

Průzkumy a rozbor

Textová část

Urbanismus
Vodní hospodářství
Vegetace
Doprava

A 10x2 grid of 20 photographs showing various urban and industrial scenes in Wrocław, Poland. The images include: 1. A river flowing through a city with modern buildings in the background. 2. A close-up of a building facade with large, multi-paned windows. 3. A river flowing under a bridge, with a paved path and trees on the left bank. 4. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 5. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 6. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 7. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 8. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 9. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 10. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 11. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 12. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 13. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 14. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 15. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 16. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 17. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 18. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 19. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background. 20. A view of a river flowing through a city, with a large industrial building and a tall chimney in the background.

KOMPLEXNÍ REVITALIZAČNÍ STUDIE STARÉ PONÁVKY V RÁMCI PROJEKTU REURIS

Smlouva: 0041090505226

Objednatel: Statutární město Brno
Odbor územního plánování a rozvoje
Kounicova 67, Brno

Zpracovatel: 1. ČERNOPOLNÍ s.r.o.
Slovinská 29, 612 00, Brno

Datum: prosinec 2009

Zpracovali:

URBANISMUS
1. ČERNOPOLNÍ s. r. o.
Ing. arch. Roman Mach
Ing. arch. Pavel Mahovský

VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ
ATELIER FONTES, s.r.o.
Křídlovická 314/19, 603 00 Brno
Ing. Tomáš Havlíček
Ing. Olga Veselá

VEGETACE
Ing. Eva Wagnerová
Tomešova 1, 602 00 Brno
Ing. Rom Kostřica

DOPRAVA
SILNIČNÍ PROJEKT, spol. s r.o.
Šumavská 31, 602 00 Brno
Ing. Rudolf Drnec
Ing. Zbyněk Lazar

O B S A H:

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE.....	3
1.1 CÍLE STUDIE	3
1.2 POUŽITÉ PODKLADY	3
2. HISTORICKÝ VÝVOJ.....	5
2.1 VYUŽITÍ ÚZEMÍ	5
2.2 VÝVOJ VODNÍCH TOKŮ.....	5
3. ŠIRŠÍ VZTAHY A VAZBY	6
4. FUNKCE A CHARAKTER ÚZEMÍ.....	7
4.1 FUNKČNÍ VYUŽITÍ	7
4.2 POPIS JEDNOTLIVÝCH AREÁLŮ	7
4.3 VYHODNOCENÍ PROSTŘEDÍ.....	14
5. VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ	22
5.1 VAZBA NA SÍŤ VODNÍCH TOKŮ	22
5.2 NAKLÁDÁNÍ S VODAMI	22
5.3 PROTIPOVODŇOVÁ OCHRANA	24
5.4 HYDROTECHNICKÉ CHARAKTERISTIKY JEDNOTLIVÝCH ÚSEKŮ	24
5.5 JAKOST VOD	25
5.6 SPRÁVCOVSTVÍ TOKU	26
5.7 HYDROGEOLOGIE	27
5.8 POUŽITÉ PODKLADY	27
6. TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA	28
6.1 ZÁSOBOVÁNÍ VODOU	28
6.2 ODVÁDĚNÍ VOD	28
6.3 ZÁSOBOVÁNÍ PLYNEM	28
6.4 ZÁSOBOVÁNÍ ELEKTŘINOU	29
6.5 ZÁSOBOVÁNÍ TEPEM.....	29
6.6 SDRUŽENÉ TRASY INŽENÝRSKÝCH SÍTÍ (KOLEKTORY)	29
7. DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA	30
7.1 SILNIČNÍ DOPRAVA.....	30
7.2 STATICKÁ DOPRAVA	32
7.3 CYKLISTICKÁ DOPRAVA	32
7.4 ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA	33
7.5 MĚSTSKÁ HROMADNÁ DOPRAVA.....	34
7.6 POHYB OSOB V ÚZEMÍ	35
8. VEGETAČNÍ DOPROVOD	37
8.1 STROMOVÉ PATRO	37
8.2 JEDNOTLIVÉ ČÁSTI VEGETAČNÍHO DOPROVODU	41
9. PŘÍRODNÍ HODNOTY	45
9.1 CHRÁNĚNÉ PŘÍRODNÍ PRVKY	45
9.2 HYDROBIOLOGICKÝ PRŮZKUM (ZOOBENTOS)	46
9.3 ICHTYOLOGICKÝ PRŮZKUM.....	52
9.4 BIOLOGICKÝ PRŮZKUM	55
9.5 BOTANICKÝ PRŮZKUM	59

10.	VLASTNICKÉ VZTAHY.....	64
11.	ZÁMĚRY V ÚZEMÍ.....	65
11.1	SILNIČNÍ DOPRAVA.....	65
11.2	KOLEJOVÁ DOPRAVA	66
11.3	CYKLISTICKÁ DOPRAVA.....	66
11.4	PĚŠÍ PROPOJENÍ	66
11.5	PLOCHY MĚSTSKÉ ZELENĚ DLE ÚPMB.....	67
11.6	VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ.....	67
11.7	ZÁMĚRY MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ.....	67
11.8	INVESTORSKÉ ZÁMĚRY	68
11.9	VÝCHOZÍ PODKLADY	69
12.	VYHODNOCENÍ PROBLÉMŮ V ÚZEMÍ.....	71
12.1	POSTOJE VLASTNÍKŮ	71
12.2	VÝZNAMNÉ KONCEPČNÍ ZÁMĚRY.....	71
12.3	CYKLISTICKÁ DOPRAVA	71
12.4	KVALITA PROSTŘEDÍ	72
12.5	LIMITY VYUŽITÍ ÚZEMÍ.....	72
12.6	LOKÁLNÍ STŘETY A PROBLÉMY	72
12.7	VÝCHODISKA PRO NÁVRH.....	76
13.	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ PRŮZKUMŮ A ROZBORŮ.....	79

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Práce byla zadána na základě výběrového řízení Odborem územního plánování a rozvoje Magistrátu města Brna, č. smlouvy 0041090505226. Studie je řešena v rámci mezinárodního projektu REURIS (Revitalizace řek a jejich okolí v urbanizovaném území měst) v rámci Operačního programu Nadnárodní spolupráce Střední Evropa.

1.1 CÍLE STUDIE

Cílem pilotního projektu je komplexní příprava revitalizace Staré Ponávky a navazujícího okolního území, na jejímž základě bude tento vodní tok a jeho okolí plnohodnotně začleněn do života města vytvořením kvalitního veřejného prostoru s přítomností vody. Cílem je posílení atraktivity přilehlého území a zvýšení jeho kvality.

Starou Ponávkou se pro účely studie rozumí vodní tok Svitavského náhonu v celé délce od soutoku se Svratkou po odbočení ze Svitavy. V dalším textu je zájmový vodní tok označován jako „Stará Ponávka“, „Svitavský náhon“ nebo „náhon“.

Dílčí cíle

- vytvoření kvalitního městského veřejného prostoru
- úprava vybraných břehových partií na veřejná prostranství se zelení
- zlepšení podmínek pro rekreaci a cestovní ruch ve vazbě na vodu
- zajištění kontaktu veřejnosti s vodním tokem a přístupem k vodní hladině
- vytvoření nového propojení pro pěší, případně pro cyklisty mezi Svitavou a Svratkou
- ekologické oživení Staré Ponávky
- konkrétní revitalizační opatření včetně vodohospodářského řešení
- odkrytí zatrubněných úseků (tam, kde je to možné a smysluplné)

Požadavky zadání

- zohlednění všech relevantních aspektů a limitů území (širší vztahy, Územní plán města Brna, majetkové vztahy, limity území, dopravní vazby, skutečný stav vodního toku a jeho okolí, požadavky městských částí, požadavky vlastníků pozemků, atd.)
- zohlednění záměrů v území
- průběžné projednávání návrhu řešení s veřejností a s dotčenými lokálními partnery

1.2 POUŽITÉ PODKLADY

- Územní plán města Brna (ÚPmB)
- Digitální mapa města Brna (polohopis)
- Digitální technická mapa města Brna (DTMB)
- Aktuální mapa majetkových vztahů
- Výškopis

- Ortofotomapa města Brna
- Generel odvodnění města Brna (Pöry, 2007–2009)
- Generel geologie, hydrogeologie a inženýrské geologie města Brna (Aqua-Enviro, aktualizace 2008)
- RP Průmyslová zóna Cejl – Křenová (závazná ÚPD, 2001)
- Nová městská třída (ÚPP, 2004)
- Regulace centrálního území dotčeného přestavbou ŽUB (ÚPP, Arch Design 2005)
- Územně analytické podklady. Výkres č. 1a – Současné využití území, výkres č. 2 – Limity využití území.
- Retenční nádrž Jeneweinova – v rámci dokumentace Přestavba ŽUB, městská infrastruktura, IV. etapa (Pöry, 2008)
- Soubor staveb „Tramvaj Plotní“ (DÚR, BKOM a.s.)
- Přeložka silnice I/41, Brno – Bratislavská radiála (studie, 12/2007, PK OSSENDORF)
- Přestavba ŽUB (DÚR)
- RP Křenová – Masná – trať ČD (ÚPD, 2000)
- Aktualizovaná mapa brownfields (2009) – vybrané lokality v řešeném území
- Úprava a revitalizace malého vodního toku Ponávka k.ú. Komárov (Půža, 2008)
- Brno: Náhon – Teplárna – Textilka: Vize k transformaci průmyslového areálu (Technická univerzita v Mnichově, 2008)
- Voda v Brně – regenerace Svitavského náhonu (diplomní projekt, Coufalová, 2005)
- Generel pěší dopravy (zadání)

2. HISTORICKÝ VÝVOJ

Historický vývoj toku je dokumentován ve výkrese č. 3.

2.1 VYUŽITÍ ÚZEMÍ

Největší vliv na současnou podobu území podél Staré Ponávky mělo období průmyslové revoluce v průběhu 19. století, kdy došlo k vybudování třebovské železniční tratě (1843–1849), Vlárské železniční dráhy (1883–1886) a celé řady průmyslových areálů využívajících zdroj vody v této oblasti pro svoji výrobu. Většina areálů vzniká na do té doby volných pozemcích za hradbami města v období od 20. let 19. století a postupně zaplňují většinu východní části širšího centra města – v dnešní době území posvitavské výrobní zóny.

Po zrušení původní textilní a chemické výroby dochází postupně k rekonverzi těchto areálů, do současné doby je zachován provoz Tepláren a výroby vodního skla v areálu bývalé Škrobárny.

2.2 VÝVOJ VODNÍCH TOKŮ

Rovněž řečiště Staré Ponávky má složitou historii. V jihovýchodní části města byla v minulosti síť vodních toků velmi spleťtá. Protékala tudy Svitava, Svratka, Svratecký i Svitavský industriální náhon a říčka Ponávka. Toky se přirozeně větvaly a meandrovaly a jejich ramena se vzájemně propojovala. Spolu s postupným rozrůstáním města Brna stoupaly nároky na využití ploch, ochranu před povodněmi i na průmyslové využívání toků. Říčka Ponávka, jejíž povodí se nachází v severní části města, je dnes v oblasti Králova Pole zaústěna raženou štolou do Svitavy. Původní trasa toku byla zaklenuta a stala se součástí systému městské kanalizace.

Stará Ponávka, jež je předmětem studie, je tedy v různých úsecích tvořena původními úseky industriálního náhonu (rameno Svitavy), řeky Ponávky i Svitavy. Dnes je tento téměř 4 km dlouhý tok napájen vodou ze Svitavy a je evidován jako Svitavský náhon.

3. ŠIRŠÍ VZTAHY A VAZBY

Řešené území zahrnuje říční tok Svitavského náhonu a Staré Ponávky – úsek mezi svitavským stavidlem a soutokem se Svratkou v Komárově. Zasahuje do městských částí Brno – střed a Brno – jih, nepatrně do městských částí Brno – Židenice a Brno – sever. Širší vztahy jsou zakresleny ve výkresech 1 a 2.

Pro zpracování průzkumů a rozborů byla vymezena plocha řešeného území, které může mít přímý vztah k samotnému řešení. Ze severní strany je řešené území vymezeno ulicí Cejl, budovou Intersparu, řekou Svitavou a ulicí Plynářenskou. Zahrnuje areál BMT (bývalé Chirany), ulici Špitálku, část areálu Tepláren Brno a společnosti E.ON až k třebovské železniční trati. Dále areál bývalé Mosilany mezi ulicemi Vlhká a Špitálka, na jih od ulice Křenová je vymezeno ulicemi Rumiště a Štěpánská. Do řešeného území je zahrnut areál bývalé Vlněny vymezený ulicemi Přízova, Dornych, Šujanovo náměstí, Čechyňská a Řeznická. Jižně od ulice Zvonařka pokračuje řešené území částí areálu bývalé Škrobárny až k ulici Dornych. Dále část panelových bytových domů v Komárově na ulicích Za Mostem a Hodonínská, na jihu po ulici Schwaigrova. Za ulicí Svatopetrskou je řešené území vymezeno ulicemi Konopná, Komárovské nábřeží, Jeneweinova a řekou Svratkou.

Řešené území je definováno tokem Svitavy a Svratky a Staré Ponávky, který tyto řeky propojuje. Je součástí širší centrální zóny města a spadá do posvitavské průmyslové zóny. Jedná se o velmi cenné území, jeho velká část se nachází v pásmu bezprostředně navazujícím na historické centrum města. Celé řešené území se nachází v ochranném pásmu městské památkové rezervace. Z dopravního hlediska jsou nejvýznamnější křížení třebovské a vlárské trati a cyklotrasy, které sledují trasu obou řek.

Doprovodná vegetace tvoří nejen důležité propojení zeleně obou řek, ale zejména je nositelem ducha místa toku a odlišuje prostředí v jeho sousedství od ostatní zástavby centra města. Z hlediska celoměstského systému zeleně je doprovod toku důležitý z důvodů spojení s mimoměstskou krajinou (skrže řeky Svratku a Svitavu), který se však nachází v těsné blízkosti historického centra.

Z vodohospodářského hlediska zájmové území úzce souvisí s toky Svitavou, Svratkou a s Ponávkou. Náhon je napájen vodou z řeky Svitavy. Voda do náhonu je odebírána na stavidle v oblasti Zábrdovic a je náhonem převáděna do Svratky v Komárově. Do náhonu byla dříve zaústěna i říčka Ponávka, jejíž povodí se nachází v centrální a severní části městské aglomerace. Zatrubněný úsek původního koryta Ponávky je dnes začleněn do systému jednotné kanalizace. Běžné průtoky z řeky Ponávky jsou již v severní části města převáděny do Svitavy a do náhonu přitéká voda z povodí Ponávky pouze v případě mimořádných dešťů.

4. FUNKCE A CHARAKTER ÚZEMÍ

Následující část je věnována funkčnímu využití území (viz výkres č. 4), popisu významných (původně průmyslových) areálů, které se nacházejí v řešeném území, hodnocení kvality prostředí s popisem architektonicky a památkově hodnotných staveb (výkres č. 5).

4.1 FUNKČNÍ VYUŽITÍ

Páteř řešeného území tvoří Svitavský náhon, který byl historicky podnětem pro vznik celé řady výrobních areálů, které vodu z náhonu mohly využít. Tyto areály prošly rekonverzí, případně na ni čekají, a jsou v současné době využívány především pro pronájem dalším společnostem.

Svitavský náhon a tok Svitavy a Svratky jsou v území významnými přírodními prvky, doplněnými městskými parky na ulici Tkalcovské, na Šujanově náměstí, podél Zvonařky, na ulici Hodonínské a u soutoku se Svratkou.

Bydlení v bezprostřední blízkosti vodního toku se nachází ojediněle na ulicích Štěpánská a Jeneweinova (náhon v těchto případech prochází podél obytných zahrad rodinných a bytových domů). Pouze v ulicích Za Mostem a Hodonínská je náhon v poloze obrácené ke vstupu do panelových bytových domů.

Poměrně rozsáhlé plochy v blízkosti náhonu jsou nevyužívané. Jedná se o plochu přiléhající k vlárské trati na ulici Dorných a úsek podél meandru náhonu v areálu bývalé Škrobárny a podél ulice Za Mostem, ve kterém je rozvoj území omezen plánovanou bratislavskou radiálou.

V řešeném území se nachází celá řada areálů, spadajících do tzv. posvitavské průmyslové zóny; současné funkční využití postupně upravovaných areálů je převážně smíšené. Jedná se o původní průmyslové, především textilní výroby, které historicky vznikly ve vazbě na Svitavský náhon jako technologický zdroj vody. Popis jednotlivých areálů je uveden v následujícím textu.

4.2 POPIS JEDNOTLIVÝCH AREÁLŮ

Následující informace byly shromážděny při jednáních s vlastníky areálů či jejich zástupci a prostudováním informací z veřejně dostupných zdrojů. Areály jsou řazeny po směru toku Svitavského náhonu (Staré Ponávky).

DROGERIE JASMÍN

Tkalcovská 6, www.drogeriejasmin.cz

Areál je využíván pro maloobchodní prodej, pro sklady a administrativu. Svitavský náhon v tomto úseku protéká v otevřeném korytě.

POLYMER INSTITUTE BRNO, SPOL. S R. O.

Tkalcovská 36/2, www.polymer.cz

Do roku 1994 Výzkumný ústav makromolekulární chemie (VÚMCH), v současné době většinově vlastněn Unipetrolelem RPA, s.r.o. s majetkovou účastí Unipetrolu a.s. Polymer

Institute Brno má statut výzkumné a vývojové organizace pracující na bázi kontraktů, přičemž jejich významný podíl pochází od samotného vlastníka. Ostatní zdroje příjmů představují zakázky od domácích i zahraničních zákazníků, vlastní maloobjemová výroba (např. stabilizačních koncentrátů, zakázková výroba barevných koncentrátů atd.), maloobjemové prodeje polymerů a příjmy plynoucí z činnosti informačních a konzultačních služeb. K 1. 3. 2009 má společnost celkem 98 zaměstnanců.

zdroj: www.polymer.cz

Areál je rozdělen na větší část podél ulice Tkalcovské a menší část, která je přístupná přes zakrytý Svitavský náhon (dlouhodobá smlouva s Povodím Moravy). Menší část jižně od trasy náhonu je využívána pro skladování a je ve třísměnném provozu neustále obsluhována vysokozdvíhnými vozíky; je do ní přivedena pouze požární voda a elektřina. Přístup do menší části přes osu náhonu je nezbytný také pro požární techniku.

Areál tvoří kvalitní a udržované pracovní prostředí, provoz je stabilizovaný. Vlastník v následujících cca 10 letech neuvažuje se změnami. Z důvodu komunikačního propojení napříč přes osu Svitavského náhonu a z bezpečnostních důvodů je současný provoz v rozporu se záměrem zpřístupnění části areálu a vedení pěší nebo cyklotrasy v trase náhonu.

KOPSTAV A. S.

Ulice Radlas, www.kopstav.cz

Areál firmy Kopstav je využit pro stavební společnost, administrativu, jeho část je pronajímána (ubytovny, penzion, parkování, bezpečnostní agentura, skladování). Část areálu je oddělena a je v ní provozována restaurace.

Vlastník z důvodu stávajícího provozu v areálu a z bezpečnostních důvodů odmítá možnost zpřístupnění části areálu nebo vedení pěší stezky nebo cyklotrasy souběžně se Svitavským náhonem.

TECHNICKÉ SÍTĚ BRNO, A. S.

Barvířská 5, www.tsb.cz

Zakladatelem a jediným akcionářem je statutární město Brno. Hlavní a prioritní činností společnosti je poskytování služeb statutárnímu městu Brnu. Nejvýznamnějšími z nich jsou správa a zabezpečení provozu veřejného osvětlení a slavnostního osvětlení města Brna a správa a zabezpečení provozu podzemní kolektorové sítě města Brna.

Areál technických sítí Brno je 24 hodin denně střežen. Zahrnuje administrativní budovu, halu se vstupem do primárního kolektoru a manipulační plochy. Část parkování je na zakrytém Svitavském náhonu ve vlastnictví České republiky.

Z důvodu nedostatku místa vlastník neuvažuje s rozvojem areálu. V hale je vstup do šachty primárního kolektoru do hloubky 30 m (uvažuje se s rekonstrukcí).

ÚSTAV VYUŽITÍ PLYNU BRNO, S. R. O.

Radlas 7, www.uvp.cz

Hlavní obory činnosti: vývoj a výroba průmyslových pecí, vývoj a výroba plynových hořáků, revize a poradenství, projekční a dodavatelská činnost v oblastech odplynění skládek, čištění odpadních vod a využití bioplynu, ekologií spalování plyných paliv v metalurgických provozech.

zdroj: www.uvp.cz

BMT MEDICAL TECHNOLOGY S.R.O.

Cejl 50, www.bmt.cz, (bývalá Chirana)

Společnost BMT je zaměřena na výrobu produktů pro zdravotnictví a pro laboratoře – parní sterilizátory, laboratorní inkubátory, laboratorní sušárny, nerezový nábytek apod., prodej čisticích a dezinfekčních prostředků pro zdravotnictví, laboratoře a gastronomii a další služby.

Zdroj: www.bmt.cz

Společnost zaměstnává 370 osob, malá část budov je pronajímána dalším cca 25 společnostem.

Areál je rozdělen na část západní, s přístupem z ulice Cejl, část východní, přístupnou z ulice Valcha. Část jižní oddělená od výše zmíněných dvou částí Svitavským náhonem je přístupná z ulice Špitálka a je spojena s východní částí mostkem (využívaná pro sklad, garáže, pronájem autodílny). Z tohoto směru je zajištěn vjezd požárních vozidel do jižní a východní části (průjezd z ulice Valcha má nedostatečnou světlost výšku).

Většina jižní části areálu je v územním plánu v návrhových plochách městské zeleně. Z tohoto důvodu je omezena možnost oprav (část jedné z budov je v technicky nevyhovujícím stavu). Zástupce BMT je ochoten jednat se zástupci Statutárního města Brna, případně s pořizovatelem a projektantem studie o možnostech budoucího využití části mezi Špitálkou a Ponávkou, ve které je navržena městská zeleň. Současné využití objektů v této části je pravděpodobně možné přesunout do jiných objektů.

JIHOMORAVSKÁ PLYNÁRENSKÁ A. S.

Plynárenská 1, www.rwe.cz

Obchodně provozní komplex Jihomoravské plynárenské, autor a dodavatel A PLUS BRNO (architekti Černý, Tuza, Uhlíř), stavba roku 2004.

V areálu probíhají až do roku 2013 sanace ekologické zátěže, v současné době dosažená hloubka 16 m. Jedná se o horizontální vrty, kterými je znečištění odváděno pryč. Znečištění není stabilní a pohybuje se. Na sanaci bude navazovat monitoring znečištění. Správce areálu upozorňuje na možnost ztráty vody v Ponávce v souvislosti s těmito vrty.

Při zvýšení hladiny podzemní vody se v suterénu některých budov vyskytla voda.

TEPLÁRNY BRNO, A. S.

Špitálka 6, www.teplarny.cz

Areál byl postaven v roce 1928 v bažinatém území u Svitavského náhonu a zásoboval teplem i párou textilní výrobu v okolí (Mosilana, Vlněna).

Hlavním předmětem činnosti Tepláren je výroba a rozvod tepla v páře nebo horké vodě, dodávka demineralizované vody pro sekundární rozvody, výroba elektřiny a obchod s elektřinou. Teplárny dále poskytují poradenskou, projekční, servisní, stavební a investiční součinnost při výstavbě či rekonstrukci energetických hospodářství, samostatných objektů či areálů, včetně těch, které jsou mimo dosah centrálního zásobování teplem. Malá část objektů v areálu je pronajímána (zdravotnické zařízení, taneční škola Starlet).

Stávající areál je z bezpečnostních a provozních důvodů (vysoké teploty a tlaky, pára, plyn, chemikálie) oplocen, vstup osob je monitorován na vrátnici. Zpřístupnění celého areálu v současné době není možné. Z ulice Špitálka vodní tok slouží z pohledu majitele jako posílená ochrana proti vniknutí cizích osob.

Svitavský náhon je v ulici Špitálka otevřený, v hlubokém korytě, oddělený masivním zábradlím.

Severní část území kolem Svitavského náhonu (návaznost na areál BMT) je intenzivně technologicky využívána. Teplárna má platné vodoprávní povolení na odběr vody ze Svitavského náhonu. Voda je odebírána na vzdouvacím objektu v severní části. Po průchodu odsazovacími nádržemi je upravována a slouží k doplnění napájecí vody do kotlů. Vypouštění kondenzátu je realizováno do Svitavy, k místu vypouštění je vedeno nadzemní potrubí.

Úsek mezi železniční tratí a Svitavským náhonem je využit pro síť technické infrastruktury (měření plynu, VVN 110 kV, odpadní technologická voda, teplovod, vstup do kolektoru). Železniční vlečka je stále využívána (pravidelný dovoz chemie na regeneraci filtrů a případně i strojního zařízení), budova na mazut vedle vlečky není nepřekonatelnou překážkou.

Majitel je ochoten jednat nad konkrétním návrhem o využití těchto okrajových částí areálu.

EON DISTRIBUCE, A. S.

Ulice Špitálka, www.eon.cz

Budova rozvodny EON, která byla v nedávné době rekonstruována. Do budovy vede vzdušné vedení VVN 110 kV, s jeho rekonstrukcí se neuvažuje.

DIRECT MEDIA S. R. O.

Špitálka 8, www.directmedia.cz

Součást areálu bývalé Mosilany, správce Lidera s. r. o.

Budovy areálu slouží pro pronájem menším společnostem (Direct Media s. r. o., ACER interier, s. r. o., Neuman, Atelier SAM, ing. arch. Ivan Urban, IMMIX spol. s r. o., WILD park, s. r. o., Direct Fly, s. r. o.). Část areálu je využita jako prodejní plocha (vodoinstalační materiál Neuman) a skladové prostory.

Areál je stabilizovaný, zatravněné nábřeží otevřeného náhonu je bezvadně upravené, nachází se zde monumentální dub. Některé mostní oblouky viaduktu jsou provizorně využity pro sklad materiálu. Majitel areálu je projektu revitalizace nakloněn a je připraven jednat nad konkrétním návrhem.

ALFA PROPERTIES S. R. O.

Křenová 19, www.alfabrno.cz

Součást areálu bývalé Mosilany.

Areál a budovy jsou pronajímány (skladování a prodej nábytku, jídelna, drobná řemesla, služby, kanceláře, administrativa apod.), v době průzkumu těmito společnostmi:

Agromon; AICO, MMG plast; ARI – Ekonom; Ave Marketing; bezpečnostní služba BIS; Buwo; Cooptherm; CSB – stavební činnost; český lodní a průmyslový registr; Domov; ECM; EGMedical; Elas Bohemia; Elektroslužba Moravia; Epinien; Hatex CZ; Hofman – zámečnictví, výroba rozvaděčů; Chladservis VaRa; IBC Móda; JENA Nábytek; JG Centrum reality; Jídelna – F. Kocourek; K – centrum; Krajčová, Benczová – účetnictví, mzdy, daně; Kraus; Alfa Properties, LD Business; Loryma; Lyžárna, Royal Agency; Merinatex; Mone CZ; Morthon – krejčovská dílna; Nakladatelství Jota; Paclík – zámečnictví; Pálenice s grilem, J. Cimbálník; PH–Flowers; Sdružení H, K. Hoděk, D. Holý; Sepos; Star Impex; Step Agency;

Svět oken; Szakal CZ – součástky do motorů; Ping Pong taneční studio; Trafomot; Uniworks CB; Území rada ČZS Brno-venkov; Uzimex Praha; Vzduchotechnika a klimatizace CZ Brno; W.A.S; World Sports International; Zámečnictví, klempířství J. Tuza.

Volné plochy v areálu jsou využívány pro dopravu, skladování a jako manipulační prostor. Komunikační plochy nejsou rozděleny pro chodce a silniční dopravu, náhon lze překročit na několika místech přes mosty. Oblouky viaduktu jsou provizorně zakryty dřevěnými deskami, slouží patrně pro skladování materiálu.

Svitavský náhon je v areálu odkrytý, celý areál má specifickou atmosféru. Výsledné řešení celého areálu je závislé na záměru Nové městské třídy. Vlastník areálu je v obecné rovině záměru nakloněn a bude s ním konzultován konkrétní návrh.

AREÁLY VE VNITROBLOKU, VYMEZENÍ ULICEMI KŘENOVÁ, MLÝNSKÁ, RUMIŠTĚ A ŠTEPÁNSKÁ

Z ulice Křenová je přístupný areál s prodejem dlažby uskladněné pod otevřeným zastřešením, komunikace podél skladovacích ploch pro manipulaci jsou zpevněny štěrkem. Z ulice Rumiště je přístupný areál (v současné době v konkursu), jednotlivé plochy a objekty jsou pronajímány pro drobnou výrobu, řemesla a služby (barvy, laky, prodej kosmetiky...), volné plochy jsou využity jako skladové a manipulační.

Výsledné řešení celého areálu je závislé na záměru Nové městské třídy. Jedná se o místo s významným potenciálem – blízkost městského centra, přístup z ulice Křenové, významný podíl městských a státních pozemků.

QTL ASSETS S. R. O. – AREÁL BÝVALÉ VLNĚNY

Areál bývalé Vlněny je přístupný z ulice Mlýnské a Přízovy. Jednotlivé budovy jsou pronajímány (řemeslná výroba, sklady, administrativa). Část budov je nevyužívaná a ve špatném stavebně technickém stavu.

Celý areál vyjma dvou budov je navržen k demolici a výstavbě polyfunkčních objektů (dokumentace pro územní rozhodnutí v právní moci). Dokumentace respektuje novou městskou třídu se dvěma jízdními pruhy, další dva pruhy jsou navrženy v územní rezervě.

V severní části areálu existuje návrh na směnu pozemků v místě bývalého a současného koryta Staré Ponávky a řeší se s MMB.

NAFI, S. R. O., IMOS DEVELOPMENT, A. S.

Cyrilská 16

Areál je využíván pro pronájem budov a ploch, v době průzkumu společností Argema (projekce, silnice), Hájek, S Konzult, Jahoda, Ari – kamerové systémy, Etix – etikety, MNR reklama, BT styl, Treex, Panara, Stolarna, BB stav, SWW energy, Apex, Laboratory, Enetix, Hartmann servis. Areál je dopravně přístupný mostkem přes Svitavský náhon z Šujanova náměstí, ve vjezdu je vrátnice.

Malá část budov pro skladování je v zanedbaném stavebně technickém stavu.

Z důvodu nejasnosti konečné podoby a horizontu realizace nové městské třídy nemá vlastník přesnou představu o budoucí podobě areálů.

IMOS DEVELOPMENT A. S.

Existuje záměr na směnu pozemků s městem Brnem, výstavbu polyfunkčního objektu a uvolnění prostoru podél náhonu pro pěší trasu nebo cyklostezku.

LIDL ČESKÁ REPUBLIKA V. O. S.

Dornych 39, www.lidl.cz

Obchodní dům Lidl, s rozsáhlým parkovištěm s příjezdem z ulice Dornych. Volné plochy jsou zatravněné a udržované. Parkoviště je využíváno také řidiči, kteří využívají (pro jiný účel než nákup) parkoviště jako odstavné na delší denní dobu.

Vlastník areálu je záměru nakloněn a je ochoten jednat o možnosti vedení cyklotrasy podél Svitavského náhonu, o úpravě nábřeží případně o dalším konkrétním využití na svých pozemcích. Důležité je pro ně zachovat počet parkovacích míst. Společnosti SUDOP a LIDL jednájí o směně části pozemků za účelem realizace železničního uzlu Brno.

SETRA, SPOL. S R. O.

Zvonařka 16, www.setra-cr.cz

Společnost se zabývá dopravou na železnici, stavebními pracemi (zejména zemními), demoličními pracemi a stavbami železnic, tříděním kopaného písku, těžbou, recyklací a tříděním stavebních sutí, likvidací biodegradabilních odpadů, vytvářením zařízení pro kompostování, likvidací kalu z ČOV na kompostárnách, mobilním odvodňováním kalů z ČOV. Převažující činností společnosti je odpadové hospodářství.

Areál je dotčen záměrem nové městské třídy.

ŠKROBÁRNA REALITY, A. S.

CTZone Brno, www.ctpinvest.cz

Areál je součástí integrovaného systému business parků, slouží pro pronájem budov a ploch malým až středním podnikatelským subjektům. V současné době jsou to společnosti V podlahy, Agtron Eurotek s. r. o., IMTOS, HSW Signall, APM Automotive, Lektronix, Ziehl-Abegg, Step-Style, Brased eurotextil CZ spol. s r. o., Solitér Brno spol. s r. o., IM Parket, Autocora obchodní, Stavospol Interiers, ADT, Tyco, AXOS, Paulín CZ, GLS General Logistics Systems, Schönox, Synteko, Stone Panel, Cupa Mat, FytoVital, Gama Bohemia, Wawin Ecoplastic a další. Areál je přístupný z ulice Dornych a Masná. Sestává z historických budov a z nových hal, dostavba dalších objektů je plánovaná.

Z historie: Na území dnešního areálu byla zahájena průmyslová činnost v roce 1844 založením první chemické továrny na výrobu ferrokyanidu draselného. Postupně docházelo k rozšíření této továrny o výrobu boraxu, krystalické sody, sirníku sodného, vodního skla a dalších.

Od roku 1911 dochází k budování a rozvoji největší škrobárny na území tehdejšího Rakouska-Uherska. V době před druhou světovou válkou došlo k největšímu rozmachu škrobárenské výroby. Koncem druhé světové války bylo bombardováním zničeno asi 75 % všech provozů. Po roce 1945 docházelo k obnově zničených provozů, znovu byla rozšířena škrobárenská výroba, výroba škrobových derivátů a další provozy jako mechanizovaná skládka brambor, garáže, dílny...

V šedesátých a sedmdesátých letech areál prodělal několik dosti nešťastných přestaveb, kterého do značné míry znehodnotily. V roce 1990 byla ukončena výroba bramborového

škrobu a areál byl postupně přebudován na výrobu pšeničného škrobu. Výroba ostatních výrobků na bázi škrobu byla zachována.

V roce 1996 byla ukončena výroba všech chemických výrobků na bázi škrobu, zachována byla pouze výroba vodního skla. Nový vlastník se zaměřil na pronájem existujících prostor v centru města.

Zdroj: Prezentace CTZone, Antonín Škaryd, 2007

Celý areál je volně přístupný. Vlastník má zájem na tom, aby prostředí v areálu bylo kvalitní a navštěvované, je záměru nakloněn a ochoten jednat o konkrétním řešení.

Původní koryto Staré Ponávky bylo vyčištěno a rekonstruováno. Úprava je výrazně technicistní, bez možnosti přístupu k vodě. Majitel je ochoten jednat o možnostech úprav koryta do přirozenější podoby, zejména v severní části. V současné době je problém s nánosy – zanášení koryta toku sedimenty. O návrh kvalitního veřejného prostoru má společnost zájem; zvýšení frekvence osob je vítána i z obchodního hlediska.

VODNÍ SKLO, A. S.

Dornych 47, www.vodnisklo.cz

Společnost se zabývá výrobou a distribucí vodních skel sodných, draselných, lithných, lithnosodných, lithnodraselných a pojiv na bázi vodního skla sodného. Areál je přístupný z areálu Škrobárny.

CZ-OFI, A. S.

Dornych 57

Areál je využit pro pronájem budov a ploch (Trade Fides a. s., pneuservis, Zikron svítidla, bydlení) a je dotčen trasou navržené bratislavské radiály.

AGROTEC A. S., AMB FINANCE S. R. O.

Dornych 65, www.agrotec.cz, www.ambfinance.cz

Areál je využíván pro provoz vozů Iveco, jejich servis a parkování, část areálu je pronajímána dalším společností.

Vlastník nemá zvláštní záměry na změny, chce zachovat stávající využití. V areálu je skladován majetek třetích osob, což si klade nárok na nutnost uzavřeného areálu. Areál je zasažen návrhem silnice „Nová Agrozet“.

SVÚM REALITY S. R. O.

Svatopetrská 7

V současné době je areál využit pro pronájem budov a ploch (firmám TENZA, a.s, Pneuservis, Meditech...)

Vlastník neuvažuje se změnou využití. Na pozemích areálu proběhla změna územního plánu na smíšenou funkci, část pozemku na plochy zeleně. Vlastník s podobou změny nesouhlasí a bude usilovat o přehodnocení podoby územního plánu. Je ochoten jednat o možnostech využití částí pozemku pro cyklotrasu. Areál je uzavřený a oplocený, vlastník si nepřeje tento stav měnit. Volné pozemky jsou využívány až po břehovou hranu, pro parkování, manipulaci. Problematické jsou pro areál stromy podél Ponávky, ze kterých padají větve.

Pro areál byla zpracována firmou Arch.Design studie. V současné době není realizace tohoto záměru aktuální. Širší území je řešené v dokumentaci Tramvaj Dornych, Plotní, která ovšem neřeší zadní vjezd do restaurace a autodílny.

ODEON FIRM SERVIS A. S.

Jeneweinova 20, www.odeon.cz

Původně budova octárny. Nacházíme zde historické stavby z režných cihel (nejsou v ideálním stavu, ale ne v havarijním stavu). Areál využit pro parkování, montáže zařízení do automobilů. Záměr v dlouhodobém horizontu je typu polyfunkčního domu, areálu, hotelu.

Vlastník je záměru nakloněn, je možný jej skloubit s vlastním záměrem, považují jej za přínos pro danou oblast.

CORFIX DISTRIBUTION S. R. O.

Komárovské nábřeží 1, www.corfix.cz

Společnost se věnuje distribuci hraček, stolních her apod. Vlastník plánuje úpravu budovy, opravu plotu apod. Do budoucna předpokládá dosavadní využití a neplánuje žádnou změnu. Vlastník výhledově uvažuje se směnou části areálu s autodílnou (která je v majetku města) za část s hřištěm.

V ploše je v ÚPmB navržena městská zeleň.

4.3 VYHODNOCENÍ PROSTŘEDÍ

Vyhodnocení prostředí (viz výkres č. 5) je provedeno za účelem zmapování stávajícího stavu prostředí, jeho kvalit a nedostatků, které mají vliv na vnímání a využívání území.

KVALITA AREÁLŮ A PLOCH

Hodnocení kvality prostředí konkrétních areálů a ploch bylo provedeno subjektivním hodnocením na základě terénního průzkumu území. Řešené území je rozděleno na území stabilizované, území vhodné k revitalizaci, území, které je nezbytné revitalizovat ale dosud bez existujícího záměru a území které je nezbytné revitalizovat s existujícím záměrem. Dále jsou vymezeny nedostatečně využívané plochy.

Jako problematické jsou vymezeny následující plochy:

Park (Tkalcovská, Svitava)

Park je zanedbaný a je středem pozornosti osob bez přístřeší. Jeho nedostatky mohou plynout z toho, že není součástí žádné související aktivity.

Jižní část areálu BMT

Některé z objektů jsou v horším stavebně technickém stavu.

Ulice Špitálka, před areálem Tepláren

Ulice Špitálka byla v této části nedávno rekonstruována, ovšem bez výraznější ambice na vytvoření veřejného prostoru. Prostor před Teplárnami, v blízkosti vstupu do hlavní budovy, je využit zejména pro parkování.

Svitavský náhon je v této části v délce cca 150 m součástí uličního prostoru, ovšem není přístupný, od chodníku je oddělen robustním zábradlím. Prostor mezi korytem náhonu a budovami Tepláren není nijak konkrétně využit, pouze je zaplacen.

Území podél železničního náspu v sousedství náhonu je využito výhradně pro vedení technické infrastruktury.

Areál Alfa Properties

Areál je veřejně přístupný a zejména díky historickým budovám má osobitý charakter.

Některé části působí neuspořádaně, což je způsobeno využitím některých ploch pro venkovní skladiště, absencí konkrétnější organizace dopravy pro automobily a chodce, nedostatečná kvalita pochůzích povrchů, provizorní průchody pro návštěvníky, přístavky k budovám. Průmyslový charakter je nevhodně umocňován nadzemním vedením rozvodů technické infrastruktury (i nevyužívaných). Veřejný prostor pro odpočinek se zde až na výjimky nevyskytuje.

Areály ve vnitrobloku Křenová / Rumiště / Mlýnská / Štěpánská

Většina ploch ve vnitrobloku je zanedbaná, jejich stav je alarmující zvláště pro blízkost městského centra. Nacházíme zde stavby a přístřešky provizorního charakteru, komunikace tvořené panely nebo zpevněné štěrkem, neorganizovanou a neudržovanou vegetaci, plochy zatížené odloženými věcmi a znečištěné odpadem, venkovní skládky stavební suti, materiálu a odstavené vraky automobilů.

Areály na ulici Mlýnské

Jedná se o provizorní sklad stavebního materiálu, jeho charakter a kvalita je nevyhovující vzhledem ke své poloze ve městě a k okolnímu prostředí.

Areál bývalé Vlněny

Významný areál, některé budovy jsou kvalitní, některé v havarijním stavu (zejména zastřešení). Nacházejí se zde nevyužívané plochy, nedostatkem je nízká kvalita povrchů a absence vegetace. Pro celý areál je zpracována DÚR – z větší části demolice a výstavba nových polyfunkčních objektů, při respektování nové městské třídy a zachování Svitavského náhonu.

Areál Nafi

Větší část areálu je stabilizovaná. V menší části se nacházejí provizorní venkovní sklady, problematické je uspořádání volných ploch a kvalita povrchů, náletová zeleň, zastropení jímky a odstavené vraky vozů.

Park Dornych

Nedostatkem je nízká kvalita pochůzích povrchů a oplocení, chybějící mobiliář. Pro pobyt je omezující hluk z ulice Zvonařka.

Park Čechyňská / Zvonařka

V parku je nízká kvalita mobiliáře, odpadkových košů, prostor je nedostatečně organizován. Prostředí je znečištěné, v parku se nacházejí betonové skruže bez jasného účelu.

Skládka na železničním náspu

V prostoru železničního náspu jsou náletové dřeviny a křoviny. Zdržují se zde osoby bez přístřeší, zejména z obalů konzumovaných potravin zde vzniká skládka odpadů.

Nevyužitá plocha Českých drah

Jedná se o nevyužitou plochu na ulici Dornych, která se nachází mezi vlárskou tratí a areálem bývalé Škrobárny.

Nevyužitá plochy, bývalá Škrobárna

Nevyužitá plocha se nachází mezi stávající historickou budovou v severní části areálu bývalé Škrobárny, tokem Ponávky a železniční tratí, s provizorním přístřeškem.

Areál CZ–OFI

Areál je dotčen navrženou trasou bratislavské radiály. V areálu je problematická kvalita prostředí (prostor mezi Ponávkou a budovami využíván jako skladiště), problematické jsou organizace volného prostoru, venkovní nezastřešené sklady a technický stav některých budov.

Nevyužitá plocha v meandru náhonu, bývalá Škrobárna

Jedná se o území dotčené navrženou trasou bratislavské radiály. V současné době je plocha nevyužitá, vyskytuje se zde náletová zeleň a skládka stavebního materiálu.

Nevyužitá plocha severně od sídliště v Komárově, ulice Za Mostem

Nevyužitá území je dotčené navrženou trasou bratislavské radiály. Nalezneme zde provizorní parkovací plochy a odstavená vozidla, mostek přes Starou Ponávku je v nevyhovujícím technickém stavu.

Okolí Ponávky, ulice Hodonínská

Prostor nábřeží je nedostatečně udržovaný, především znečištěný odpadky. Pod mostem, kterým Stará Ponávka protéká pod ulicí Svatopetrskou přebývají osoby bez přístřeší.

Park u soutoku Staré Ponávky se Svratkou a okolí

Problematická je organizace ploch, nevhodné oplocení areálu Corfix Distribution, horší stavebně technický stav garáží a špatná kvalita veřejného osvětlení. Obecně je zde patrná nedostatečná kvalita veřejného prostoru, vybavení hřiště a mobiliáře a nevhodný způsob oddělení hřiště od silnice.

HLUK Z DOPRAVY

Řešené území je kříženo dopravními trasami, které jsou zdrojem hluku a negativně ovlivňují okolní obytné prostředí, omezují míru jeho užívání a hodnotu. Nejvýznamnějšími zdroji hluku jsou železniční tratě – trebovská a vlárská a významné městské komunikace, které převádějí silniční dopravu a kolejovou městskou hromadnou dopravu – ulice Cejl, Křenová (20 tisíc vozidel/24 hod / 4 % nákladních) a Svatopetrská (31 tisíc vozidel/24 hod / 9 % nákladních).

PAMÁTKOVÁ OCHRANA

Řešené území se nachází poměrně blízko městské památkové rezervace a celé spadá do ochranného pásma městské památkové rezervace vydané dle § 17 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

Nachází se v něm řada památkově chráněných staveb a dále staveb architektonicky hodnotných. Níže uvedený seznam s odkazem na číslování ve výkresu č. 5 – hodnocení prostředí – vychází z údajů integrovaného informačního systému památkové péče (IISPP) Národního památkového ústavu v Brně (je ponechán původní text, bez úprav) a u objektů, které nejsou památkově chráněny z konzultace s pracovníky NPÚ.

1. Restaurace squash Radost, Cejl 52 / Radlas

Popis památky: Volně zastavěná budova obdélníkového půdorysu, přízemí s hlavním vstupem z ulice Cejl, který je akcentován pilastry nesoucími nízkou atiku. Ve vpadlých výplních na nárožích reliéfní vegetabilní dekor. V bočních stěnách částečně zazděná kovová konstrukce oken. V průčelí 2 okna segmentově zaklenutá z každé strany, z nichž jedno, vnější, je vždy slepé, pokryté bohatým vegetabilním dekorem provedeným v omítce. Střecha nízká, kovová, vyvršená nízkou sedlovou.

Časové, slohové a autorské určení: druhá polovina 19. století

Radost na Cejlu 52 je památkově cenná pro svoji pseudoslohovou architekturu z druhé poloviny 19. stol. a plastickou výzdobou průčelí. Pro svůj kulturní a politický význam je navržena k památkové ochraně.

2. Typická průmyslová stavba z počátku 20. století

Z počátku 20. století, pravděpodobně do r. 1920, průměrně hodnotná.

3. Bývalá městská elektrárna

Popis památky: Průmyslový objekt bývalé městské elektrárny stojící na nepravidelném půdorysu vzniklým spojením dvou v pravém úhlu na sebe navazujících křídel s výrazným historizujícím severozápadním a severovýchodním průčelím postaveným z režných cihel. Severozápadní průčelí je prosvětlené vysokými obloukovými okny v taktu 1+3+1+2+2+2, členěné hranolovými opěráky přesahující úroveň průčelí a zakončenými jako komínová tělesa. Nad nízkým zděným horizontálním rýhováním členěným oknem jsou umístěny pravoúhlé okenní otvory, na něž dosedá profilovaná parapetní římsa hlavního okenního otvoru zdobeného ve vrchní polovině profilovanou šambránou s klenáky. Ve vrcholu bohatě zubořezem členěná podstřešní profilovaná římsa. Na nejširší plochu dosedá trojúhelníkový štít na osu prosvětlený rozetou v šambráně. Průčelí v celé ploše horizontálně členěno horizontálními pásy. Obdobným způsobem řešeno jednoosé jihovýchodní průčelí. Severozápadní průčelí prosvětlené obloukovými okny v taktu 1+3+2+2 členěné hranolovými opěráky je celé z režného zdiva. Vysoká okna rámovaná mělkou vpadlou šambránou, nízká s výrazným segmentovým nadokenním obloukem. Největší tříosá plocha s trojúhelným štítem vertikálně zdobená vpadlinami zdobeným hranolovými sduženými konzolkami ve vrcholu. Podstřešní profilovaná římsa se subtilním zubořezem. Okna tabulková. Pro systém střech použita konstrukce spínacích vazníků s litinovými výztuhami.

Časové, slohové a autorské určení: 1898, historismus, hodnotný příklad brněnské industriální architektury z přelomu 19. a 20. století.

4. Administrativní budova

Popis památky: Trojkřídlá budova na půdorysu tvaru písmena „T“. Hlavní severozápadně orientované křídlo vzniklo propojením dvou hmot – na hlavní čtyřpodlažní kubus z východu navazuje subtilnější segmentově zaoblená třípodlažní část. Rovněž průčelí jsou vizuálně odlišná. Hlavní průčelí je akcentováno prosklenou konstrukcí pásů velkoplošně dělených oken kombinovaných se skleněným černým obložením. Vstup umístěný na osu je přístupný několika stupni chráněný dvojicí dvoukřídlých prosklených dveří, obdélná supraporta je prosvětlená luxfery. Hlavní plocha budovy je obložena kachlemi v červenohnědém odstínu. Suterén členěn úzkými pravoúhlými okenními otvory chráněných mříží, rovněž čtvrté podlaží je prolomeno pěticí pravoúhlých dělených velkoplošných otvorů. Vedlejší třípodlažní křídla jsou řešena v obdobném duchu – v sekundárně zateplené fasádě vystupují pásy dělených velkoplošných oken oddělených tmavými hranolovými sloupky. Celý objekt je zastřešen plochou střechou.

Časové, slohové a autorské určení: 1939, funkcionalismus, kvalitní funkcionalistická architektura administrativní budovy dominující okolnímu prostoru.

5. Prvorepubliková budova, areál Tepláren

Nejspíše prvorepubliková budova (cca 1930). Ukázka využívání betonového skeletu s cihelnou vyzdívkou (podobná zlínské baťovské architektuře).

6. Stavba železničního viaduktu

Stavba z roku 1849, tj. o 10 let později než viadukt z hlavního nádraží směr Vídeň. Dobře dochovaná. Pracovník NPÚ doporučuje v případě přesunu ŽUB viadukt ponechat (budova nádraží a viadukt na Vídeň se ponechává).

7. Bývalé výrobní budovy textilního průmyslu

Ukázka typických výrobních budov textilního průmyslu. Areál je důležitý zejména urbanisticky.

8. Kvalitní průmyslová stavba.

Nevhodně upravený interiér. Horní římsa z vnitřní strany necitlivě upravena. Doklad drobnější textilní výroby.

9. Secesní nájemní dům, Špitálka 21

Popis památky: Rohový čtyřpodlažní nájemní dům se zaobleným nárožím frankovaným atikovými nástavci tvořenými převýšenými pilastry s mohutnými římsami. Podélně spárované přízemí s dekorativním portálem je odděleno výraznou kordónovou římsou od vyšších podlaží, která jsou členěna vertikálně parapetními výplněmi s dekorativními motivy. Meziokenní pilastry vrcholí pod výrazně vyloženou korunní římsou dekorativními motivy s vavřínovými věnci a stuhami.

Časové, slohové a autorské určení: poč. 20. století, secese. Kvalitní ukázka architektury secesního nájemního domu.

10. Bývalé výrobní budovy textilního průmyslu

Ukázka typických výrobních budov textilního průmyslu, pravděpodobně v období do 20. let 20. století. Areál je důležitý zejména urbanisticky.

11. Synagoga, Skořepka 13

Popis památky: Řadová stavba dvoupodlažní s rovnou střechou, obdélného půdorysu. Vstup z jižní strany do předsíně, z níž je přístup do hlavního modlitebního sálu pro muže v přízemí a po schodech do patra na ženskou galerii a k malé zimní modlitebně. Provozně-dispoziční rozvrh tradiční: svatostánek na východní stěně, uprostřed sálu vyvýšené řečniště, vnitřní vybavení tvoří prosté dřevěné lavice, křesla pro rabína a kantora a předčítací pult. Východní stěna ozdobena desaterem a nápisem „Od východu slunce až do západu jeho, buď velebeno jméno Hospodinovo!“. Vnější výraz synagogy v ryze funkcionalistickém pojetí: holou průčelní fasádu přičleňuje jediné kovové okno z 30 dílů a mírně zvýrazněný vstupní rizalit. Tvrdá bílá omítka, nátěr oken a dveří tmavě modrý. Synagogu vyprojektoval pro ortodoxní spolek Agudas Achim v r. 1934 arch. Otto Eisler, provedla stavební firma bratří Eislerů 1935–36.

Je to jediná dosud funkční synagoga na Moravě a ve Slezsku.

Časové, slohové a autorské určení: 1935–36, funkcionalismus

12. Farní kostel Neposkvrněného Početí P. Marie

Popis památky: Na místě špitálu s kostelíkem sv. Štěpána, doloženého zřejmě již r. 1293, který byl zrušen r. 1782, a v 19. stol. zbořen, byl v l. 1910–13 postaven nový kostel podle projektu Fr. Holíka (vysvěcen 1914), který spolu s farou a školou představuje stylově jednotný secesní soubor, jehož tvarosloví je výrazně ovlivněno novobarokem (a z části i byzantskou architekturou), a současně pokus o vytvoření náročnějšího urbanistického prostoru v rámci Křenové ulice.

Secesní sakrální architektura, dominanta ovládající široké okolí.

13. Secesní školní budova, Křenová 21

Popis památky: Čtyř až pětipodlažní školní budova v nárožní poloze, tvořící jednotný slohový soubor se secesním kostelem Nanebevzetí P. Marie na malém náměstíčku. Hlavní fasáda do náměstí s výrazným hmotovým členěním středním a nárožními čtyřosými rizality s pátým podlažím s mansardovými střechami. Mezi rizality jediné okenní pole s vikýřem ve střechě, v jehož spodní části mohutné půlkruhově zaklenuté vstupy. Fasáda zvýšeného přízemí podélně spárována, nároží rizalitů bosována, meziokenní pole v rizalitech členěna vertikálně svisle členěnými pilastry a parapetními výplněmi.

Časové, slohové a autorské určení: secese. Typická secesní architektura školní budovy ve velmi exponované urbanistické poloze.

14. Pseudoslohový obytný dům ze 2/2 19. st., Křenová 20

Popis památky: Nárožní třípatrový nájemní dům se skoseným nárožím o čtyřech okenních osách do ul. Křenové a osmi do ul. Rumiště. V nároží vyložený přes 1. a 2. patro litinový prosklený arkýř ukončený balkonem ve 3. patře, s reliéfní vegetabilní výzdobou. Hlavní vstup do budovy z Křenové ul. portálem s průjezdem do dvora. Fasáda členěna v přízemí bosováním, okna segment. zakončená, okna 1. a 2. patra mají rovné návojové římsy, ve 3. patře profilované šambrány. Vlys podstřešní římsy se zuborezem a festony nad okny. Střecha sedlová.

Časové, slohové a autorské určení: po polovině 19. století.

Obytný dům pseudoslohové architektury z druhé poloviny 19. století, užití nových stavebních materiálů (litiny). Doklad bytové architektury v Brně.

Portál a okna přízemí poškozena novodobou úpravou (okna nahrazena výplněmi ze skleněných cihel), omítka místy značně oprýskaná.

15. Nájemní dům, fasáda s prvky novobaroaka a secese, Křenová 29 / Špitálka 41

Popis památky: Nárožní čtyřpodlažní dům s delší stranou obrácenou do ulice Špitálka. Nároží je zdůrazněno plochými rizality završenými atikou, které svírají rizalit zakončený věžičkou. Fasáda bohatě členěna.

Časové, slohové a autorské určení: novobarok a secese.

Nárožní nájemní dům s fasádou spojující prvky novobaroaka a secese, důležitý z urbanistického hlediska jako uzavření secesního prostoru kolem kostela na Křenové.

16. Secesní školní budova Gymnázia, Křenová 36 / Štěpánská

Popis památky: Nárožní čtyřpodlažní školní budova, přízemí bosováno, čtvrté podlaží odděleno kordónovou římsou. Druhé a třetí podlaží svisle členěno. Nad osovým portálem ze Štěpánské ulice dekorativní výzdoba vystupující do druhého podlaží, výzdoba portálu z Křenové ulice se omezuje na přízemí. Mansardová střecha se samostatnými střešními tělesy nad mělce vystupujícími krajními rizality.

Časové, slohové a autorské určení: 1912, secese

Typická secesní školní budova, důležitá zvláště z urbanistického hlediska jako uzavěra prostoru kolem kostela na Křenové.

17. Obytný dům z režného zdiva, Křenová 34 / Štěpánská 2

Popis památky: Dvoupatrový rohový dům z režného cihlového zdiva s hranolovým arkýřem nad skoseným nárožím, podsklepený. Střecha sedlová z pálených drážkových tašek, stanové zastřešení arkýře je z měděného plechu. Nárožní arkýř tvoří osu domu a vchodem frankovaným dřevěnými výkladci v lizénovém poli, nad nimiž v patrech jsou sdružená segmentem završená okna. Lizénové pole prochází celou výškou domu do štítu, v němž končí lomeným obloukem. Sousední lizénová pole jsou pravoúhlá a končí pod korunní římsou. V nich jsou do ulice Křenové dvě okenní osy, do ulice Štěpánské pět okenních os, z nichž střední v přízemí je vchodem do domu. Všechna okna jsou vložena do odskoku ukončeném lomeným obloukem, v jehož supraportě jsou novorenesanční sgrafita s vegetabilním motivem. Stanová střecha arkýře je zvýrazněna příkrými trojúhelníkovými vikýři s předstupem v závěru, s hrotnicemi a báněmi. Hlavní hrotnice má plechovou do čtyř stran vyvedenou kytku.

Časové, slohové a autorské určení: Zcela ojedinělý obytný dům z režného zdiva se sgrafity v okenních supraportách – Augusta Prokopa (analogie vikýřů z kostela ve Tvarožné)

18. Škola Šujanovo nám. / Řeznická 2

Rozlehlá školní budova se čtyřmi křídly, vytvářejícími nevelký obdélníkový dvůr. Delší strany průčelí rozčleněny jen zcela plochými rizality po krajích, kratší (severní a jižní) průčelí mají dva osově situované výraznější rizality završené štíty. Přízemí bosováno, obdélná okna v druhém podlaží mají trojúhelníkové suprafenestry, okna v třetím podlaží jen rovné nadokenní římsy.

Slohové určení: novorenesance

Stav zachování památky: dobrý

zdroj: NPÚ

Kvalitní školní budova na čtyřkřídlém půdorysu, se štíty; čistý příklad novorenesanční architektury. Postavil v letech 1886–88 stavitel J. Jelínek podle projektu městského stavebního úřadu.

zdroj: Památky Brna, Karel Kuča, 1989

19. Socha sv. Jana Nepomuckého

Pův. Mlýnská 26, nyní Zvonařka 16. Kvalitní barokní plastika z 1. pol. 18. stol.

zdroj: Památky Brna, Karel Kuča, 1989

20. Budova bývalé masné burzy, Masná 34

Popis památky: Monumentální budova charakteristická kontrastem jednotlivých omítaných prvků na režné fasádě. Objekt na obdélném půdorysu s monumentálním osovým průčelím na kratší straně. Půdorysný obdélník se v zadní části rozšiřuje a v této rozšířené části jsou půlválcové omítané převýšené hmoty schodiště. Budova třípodlažní, o nestejně výšce podlaží. Obdélná členěná okna završena betonovými překlady uplatňujícími se v kontrastu s režnými plochami průčelí. Hlavní osově průčelí ve střední části ustupuje a člení jej tři úzká vertikální okenní pole. Tato omítaná střední část je vložena do obvodové režné hmoty, nad níž se vyvyšuje převýšenými pilíři.

Časové, slohové a autorské určení: 1924, funkcionalismus monumentální osově kompozice, Bohuslav Fuchs.

Vynikající ukázka meziválečné průmyslové architektury. Jedna z nejhodnotnějších brněnských meziválečných architektur.

21. Objekt tovární architektury, areál Škrobárny

Poměrně reprezentativní objekt tovární architektury přelomu 19. a 20. století, bohužel zasažený některými nevhodnými stavebními úpravami (především zvětšením oken a výměnou výplní otvorů). Objekt je v památkovém zájmu.

ZÁVĚR

V území se nachází celá řada památkově chráněných a hodnotných staveb, většinou se jedná o typickou tovární architekturu z počátku 20. století.

Největší koncentrace jak kvalitních staveb, tak problematických ploch je v bezprostřední blízkosti městského centra.

5. VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

Řešený vodní tok je ve vodoprávní evidenci veden v celé délce jako Svitavský náhon. Délka toku od odběru ze Svitavy po soutok se Svratkou je 3,67 km. Je součástí hydrologického pořadí 4-15-01-156 (povodí Ponávky). Povodí má po závěrný profil na soutoku se Svratkou velikost 60 km².

5.1 VAZBA NA SÍŤ VODNÍCH TOKŮ

Zájmový vodní tok, pro účely studie nazývaný Stará Ponávka, je významně ovlivňován třemi brněnskými toky: Ponávkou, Svitavou a Svratkou. Vazba na síť vodních toků je patrná z výkresu č. 1.

Ponávka je přirozenou vodotečí, která pramení v lesích v okolí Vranova a protéká oblastí Lelekovic, Řečkovic a Králova Pole. Přívalové vody jsou transformovány v retenční nádrži v Řečkovicích (poldr Zamilovaný hájek) a v několika dalších nádržích v severní části města. Dříve Ponávka protékala z Králova Pole soustavou rybníků směrem na jih přes park Lužánky, dále ulicí Příkop, Ponávka a dnešní ulicí Vodní a vlévala se do průmyslového náhonu odbočujícího ze Svitavy.

Z důvodu častých povodní v centru města bylo koryto Ponávky zaklenuto. Vlastní Ponávka je dnes v objektu na ulici Myslínově v Králově Poli zaústěna do ražené štoly C1 a protéká pod Lesnou směrem k Cacovickému ostrovu, kde je zaústěna do Svitavy. Štolou jsou odváděny všechny průtoky až po $Q = 13,1 \text{ m}^3/\text{s}$, vyšší průtoky se odlehčují do zaklenutého starého koryta Ponávky, dnes jednotné kanalizační stoky C. V odlehčovací komoře na Vlhké se část těchto průtoků odlehčuje do koryta Svitavského náhonu (Staré Ponávky).

Za běžných vodních stavů je tedy jediným zdrojem vody v náhonu voda odebíraná ze Svitavy na jezu Radlas.

Veškerý průtok vody Svitavským náhonem je odváděn do Svratky. Soutok se nachází v Komárově, při ulici Jeneweinova, v říčním km Svratky 35,989.

5.2 NAKLÁDÁNÍ S VODAMI

JEZ RADLAS

Svitavský náhon je napájen vodou odebíranou ze Svitavy z prostoru zdrže jezu Radlas (říční km 6,424 Svitavy). Jez je pevný, byl vybudován v roce 1850. Průměrný roční průtok Svitavy v profilu jezu je 5,33 m³/s. Šířka jezu je 28,30m, koruna je na kótě 200,34 m n. m. K jezu se nedochovala původní technická ani vodoprávní dokumentace. Roku 1966 byl převeden do správy Povodí Moravy, s.p.

Povolení k nakládání s vodami

Povolení k nakládání s vodami vydal magistrát města Brna, odbor vodního a lesního hospodářství a zemědělství dne 16. 2. 1999 pod č.j. VLHZ-551/98-Kuž/Hr, a to za účelem akumulace a vzdouvání vody na řece Svitavě pro účely stabilizace toku a pro umožnění odběru povrchové vody pro Teplárny Brno.

STAVIDLO RADLAS

Stavidlo je vybudováno v pravém břehu nadjezí za účelem umožnění odběru vody pro Teplárny Brno, a. s., provoz Špitálka 6.

Objekt stavidla sestává ze 2 opěrných betonových stěn, do kterých je zakotvena konstrukce uzávěru a betonová manipulační lávka se zábradlím. Vtok do náhonu z prostoru nadjezí je vybaven třemi stavidlovými uzávěry s ručním pohonem o šířce 3x 2,33 m. Práh vtoku je na kótě 199,34 m n.m. Stavidla jsou ve tvaru dřevěné tabule zavěšené na ocelové tyči. Na hřídeli je čtyřhran pro osazení odnímatelné kliky, mechanismus je chráněn ocelovým krytem. Stavidlo je přístupné z Tkalcovské ulice.

Manipulace na stavidle

Manipulace na jezu probíhá dle Manipulačního řádu pro Stavidlo Radlas (vypracoval vodohospodářský dispečink Povodí Moravy, s.p., 2008).

Za normálních vodních stavů se na stavidle nemanipuluje. Ponořené stavidlo je běžně otevřené, tzn. vysunuté asi 40 cm nad úroveň prahu, což postačuje k zajištění průtoku 250 l/s. Běžné průtoky Svitavským náhonem mají hodnotu kolem 0,400 m³/s a jsou relativně vyrovnané. K manipulaci na jezu Radlas dochází pouze při zvýšeném průtoku vody korytem Svitavy. Při dosažení 3. stupně povodňové aktivity (tzn. průtok na limnigrafu v Bílovicích nad Svitavou o hodnotě 79,3 m³/s) se stavidlo zavírá.

V případě nedostatku vody, kdy průtok ve Svitavě poklesne pod úroveň $Q_{355} = 1,55 \text{ m}^3/\text{s}$, omezí se odběry do náhonu zahrazením stavidla ve prospěch zachování minimálního zůstatkového průtoku ve Svitavě.

POVOLENÉ ODBĚRY VODY

V současné době již není voda náhonu využívána pro průmyslové účely tak intenzivně, jak tomu bylo v minulosti. Jediným odběratelem vody ze Svitavského náhonu jsou dnes Teplárny Brno, a. s. Povolení vydal KÚ JMK dne 28. 3. 2006 pod č.j. JMK 34487/2005 OZP/Ns/11. Povolené odebírané množství je 250 l/s, max. 400 000 m³/měsíc.

Odběrný objekt je umístěn nad nízkým stupněm vybudovaným přímo v areálu Tepláren. Odebíraná voda protéká přes soustavu betonových sedimentačních nádrží, z nichž dvě jsou otevřené a třetí je zakrytá. Podle vyjádření zástupce Tepláren Brno je odběr vody nespojitý, probíhá občasné odčerpávání vody ze třetí sedimentační nádrže za účelem doplnění vody do technologického okruhu. Teplárna má vlastní úpravnu technologické vody.

VYPOUŠTĚNÍ VOD

Po celé délce vodního toku není evidováno ani povoleno žádné vypouštění vod. Teplárny Brno realizují povolené vypouštění vod (přebytek kondenzátu) nadzemním vedením podél železniční trati do Svitavy.

Do Svitavského náhonu je zaústěna řada kanalizačních výústí, převážně z dešťové kanalizace v oblasti sídliště Komárov a v areálu Škrobárny.

Významný vliv na níže ležící část toku má odlehčování vod z jednotné kanalizace – kmenové stoky C na ulici Vlhké.

ODLEHČOVACÍ KOMORA VLHKÁ

Pod vozovkou ulice Vlhká v oblasti při ulici Křenová (staničení náhonu km 2,338) se nachází podzemní objekt odlehčovací komory Vlhká, která slouží k přerozdělování průtoků

v náhonu a ve stoce C. Původní odlehčovací komora byla vybudována v 70. letech minulého století, v roce 2003 byla rekonstruována.

Odpadní vody jednotné kanalizace v běžném množství protékají komorou dále do kmenové stoky C v trase ulice Křenové směrem ke Svitavě a na ČOV v Modřicích. Podle údajů provozního řádu je při mimořádných deštích stanoven přítok do odlehčovací komory kmenovou stokou C (bývalým zaklenutým korytem Ponávky) až na hodnotě 20,6 m³/s. Škrťací trať na vtoku do níže ležícího úseku stoky C toto množství omezuje na 6 – 6,9 m³/s. Další část průtoku (až 2,15 m³/s) přepadá do stoky vedoucí k ulici Mlýnské. Zbylá část průtoku pak přepadá z odlehčovací komory do níže ležící části náhonu. Podle matematického modelu stoky C se může jednat o množství až 16,4 m³/s.

V rámci Generelu odvodnění bylo na základě matematického výpočtu kmenové stoky C prověřeno, že níže ležící úsek náhonu má na toto množství dostatečnou kapacitu.

Součástí objektu odlehčovací komory je rovněž shybka na Svitavském náhonu, která provádí vody přitékající od jezu Radlas pod dnem odlehčovací komory. Shybka je dvouramenná, s profily DN 600 a DN 800. Na vtoku do shybky jsou osazena kanálová šoupátka, ručně stírané česle a ultrazvukové čidlo na měření stavu hladiny před vtokem. Kapacita shybky je 1,5 m³/s.

5.3 PROTIPOVODŇOVÁ OCHRANA

Protipovodňová ochrana je dokumentována ve výkresu č. 6. Zájmové území je součástí rozsáhlého záplavového území oblasti soutoku Svratky a Svitavy. Potenciálním rozlivem je postižena zejména jižní část území, kam se voda dostává zpětným vzduťm při povodni na řece Svratce. Ochrana této části území je řešena v rámci Generelu odvodnění, který navrhuje vybudování liniových protipovodňových opatření podél toku Svratky. Při soutoku Staré Ponávky a Svratky budou vybudovány protipovodňové zídky s korunou na kótě 200,08 m n.m. a ústí Staré Ponávky bude opatřeno stavidlem proti zpětnému vzduťm.

V době povodně se budou muset přečerpávat vody přitékající náhonem přes linii PPO Svratky do jejího koryta. Umístění čerpací stanice zatím není upřesněno, bude řešeno projektem přestavby železničního uzlu.

5.4 HYDROTECHNICKÉ CHARAKTERISTIKY JEDNOTLIVÝCH ÚSEKŮ

Hydrotechnická charakteristika a sklonové poměry náhonu jsou graficky znázorněny na výkresech v Podkladové části studie.

Náhon v minulosti napájel řadu průmyslových, zejména textilních areálů. Z důvodu intenzivního využívání ploch byl náhon v řadě míst zaklenut (různá potrubí či obdélníkové profily), otevřené úseky jsou upraveny rovněž velmi různorodě.

I přes čištění náhonu správcem dochází v některých úsecích k jeho opakovanému zanášení, což je dáno jeho relativně malým sklonem dna ($I = 0,15 \%$), místy velkou šířkou dna a zejména malým průtokem. Ve spodní části převažuje lichoběžníkový profil koryta se zatrávněnými břehy. Nad ulicí Zvonařka je vyšší intenzita využití ploch provázená opevněním koryta opěrnými zdmi a případně zaklenutím toku.

Na náhonu se vyskytují následující úpravy (Uváděna je přibližná hodnota staničení v km od soutoku se Svratkou. Mosty jsou staničeny osou, případně i s uvedením šířky mostovky či délky zatrubnění.):

km	objekt	úprava koryta – břehů v úseku nad objektem
0,000	soutok se Svratkou	zatravnění
0,021	lávka na cyklostezce	zatravnění
0,284	most Komárovské nábřeží	zatravnění
0,419	most Svatopetrská, š.47 m	opěrné betonové zdi, kamenná zídka na PB
0,579	most Hodonínská, š.20 m	zatravnění
0,755	ocelový mostek	zatravnění, LB Larsen, v horní části opěrné zdi z prefabrikátů s ocelovými vzpěrami
1,185	mostek ve Škrobárnách	nová úprava koryta
1,231	mostek ve Škrobárnách	nová úprava koryta
1,363	mostek ve Škrobárnách - dřevo	nová úprava koryta, PB opěrná zeď
1,496	drážní most, š.11 m	LB Larsen, PB zatravnění, dřeviny
1,711	most Zvonařka, š.49 m	opěrné zdi
1,889	most Řeznická	opěrné zdi
2,070 – 2,370	zaklenutí 235 m + OK Vlhká	zatravnění, dřeviny, opěrné zídky
2,633	drážní most – viadukt, š.9 m	zatravnění
2,678	most v Teplárnách, š.45 m	opěrné zdi
2,734 – 2,844	zaklenutí, 110 m	opěrné zdi
2,921	vstup Starlet	opěrné zdi
2,980	vstup Teplárny	opěrné zdi
3,043	zaklenutí, 41 m	opěrné zdi
3,115	Stupeň, odběr vody do Tepláren	opěrné zdi
3,224	ulice Radlas, š. 26 m	opěrné zdi
3,239 – 3,476	zaklenutí, 237 m	opěrné zdi
3,552	ulice Tkalcovská, š. 20 m	zatravnění, dřeviny (park)
3,666	lávka u stavidla Radlas	opěrné zdi
3,678	vtok do náhonu	opěrné zdi

5.5 JAKOST VOD

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ JAKOST VODY

Jakost vody je ovlivňována následujícími faktory:

jakost vody ve Svitavě

Horní část náhonu je zcela závislá na kvalitě vody ve Svitavě. Voda ve Svitavě dnes dosahuje relativně dobré jakosti (II. – III. třída jakosti vody dle ČSN 75 7221, tzn. voda mírně znečištěná až znečištěná) a má zlepšující se trend.

jakost vody ve Svatce

Jakostí vody ve Svatce je ovlivňován pouze spodní úsek náhonu v oblasti podél ulice Jeneweinova, kam zasahuje zpětné vzduť Svatky i za běžných či mírně zvýšených průtoků.

odlehčování vody z jednotné kanalizace na OK Vlhá

K odlehčení kanalizace na odlehčovací komoře Vlhá dochází nepravidelně, dle informací správce odlehčovací komory cca 1x – 4x ročně. Přesto je však níže ležící část úseku touto skutečností významně a trvale negativně ovlivněna. Vodní režim neumožňuje účinné proplachování koryta a znečištění dlouhodobě přetrvává. Tato skutečnost je potvrzena jak provedeným průzkumem zoobentosu, který indikuje přítomnost organického znečištění, tak sledováním jakosti vod v rámci Generelu odvodnění. Látkové toky znečišťujících látek v profilech pod odlehčovací komorou jsou oproti výše ležícím úsekům několikanásobně vyšší.

Kromě toho jsou větve dřevin zasahujících do průtočného profilu v úseku pod OK Vlhá znečištěny zachycenými hrubými nečistotami z jednotné kanalizace. Toto znečištění dřevin je zjevné a špatně odstranitelné.

výusti dešťové i jednotné kanalizace

V délce řešeného úseku se nacházejí celkem 4 výusti dešťové kanalizace a 1 další výust' jednotné kanalizace (kromě OK Vlhá), které představují bodové zdroje znečištění. Koncentrace znečištění je různá. U dešťových výustí můžeme předpokládat, že mají pozitivní vliv na snížení koncentrace znečištění v toku a napomáhají k proplachování níže ležícího úseku náhonu.

znečištění odpadem

Kromě toho je náhon v celé délce znečištěn více či méně inertním odpadem, který je do vody vhazován zejména v sociálně deprivovaných lokalitách a následně proudem unášen po celé délce toku.

VYHODNOCENÍ JAKOSTI VODY PO DÉLCE TOKU

Podle podélných profilů znečištění vyplývá, že nejlepší jakost vody je dosahována v úseku mezi vstupem do Tepláren a vtokem do OK Vlhá. Jakost vody je zde vlivem samočisticích procesů lepší, než na vtoku do náhonu u jezu Radlas. Pod odlehčovací komorou se jakost radikálně zhoršuje. V níže ležícím úseku dochází k postupnému pročišťování a v oblasti ulice Jeneweinovy je koncentrace polutantů snížena asi o 1/3.

5.6 SPRÁVCOVSTVÍ TOKU

Správcem toku je v dolním úseku po odlehčovací komoru na Vlhé Magistrát města Brna, Odbor správy budov. Úsek nad odlehčovací komorou je ve správě Povodí Moravy, s.p. Objekt odlehčovací komory Vlhá včetně vtokové části s česlemi a shybkou pod odlehčovací komorou je ve správě Brněnských vodovodů a kanalizací, a.s. Správce a provozovatel jezu Radlas je Povodí Moravy, s. p.

5.7 HYDROGEOLOGIE

Zájmové území leží v kvartéru údolní nivy nad soutokem Svratky a Svitavy. Základové poměry jsou složité, propojení terciérní a kvartérní zvodně znesnadňuje zakládání staveb. Hloubka podzemní vody se pohybuje v rozmezí 3–5 m. V okolí náhonu se často vyskytují plochy navážek s ojedinělou svahovou nestabilitou.

Čerpání podzemní vody je realizováno v následujících lokalitách (dle vodoprávního povolení):

subjekt	umístění	využití
Mosilana	Vlhká 21, areál Lanarestu (*)	čerpání užitkové vody
Křenová	Křenová, autoopravna policie	čerpání podzemní vody
UXA	Slévárna UXA, Plotní	čerpání podzemní vody

* ... bývalá Mosilana, dnes součást areálu Alfa Properties s.r.o.

Oblast je rovněž postižena ekologickými zátěžemi. V jednotlivých lokalitách bylo prokázáno znečištění vod a horninového prostředí ropnými látkami (Teplárny Brno), chlorovanými uhlovodíky CIU (areál Prakom) či jiným typem znečištění (Komárovské nábřeží, slévárna UXA). V areálu bývalé Vlněny probíhá sanace znečištění horninového prostředí.

5.8 POUŽITÉ PODKLADY

- Generel Odvodnění města Brna, část Vodní toky, Pöyry Environment a.s., 2007–2009
- Základní vodohospodářská mapa ČR 1: 50 000, ČÚZK, 1992
- Manipulační řád pro stavidlo Radlas na Svitavském náhonu, Povodí Moravy, 2008
- Provozní řád odlehčovací komory Vlhká, Tubes spol s r.o., 2003
- Možnosti revitalizace údolních niv hlavních brněnských toků, Atelier Fontes, s.r.o., 2006
- Generel geologie, AQUA ENVIRO s.r.o., 2005–2008
- Vodohospodářský informační portál www.voda.gov.cz

6. TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

Technické infrastruktury je věnován výkres č. 7. Aktuální podklady byly získány od nejvýznamnějších správců technické infrastruktury – Jihomoravské plynárenské, E.ON, Technické sítě Brno, Teplárny. Pro vodní hospodářství byl využit Generel odvodnění.

Konkrétní případy střetů, případně nezbytných přeložek inženýrských sítí budou podrobněji řešeny v návrhové části.

6.1 ZÁSOBOVÁNÍ VODOU

Oblast je zásobována vodovodním řadem 1. tlakového pásma napojeného na dvoukomorový vodojem Holé Hory 272,5, který se nachází na východní straně sídliště Lesná. Do systému 1. základního tlakového pásma je dodávána převážně podzemní voda z I. březovského vodovodu.

Vodovodní přívaděče mají DN 330 – DN 600, síť je okružová. Oblast Komárova je propojena se systémem oblasti Brněnské Ivanovice – Tuřany řadem DN 350 od ulice Kšírovy na řad DN 400 k řece Svitavě.

V bližším kontaktu s trasou náhonu je větev DN 250 uložená v ulici Špitálka a vodovod DN 150 v ulici Konopná. V řešeném území existují záměry na rozšíření místní vodovodní sítě v Komárově, a sice úseku ulice Svatopetrské a Konopné. Významným odběratelem jsou Teplárny Brno, a.s.

6.2 ODVÁDĚNÍ VOD

V zájmovém území a jeho okolí je vybudována jednotná kanalizační síť. Děšťová kanalizace je vybudována pouze v sídlišti Komárov a v areálu Škrobárny a je zaústěna přímo do náhonu.

Jednotná kanalizace je v horní části zájmového území svedena do kmenové stoky C, která probíhá v trase původního koryta Ponávky ze severní části města ulicí Vlhká, pokračuje ulicí Křenovou, napojuje se do kmenové stoky D a dále pokračuje podél Svitavy do čistírny odpadních vod v Modřicích. Na ulici Vlhká se nachází odlehčovací komora. Její funkce je popsána v předchozích kapitolách. Komora je po rekonstrukci a v dohledné době se nepočítá s dalšími úpravami.

Dolní část úseku je odvodňována do kmenové stoky B vedoucí po levém břehu Svatky. Kmenová stoka kříží koryto náhonu shybkou v oblasti lávky na cyklostezce. V prostoru parku u soutoku Staré Ponávky se Svatkou je na kmenové stoce navržena výstavba retenční komory Jeneweinova. Jedná se o kruhovou podzemní nádrž, která bude část vod dočasně akumulovat a část odlehčovat do Svatky i do náhonu.

6.3 ZÁSOBOVÁNÍ PLYNEM

V řešeném území prochází STL vedení plynu (Tkalcovská, Plynárenská, Dornych, Schwaigrova, Jeneweinova) a NTL. Odběr plynu areálu Tepláren je měřen měřícím úsekem v prostoru mezi Svitavským náhonem a třebovskou železnicí. Pro návrh se jedná o nepřeložitelný limit v území.

V řešeném území neexistují žádné významné záměry.

Zdroj: RWE

6.4 ZÁSOBOVÁNÍ ELEKTŘINOU

Řešeným územím prochází venkovní vedení 110 kV podél Svitavy a třebovské železnice do rozvodny společnosti E.ON. Vzdušné vedení a jeho OP jsou v místě křížení ulice Špitálka a podél železničního viaduktu nepřekročitelným limitem v území.

Zásobení území elektrickou energií je dále realizováno VN a NN kabelovým vedením.

V řešeném území neexistují žádné významné záměry.

Zdroj: E.ON ČR

6.5 ZÁSOBOVÁNÍ TEPLEM

Zdrojem tepla v řešeném území je areál Tepláren Brno. Odtud jsou vedeny primární sítě parovodů, horkovodů a dále sekundární rozvody teplovodů.

Podzemní trasa parovodu je vedena v ulicích Cejl, Špitálka, Mlýnská, Čechyňská, Dornych a napříč areálem Škrobáren na ulici Masnou. Nadzemní trasy parovodů jsou vedeny v areálu Tepláren a bývalé Vlněny. Nadzemní parovod z Tepláren přes areál bývalé Mosilany a dále na ulici Mlýnskou není v současné době využíván a slouží jako záložní trasa.

Horkovod je veden z Tepláren přes areál Jihomoravské Plynárenské (ulice Tkalcovská).

Sekundární rozvoj teplovodu je rozveden z kotelny do panelových domů v Komárově na ulicích Za Mostem, Hodonínská, Schwaigrova a Za Školou.

V řešeném území neexistují žádné významné záměry.

Zdroj: Teplárny Brno, DTMB

6.6 SDRUŽENÉ TRASY INŽENÝRSKÝCH SÍTÍ (KOLEKTORY)

Řešeným územím prochází síť primárních kolektorů ražených v hloubce cca 25 m v následujících trasách:

- trasa rovnoběžná s ulicí Cejl, s výstupní šachtou Š11 v areálu Technických sítí Brno a větrací šachtou VŠ4
- podél ulice Špitálka a náspu třebovské trati do areálu rozvodny E.ON Distribuce, s kolmou větví ve směru na ulici Křenovou; vstupní šachty Š8 a Š9
- větev v areálu Tepláren, severně od Svitavského náhonu se vstupním objektem; nutno prověřit
- ze stávající výstupní šachty Š8 je záměr prodloužení kolektoru do větve na ulici Cejl
- podél ulice Křenové, se vstupní šachtou Š2

Zdroj: Tištěná dokumentace OTS MMB, DTMB, údaje o území – podklad Technické sítě Brno

7. DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA

Tato kapitola je věnována dopravě silniční, cyklistické, železniční, městské hromadné dopravě a pohybu osob v území. Tématu dopravy se věnují výkresy č. 8 a 9.

7.1 SILNIČNÍ DOPRAVA

V následujícím textu je shrnuta analýza jednotlivých ulic, které procházejí řešeným územím. Na konci každé části je závěr, ve kterém je zhodnocena možnost vést v ulici cyklotrasu / samostatnou cyklostezku.

ULICE TKALCOVSKÁ

Charakteristika: klidná, pouze na příjezdu k Intersparu rušný provoz

Doprava: obslužná komunikace, obousměrný provoz

Sčítání z roku 2008 (voz/24hod): neproběhlo

Funkční skupina: C2

Uspořádání: 2 jízdní pruhy, chodník po obou stranách, mezi chodníkem a silnicí zelený pás

Stav: stabilizovaný – bez poruch

Závěr: vzhledem k nedávno provedené kompletní rekonstrukci, nelze zde počítat se stavebními úpravami

ULICE ŠPITÁLKA

Charakteristika: rušná ulice, zkratka mezi Cejlem a Křenovou, v době dopravní špičky přetížená, ucpaná

Doprava: obslužná komunikace, obousměrný provoz

Sčítání z roku 2008 (voz/24hod): 8 tisíc / 10 % nákladních

Funkční skupina: C2

Uspořádání: 2 jízdní pruhy, chodník po obou stranách, 1 x podélný parkovací pruh

Stav: stabilizovaný – četné poruchy vozovky, nevyhovuje současným dopravním nárokům (parkování, nedostatečně oddělený pěší provoz od aut apod.)

Závěr: ulice vzhledem k vysoké hustotě dopravy není vhodná pro vedení cyklotrasy

ULICE KŘENOVÁ

Charakteristika: velice rušná ulice, udržovaná

Doprava: sběrná komunikace přivádějící dopravu do centra a na MMO z jihovýchodu Brna především MČ Židenice, Líšeň a Vinohrady

Sčítání z roku 2008 (voz/24hod): 20 tisíc / 4 % nákladních

Funkční skupina: C1

Uspořádání: 6 jízdních pruhů (2 pruhy – tramvaj) lemované po obou stranách chodníky

Stav: stabilizovaný – bez poruch, dostatečné dopravní značení

Závěr: Bude nutné vyřešit případné křížení cyklotrasy.

ULICE ZVONAŘKA

Charakteristika: VMO, silnice I/42

Doprava: sběrná komunikace, vysoká hustota provozu, sčítání z roku 2005 – 33 269 voz/den

Sčítání z roku 2008 (voz/24hod): 39 tisíc / 8 % nákladních

Funkční skupina: B1

Křížení s pěším provozem: úrovněový přechod, vzdálenost od osy náhonu cca 15 m

Uspořádání: 5 jízdních pruhů (2 v obou směrech, 1 odbočovací), chodník po obou stranách

Stav: stabilizovaný

Závěr: Bude nutné vyřešit křížení cyklotrasy. Nabízí se využití přechodu na křižovatce s ul. Dorných.

ULICE ZA MOSTEM

Charakteristika: klidná, dopravní obsluha panelákového sídliště

Doprava: obslužná komunikace, obousměrný provoz

Sčítání z roku 2008 (voz/24hod): neproběhlo

Funkční skupina: C2

Uspořádání: 2 jízdní pruhy, chodník po obou stranách (v místě, kde není náhon)

Stav: stabilizovaný – bez poruch

Závěr: Bude nutné vyřešit vedení cyklotrasy. Nabízí se několik možností: – rozšíření silnice se smíšeným provozem (cyklo – auta) nebo vedení CS mimo silnici (budou nutné větší stavební úpravy).

ULICE KOMÁROVSKÉ NÁBŘEŽÍ A ULICE KONOPNÁ

Charakteristika: boční ulice, klidné, přímo vedou kolem vodního toku

Doprava: obslužná komunikace, obousměrný provoz

Sčítání z roku 2008 (voz/24hod): neproběhlo

Funkční skupina: C2

Uspořádání: 2 jízdní pruhy, chodník po jedné straně, 1 x podélné parkování,

Stav: stabilizovaný – povrchové vady konstrukce vozovky

Závěr: Nabízí se možnost vedení cyklotrasy přímo v uličním prostoru. Pro konkrétní návrh je nutné podrobné zaměření. Pro umístění cyklostezky se nabízí zelený pás mezi silnicí a korytem toku.

ULICE SVATOPETRSKÁ

Charakteristika: přivaděč z Bratislavy na VMO, silnice I/41

Doprava: přivaděč, vysoká hustota provozu, sčítání z roku 2005 – 26 349 voz/den

Sčítání z roku 2008 (voz/24hod): 31 tisíc / 9 % nákladních

Funkční skupina: B1

Křížení s pěším provozem: úrovněový přechod, vzdálenost od osy vodního toku cca 160 m (od mostu přes náhon) nebo 43 m

Uspořádání: 2 jízdní pásy (4 pruhy) směrově oddělené, chodník po obou stranách

Stav: stabilizovaný

Závěr: Nutnost vyřešit křížení s touto komunikací. Dvě reálné varianty – pod mostem přes náhon nebo jako součást pěšího přechodu u tram. zastávky Konopná.

7.2 STATICKÁ DOPRAVA

Ulice Tkalcovská – Interspar

- kapacitní parkoviště pro návštěvníky nákupního centra Interspar

Roh ulic Křenová – Vlhká

- dlouhodobě provizorní parkoviště, kapacitně nevyhovující, využíváno návštěvníky městského centra (neplacené)

Ulice Dornych – Lidl

- kapacitní parkoviště pro návštěvníky nákupního centra Lidl, kapacita není vyčerpána

Odstavné parkoviště roh ulic Svatopetrská – Černovická

- velké kapacitní parkoviště, nevyužité, často využíváno pro odstavení návěsů kamionů

7.3 CYKLISTICKÁ DOPRAVA

Nejblíže řešenému území jsou posvitavská a posvratecká cyklostezka, které zároveň slouží jako významné vstupy cyklistů do řešeného území. Zejména souvislá cyklotrasa podél řeky Svatky je intenzivně využívaná cyklisty a inline bruslaři.

Stručná charakteristika:

POSVITAVSKÁ – TRASA Č. 5

- v mezinárodní síti vedena jako „Greenways Kraków – Morava – Wien“
- v celorepublikové síti vedena jako „Jantarová stezka“
- CS je na území Brna převážně vedena po zpevněných komunikacích
- v sledovaném území je CS vedena po samostatné cyklostezce šíře 3,0 m na pravém břehu řeky Svitavy
- úsek mezi ulicemi Křenová a Cejl je ve výstavbě (k datu 11/2009)
- cca 85 m po proudu Svitavy od odbočení Svitavského náhonu se nachází pěší lávka přes Svitavu
- OD MMB plánuje rozšíření na oba břehy řeky Svitavy

POSVRATECKÁ – TRASA Č. 1

- v celorepublikové síti vedena jako „Pražská trasa“
- na území města Brna vede podél řeky Svatky převážně na oddělené cyklostezce
- v sledovaném území je CS vedena po samostatné cyklostezce šíře 3,0 m na levém břehu řeky
- v současnosti je v procesu územní řízení na CS i na pravém břehu řeky

PŘEDPOKLADY PRO NÁVRH

Jak vyplývá z jednotlivých charakteristik ulic, bude ve většině případů obtížné umístit do uličního prostoru cyklostezku (především v první polovině náhonu od Intersparu po Zvonařku). Od Zvonařky až ke konci náhonu je tomu naopak, kromě ulice Svatopetrská, kde bude nutné využít stávajícího přechodu pro chodce.

7.4 ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA

ŽELEZNIČNÍ TRATĚ

Trat' Brno – Česká Třebová

- součást I. rychlostního koridoru „SRN – Děčín – Praha – Česká Třebová – Brno – Břeclav – Rakousko“
- prochází na cca 5 m vysokém náspu, dvoukolejná trat'
- část násypu je tvořena zasypaným viaduktem
- v ÚPmB se počítá se zrušením této železnice (po přesunutí nádraží bude železniční doprava vedena po Vlárské trase) a nahrazením dvoupruhovou komunikací
- možnost podchodů pod násypem: ulice Koliště, Vlhká, Špitálka, koryto Svitavského náhonu a Svitavy
- možnost vedení cyklostezky po severní straně trati (v úseku Svitava – Zvonařka)

Nákladní průtah Horní Heršpice – Maloměřice – „Vlárská trat'“

- v současné době obsluha nákladního nádraží v Brně-jih
- prochází na cca 6–7 m vysokém náspu, dvoukolejná trat'
- v ÚPmB se počítá s rozšířením trati na 4 až 6 kolejí
- možnost podchodů pod trati: ulice Plotní, Dornych, Masná kolem koryta Staré Ponávky a Svitavy

Trat' „Komárovská spojka“

- vede na pravém břehu řeky Svitavy (mimo naše území)
- spojení mezi nákladním průtahem a Přerovskou trati

VLEČKY

Posvitavská vlečka

- společná vlečka na pravém břehu začíná za Intersparem na Cejlu a končí na Černovickém nábřeží
- napojuje se na jižní straně tratě Brno – Česká Třebová do Komárovské spojky
- obsluhuje průmyslové areály kolem Svitavy
- část vedena v trase staré „tišnovky“

Vlečka do areálu Drogerie Jasmín

- prochází malým parkem při ulici Tkalcovská
- v havarijním stavu
- město usiluje o její zrušení, v budoucím územním plánu pravděpodobně nebude zahrnuta
- jednokolejná

Vlečka do areálu Tepláren

- odpojuje se na úrovni ul. Tkalcovská
- fragment bývalé „tišnovky“
- v nejširším místě 4 koleje, v nejužším 1 kolej
- využívána – stačí 1 až 2 koleje
- nabízí se možnost vedení CS místo jedné z kolejí

Vlečka do areálu bývalých Škrobáren a bývalých městských jatek

- vlečka se odpojuje od hlavní trati na Černovickém nábřeží
- využití vlečky není známo
- nachází se mimo sledovanou oblast

7.5 MĚSTSKÁ HROMADNÁ DOPRAVA

TRAMVAJOVÉ TRATĚ

na ulici Cejl: – linka č. 2, 4, 9

- zastávka Tkalcovská – docházková vzdálenost k náhonu 190 m
- zastávka Körnerova – docházková vzdálenost k náhonu 350 m

na ulici Křenová – linka č. 8, 10, 13

- zastávka Vlhká – docházková vzdálenost k náhonu 110 m

na ulici Dornych – linka č. 9, 12

- zastávka Zvonařka – docházková vzdálenost k náhonu 60 m
- zastávka Kovářská – docházková vzdálenost k náhonu 130 m
- zastávka Svatopetrská – docházková vzdálenost k náhonu 60 m
- zastávka Konopná – docházková vzdálenost k náhonu 60 m
- zastávka Komárov – docházková vzdálenost k náhonu 290 m

TROLEJBUSOVÉ TRASY

na ulici Křenová – linka č. 31, 33

- zastávka Čechyňská – docházková vzdálenost k náhonu 350 m

na ulici Mlýnská – pouze trolejbusové vedení – využití neznámé

AUTOBUSOVÉ TRASY

Všechny městské a příměstské linky jsou vedeny po ulicích Zvonařka, Dornych a Plotní, nejbližší zastávka je Zvonařka.

7.6 POHYB OSOB V ÚZEMÍ

Jedním z cílů studie je v bezprostřední blízkosti Svitavského náhonu hledat možnou trasu pro vedení pěšího propojení případně pro cyklotrasu a možné využití veřejných ploch. Z tohoto důvodu bylo provedeno hodnocení prostupnosti a cílů území (viz výkres č. 9), ve kterém je vyhodnocena prostupnost území pro pohyb osob a nejdůležitější vyhledávané cíle, jež mohou být důvodem návštěvy území.

PROSTUPNOST ÚZEMÍ

Řešené území je z hlediska prostupnosti území rozděleno na území prostupné pro veřejnost, areály a území podmíněně prostupné a území veřejně neprostupné.

Jako území prostupná pro veřejnost jsou vymezeny plochy, do kterých je v současné době volný přístup (plochy parků, veřejná parkoviště, volný parter budov, přístupné obytné vnitrobloky). Obecně se jedná o plochy, které z hlediska cílů studie mají vysoký potenciál pro návrhovou část. Typickým představitelem této kategorie je areál bývalé Škrobárny, dnes business park CTP, který je prakticky volně přístupný, je možné jím volně procházet nebo projíždět na kole a jeho přístupnost je zároveň cílem vlastníků areálu.

Území podmíněně prostupné tvoří ohraničené areály služeb. Některé z těchto areálů jsou průchozí, případně s více vstupy a vjezdy a bez nutnosti ohlašování návštěv, některé z areálů jsou přístupné pouze přes vrátnici. Využití těchto areálů pro cíle studie je v delším časovém horizontu možné. V této kategorii je například areál bývalé Vlněny v současné době přístupný vstupy s vrátnicí, v budoucnu bude pravděpodobně součástí nové městské třídy.

Do území veřejně neprostupných jsou zahrnuty obytné bloky, areály bez volných vnitřních ploch a areály se specifickou funkcí, do nichž vstup je pro širokou veřejnost z určitého důvodu omezen. Možnost využití těchto ploch pro návrh je značně omezena. Typicky se jedná o areál Tepláren, do kterého je vstup osob omezen z bezpečnostních důvodů.

CÍLE POHYBU OSOB A DOPRAVY

Konkrétní služby, areály apod., které jsou občany v území využívány, jsou zakresleny do výkresu č. 9 jako cíle pohybu osob a dopravy. Cíle v konkrétním místě jsou rozděleny dle funkce na občanskou vybavenost, pracovní příležitosti, komerční služby a významné soubory bydlení. U řady těchto cílů je zastoupeno přirozeně více funkcí (areál je zároveň pracovní příležitostí a službou zákazníkům). Nejedná se o detailní výčet, ale o pomůcku k orientaci, jaký bude převažující druh uživatelů území a předpoklad jejich zájmu o pěší a cyklistickou trasu a upravené veřejné prostory.

Trasy aktivního pohybu pěších a cyklistů jsou cyklotrasy sledující Svitavu a Svratku, v budoucnu po obou březích. Tyto trasy jsou klíčové pro zamýšlenou cyklistickou trasu podél Svitavského náhonu.

Prostory, které mají dostatek občanské a komerční vybavenosti a fungují jako korzo jsou vymezeny jako trasy pohybu se společenskou funkcí. Jedná se zejména o ulice Cejl a Křenovou, které jsou takto využívány a představují významné vstupy do řešeného území.

V územně analytických podkladech jsou tyto ulice vymezeny jako významné městské prostory – městské třídy.

8. VEGETAČNÍ DOPROVOD

Rozbor vegetace je zpracován ve výkrese č. 10. Analýza stávající vegetace byla prováděna během měsíce září a října, tedy v době vegetace. Terénní průzkumy byly zaměřeny zejména na:

- zmapování významných dřevin
- určení zdravotního stavu jednotlivých stromů
- určení potenciálu jednotlivých porostů stromů, vytipování perspektivních taxonů
- zmapování břehových porostů bylin
- zmapování vegetace a kvality veřejných prostranství
- určení rizikových faktorů ohrožujících vegetaci

8.1 STROMOVÉ PATRO

Během průzkumů byly inventarizované dřeviny rostoucí v blízkosti toku, případně na plochách přímo souvisejících s vodním tokem. Do souborné inventarizace nebyla zahrnuta přilehlá plocha vnitrobloku komárovského sídliště, patřící funkčně k jiné části intravilánu.

STÁŘÍ NALEZENÝCH DŘEVIN

Z hlediska stáří dřevin se v převážné míře jedná o dospělé jedince, popřípadě již přestálé stromy, které jsou již za zenitem své působnosti.

Na většině lokalit neprobíhá obnova (vyjma částí bez údržby, kde probíhá samovolně) a proto nelze zaručit dlouhodobou perspektivu porostů. Bylo by vhodné koncepčně řešit průběžné zmlazování porostů, s podporou středněvěkových a dlouhověkových dřevin.

Nebyly zaznamenány nové výsadby za posledních 10 let. Mladé stromy jsou přítomné pouze v podobě samovolných semenných náletů.

DLOUHOVĚKOST NALEZENÝCH DŘEVIN A PERSPEKTIVA

Z příložené tabulky je patrné procentuální zastoupení jednotlivých kategorií dlouhověkosti v porostech. Vysoký podíl zde zaujímají dřeviny krátkověké cca 40 % (zejména rody *Populus*, *Salix*). Ve většině případů se jedná o dospělé či přestálé jedince, proto je celková stabilita porostů ohrožena přirozeným odumíráním těchto většinových stromů. Zejména v lokalitách, kde je jejich podíl v porovnání s ostatními částmi sledovaného území nad průměrem (tvoří převážnou většinu), jako např. celá pravá strana toku Staré Ponávky od Škrobárny po ulici Svatopetrskou, může dojít v krátké době k vymizení celých porostních skupin.

Další problematickou stránkou krátkověkých taxonů je jejich provozní bezpečnost. Tyto rody se vyznačují rychlým růstem, tvorbou silných kosterních větví a mohutností vzrůstu. Jejich dřevo je proto měkké a může docházet k vyламování kosterních větví či padání celých kmenů.

Na druhou stranu je však nutné říci, že právě krátkověké taxony (topoly a vrby) jsou nedílnou a typickou součástí doprovodu vodních toků. Svým charakterem růstu, výraznou proměnlivostí či vitalitou mohou vegetační doprovod vodního toku v městském prostředí

odlišit od ostatní městské zeleně. I laická veřejnost má charakteristické habity těchto dřevin v podvědomí uloženy jako symptomy vlhka, vodního toku, břehu. Budoucí využití krátkověkých stromových dřevin je však nutné pouze v omezené míře a po zralé úvaze. Velká část uvedených krátkověkých taxonů patří mezi známé alergenů. Toto hledisko je nutné zejména v intravilánu brát jako určitý limit použití. Vzhledem k rychlému vývoji a tím i rychlé regresi zdravotního stavu po zenitu je potřeba průběžně kontrolovat jejich aktuální vitalitu, stabilitu a včas provádět jejich odbornou úpravu, aby stromy zůstaly co možná nejdéle a pokud možno bezpečné.

Problematickou stránkou případné obnovy vegetace je na některých celcích lokality (např. u OD Interspar či Lidl) liniovost vegetačního prvku. Dřeviny z důvodů malých prostorových možností vyrůstají pouze v těsné blízkosti břehu a vytváří zapojenou korunovou klenbu. Bohužel je každý zásah velmi patrný.

Po celé délce toku bylo zaznamenáno celkem 280 vzrostlých stromů, 95 z nich bylo do situace zakresleno jako významné solitery. Taxonomická struktura je patrná v tabulce níže.

Ve sledovaném území se nejčastěji nachází exempláře topolu vlašského (*Populus nigra Italica*) a javoru klen (*Acer pseudoplatanus*), oba podílem do 20 %. Dalším druhem s četným výskytem je javor mléč (*Acer platanoides*), zastoupený 10 % a jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) zastoupený 5 %. Ostatní stromy výskytem celkově hranici 5 % nepřesahují.

Druhy Acer – javor mléč (*Acer platanoides*) a klen (*Acer pseudoplatanus*), které se zde hojně vyskytují, jsou všeobecně běžnou a častou součástí vegetace v intravilánu a často se zde i vysazují. Jedná se o kvalitní, dlouhověké dřeviny a jejich zastoupení na lokalitě je žádoucí.

Lokálně byly nalezeny ostatní taxony stromů, jako například olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), jilm vaz (*Ulmus laevis*) či morušovník bílý (*Morus alba*). Výskyt prvních dvou druhů je také vázán na vlhkost břehů a vodní tok a stejně jako rody *Populus* a *Salix* mohou opticky odlišit vegetaci břehů Staré Ponávky od ostatní zeleně města.

Jako perspektivní stromy se na sledovaném území zdá být např. javor klen (*Acer pseudoplatanus*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), jeřáb japonský (*Sophora japonica*), v omezené míře olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), vrba bílá (*Salix alba*), morušovník bílý (*Morus alba*), javor babyka (*Acer campestre*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*) či habr obecný (*Carpinus betulus*). Výše jmenované druhy se na lokalitě vyskytují a jeví známky dobrého růstu a zdravotního stavu.

Naopak potenciálním nebezpečím pro cílovou vegetaci je výskyt trnovníků akátů (*Robinia pseudoacacia*), javorů jasanolistých (*Acer negundo*) a pajasanů žláznatých (*Ailanthus altissima*). Je známé velmi rychlé šíření těchto invazivních druhů na úkor původní skladby vegetace.

KEŘOVÉ PATRO

Vyskytuje se převážně v jižní části, je zastoupeno většinou ruderním druhem bez černý (*Sambucus nigra*) a pak svídou krvavou (*Cornus sanguinea*).

Výskyt keřů ve větších porostech je spíše nežádoucí, z důvodů vytváření nepřehledných a problematických míst. Lze doporučit soliterně, nebo v malých skupinách ještě střežku (*Prunus padus*), řešetlák (*Rhamnus cathartica*), vrbu košíkářskou (*Salix viminalis*), vrbu jívu (*Salix caprea*), vrbu nachovou (*Salix purpurea*) vrbu popelavou (*Salix cinerea*) a brslen evropský (*Euonymus europaeus*).

POPÍNAVÉ A PŮDOPOKRYVNÉ DŘEVINY

Jejich přítomnost na lokalitách je velmi žádoucí, zejména z důvodů vytváření obrazu bujné, spontánní vegetace, avšak bez ztráty přehlednosti lokality. Je to zapříčiněno malými nároky na kvalitu a mocnost půdy a prostorovými nároky z hlediska podchodné výšky. Jejich plné zapojení do utváření ducha místa je možné realizovat až v prostoru korun či nad vodním tokem.

Je možné doporučit rozšíření nalezených taxonů: břečťan vřdyživý (*Hedera helix*) a domácího typu plaménku (*Clematis vitalba*), patřícího do přirozené skladby pobřeží v daných přírodních podmínkách. U druhů rodu *Parthenocissus* – přísavník je velmi cenné výrazné podzimní zbarvení. Zejména přísavník pětistý (*Parthenocissus quinquefolia*) ze zdá být jedním ze základních pnoucích rostlin, využitelných pro novou koncepci vegetace v doprovodu vodoteče, pro použití na torzech stromů i konstrukcích.

Užívat pnoucí dřeviny je nutné s mírou a zejména v kombinaci s rychle rostoucími dřevinami tak, aby nedocházelo k omezování cílových dřevin. Pnoucí dřeviny se nyní vyskytují nejvíce v jižní části toku a v porostech bez intenzivní údržby.

Půdopokryvné dřeviny rostou převážně v ruderálním porostu v areálu bývalé Škrobárny. Jedná se o břečťan (*Hedera helix*), který zde vytváří kompaktní pokryv svahů nad vodním tokem. Lze doporučit kombinaci břečťanu s barvínkem menším (*Vinca minor*).

Značnou výhodou stabilizovaných zapojených ploch těchto druhů je snadná údržba.

Pozn.: Bylinné patro bude popsáno samostatně v části biologické průzkumy

RIZIKOVÉ FAKTORY

V situaci hodnocení vegetace jsou zakresleny i lokální rizikové faktory ohrožující vegetaci. Jedná se zejména o tyto faktory:

- ohrožení vegetace v blízkosti parkoviště (poškození kmenů stromů – OD Interspar a Lidl)
- ohrožení solitéry okolní činností (dubu letního (*Quercus robur*) v areálu firmy Direct Media na ulic Špitálka provozem prodejny Neumann)
- ohrožení invazivními druhy, zejména trnovníkem akátem (*Robinia pseudoacacia*) a bolševníkem velkolepým (*Heracleum mantegazzianum*) v areálu Škrobárny
- neodbornými zásahy lidí – např. za objektem na ulici Dorných č.p. 572

Tabulka zastoupení dřevin dle taxonů a dlouhověkosti

TAXON	VEŠKERÉ DŘEVINY				VÝZNAMNÝ SOLITER		
	KAT. DL.	POČET (KS)	ZAST (%)	ZAST. DLE KAT. DL. (%)	POČET (KS)	ZAST. (%)	ZAST. DLE KAT. DL. (%)
bříza bělokorá <i>Betula pendula</i>	1	5	1,9	38,8	-		34,4
javor jasanolistý <i>Acer negundo</i>	1	11	4,3		-		
meruňka <i>Prunus armeniaca</i>	1	2	0,8		-		
morušovník bílý <i>Morus alba</i>	1	2	0,8		1	1,0	
pajasan žlaznatý <i>Ailanthus altissima</i>	1	7	2,7		1	1,0	
topol bílý <i>Populus alba</i>	1	7	2,7		18	18,8	
topol vlašský <i>Populus nigra Italica</i>	1	49	19,0		-		
vrba bílá <i>Salix alba</i>	1	12	4,7		11	11,5	
vrba bílá převislá <i>Salix alba Pendula</i>	1	5	1,9		1	1,0	
vrba křehká <i>Salix fragilis</i>	1	1	>0,5		1	1,0	
habr obecný <i>Carpinus betulus</i>	2	1	>0,5	46,9	1	1,0	52,1
jasan zimnář <i>Fraxinus ornus</i>	2	1	>0,5		1	1,0	
jasan ztepilý <i>Fraxinus excelsior</i>	2	24	9,3		10	10,4	
javor klen <i>Acer pseudoplatanus</i>	2	48	18,6		9	9,4	
jerlín japonský <i>Sophora japonica</i>	2	10	3,9		10	10,4	
jírovec maďal <i>Aesculus hippocastanum</i>	2	8	3,1		7	7,3	
olše lepkavá <i>Alnus glutinosa</i>	2	9	3,5		8	8,3	
ořešák královský <i>Juglans regia</i>	2	7	2,7		2	2,1	
střemcha evropská <i>Prunus padus</i>	2	2	0,8		-		
trnovník akát <i>Robinia pseudoacacia</i>	2	10	3,9		-		
třešeň domácí <i>Prunus cerasus</i>	2	3	1,2		2	2,1	
dub letní <i>Quercus robur</i>	3	1	>0,5	12,4	1	1,0	12,5
javor mleč <i>Acer platanoides</i>	3	27	10,5		9	9,4	
jilm vaz <i>Ulmus laevis</i>	3	1	>0,5		1	1,0	
lípa srdčitá <i>Tilia cordata</i>	3	5	1,9		1	1,0	

kat. dl. (kategorie dlouhověkosti) – 1) krátkověké (50–100 let); 2) středněvěké (100–200 let) a 3) dlouhověké (200 a více let)

zast. – procentuální zastoupení z celku

zast. dle kat. dl. – procentuální zastoupení z celku dle kategorie dlouhověkosti

8.2 JEDNOTLIVÉ ČÁSTI VEGETAČNÍHO DOPROVODU

Park při jezu Radlas

V prostoru tohoto úseku se nachází zcela odlišné prvky.

Parkově upravená plocha o velikosti cca 3 400 m²

Na lokalitě se nachází kompaktní porost stromů, tvořený hlavně javorem klenem, javorem mléčem a lípou srdčitou. Jedná se o perspektivní jedince, kteří jsou ve svém středním věku. Zdravotní stav těchto jedinců je dobrý, odpovídající věku a dá se u nich předpokládat dlouhodobá perspektiva. Dominantní solitérou plochy je exemplář topolu bílého (průměr kmene 190 cm). Jedná se o krátkověkou dřevinu, její zdravotní stav a vitalita jsou však dobré. Lze předpokládat střednědobá perspektiva tohoto jedince. Některé kleny, zejména v blízkosti řeky Svitavy, jsou velmi kvalitní. Probírky z důvodu prosvětlení prostoru by bylo možné provést v prostoru při toku Staré Ponávky. Při revitalizaci tohoto prostoru by bylo vhodné většinově respektovat stávající stromy.

Břehové porosty Ponávky

Při pravé straně se jedná o kompaktní liniový porost tvořený stejným sortimentem jako v předešlém prvku. Má velký význam – odděluje pohledově parčík od velkokapacitního parkoviště pro OD Interspar. Část jedinců je však vrostlá do nízké zárubní zdi popřípadě se jedná o vícekmenný. V některých kmenech se objevují zarostlé pozůstatky ocelového zábradlí. Zdravotní stav těchto jedinců je zhoršený, měla by se provést pečlivá zdravotní probírka a ošetření korun, tak aby byla prodloužena perspektiva porostu.

Břehy jsou pokryty převážně travním krytem, který je v neuspokojivém stavu. Bylo by vhodné zde řešit celkovou úpravu břehů koryta.

Alej při ulici Tkalcovská

Jedná se o dospělé jedince javoru klenu, u nichž je patrný v mládí silný ořez koruny (hlavový řez). Ten se nyní projevuje špatným větvením a nízko založenou korunou. Dlouhodobá perspektiva této aleje se nedá předpokládat.

Polymer Institute

Prostor soukromé firmy, která sama pečuje o vegetaci vlastního areálu. Nachází se zde malé plochy zeleně v blízkosti budov a jeden ruderalní porost nad vtokem Svitavského náhonu do zatrubněné části toku. Dominantou je soliterní strom jírovce maďalu (*Aesculus hippocastanum*). Jeho zdravotní stav je i přes silné napadení parazitem – klíněnkou jírovcovou dobrý (je to zapříčiněno pečlivým podzimním úklidem opadaného listí a s tím spojenou likvidací škůdce). Dále se zde nacházejí dva soliterní stromy – třešň ptačí (*Prunus avium*) a pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*), které vyrůstají ve stopě zatrubněného toku. Zdravotní stav obou dřevin je zhoršený, zejména z důvodů zatláždění plochy pod korunami

a intenzivní dopravy v areálu. Jelikož až po ulici Radlas se nenachází žádné stromy, jsou tyto tři popisované stromy velmi důležité pro širší okolí.

V otevřené části koryta ve vodě vyrůstá nejspíše spontánně vzniklé společenstvo vlhkomilných bylin. Jeho plošný rozsah a vitalita v prostoru mezi dvěma betonovými zdmi je inspirativní pro celkové řešení revitalizace.

Areál Tepláren

Vegetace se zde vyskytuje pouze ostrůvkovitě. Při ulici Špitálka se nachází převážně exempláře javoru klenu, jasanu ztepilého a pajasanu žláznatého. Vyjma pajasanu se jedná o perspektivní dospívající stromy.

V areálu Tepláren se dále nachází roztroušeně po celé ploše topol vlašský (*Populus nigra*) a topol bílý (*Populus alba*). Mezi hlavní budovou a vrátnicí rostou skupiny břízy bělokoré (*Betula alba*). Jedná se o vzrostlé jedince, kteří jsou již za svým zenitem, a jejich perspektiva je pouze krátkodobá.

Ponávka areálem Tepláren v celé délce protéká v korytě mezi betonovými zdmi, na naplaveninách se tvoří spontánní trávobylinné společenstvo, s převahou vyšších travin. Bylo by vhodné doplnit tyto porosty, zpestřit o vzhledově zajímavější taxony vlhkomilných bylin. Nevhodné řešení zábradlí zcela odděluje tok od okolí.

V blízkosti železničního násypu se nachází mladé dřeviny z náletu, vitální mladé stromky převážně jasanu ztepilého (*Fraxinus excelsior*).

Samovolné rozšíření popínavých dřevin v prostoru areálu je inspirativní.

Areál bývalé Mosilany

Součástí Mosilany jsou dva provozně oddělené areály. V prostoru firmy Direct Media je koryto Ponávky revitalizované – břeh byl vyčištěn od ruderalního porostu a obnoven travní kryt, byly ponechány pouze dva vzrostlé exempláře trnovníku akátu (*Robinia pseudoacacia*).

I v případě asanace těchto jedinců se dá předpokládat silný výskyt kořenových výmladků a zaplevelení celé již revitalizované části. Odstranění této dřeviny je obtížné, ale možné v delším horizontu.

Dominantní solitérou celého prostoru je statný jedinec dubu letního. Strom je v dobrém zdravotním stavu, vitální, bez zřetelných potíží. Je ohrožen provozem prodejny Neumann, která část svých výrobků skladuje v těsné blízkosti kmene. Živičný kryt plochy jde až těsně k patě kmene. Dle vyjádření majitele a správce pozemku existuje bývalá zrušená šachta jdoucí od Staré Ponávky pod zpevněnými plochami, kterou je strom zásobován vodou. Její existenci nebylo možné ověřit a je pouze na úrovni spekulací. V každém případě je strom i přes zadláždění ve velmi dobrém stavu a dá tedy předpokládat propojení vod náhonu a jím čerpané spodní vody.

Tento rozměrný dub vyhrál cenu Brněnský strom roku 2007 – vnitroblok, pořádanou sdružením Ekologický institut Veronica.

Zeleň v areálu bývalé Mosilany se vyskytuje převážně v doprovodu vodního toku a dále osamoceně v místech vymezených vnitroobjektovými komunikacemi. Převažujícím taxonem je zde javor klen, v omezené míře pak lípa srdčitá, vrba bílá a jírovec maďal. Zdravotní stav porostů v blízkosti řeky je zhoršený, někteří jedinci usychají. Je to dáno především hustým výsadbovým sponem skupiny bez následné probírky.

Stromy rostoucí na otevřených plochách jsou zdravé, jedná se o dlouhověkové jedince, za zmínku stojí dvě solitery javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*) pod železničním násypem, které dominují okolnímu prostoru.

Inspirativní pro celkový návrh je v areálu uspořádání vegetace v doprovodu toku – vysoké stromové patro z části zastihuje vodní hladinu, uplatňuje se příbřežní vlhkomilná vegetace a popínavé dřeviny. Výrazná je hlavně přítomnost vrby bílé v převislé formě (*Salix alba Tristis*), která se svými splývajícími výhony vytváří „přírodě blízký“ charakter.

Bývalá Vlněna

Stará Ponávka zde protéká za výrobními a provozními budovami. Tomu odpovídá i utváření vegetace. Jedná se kompaktní liniový porost v těsném doprovodu toku, přičemž stromové patro je nestejnověké, dochází k samovolnému zmlazování porostu (vyskytují se zejména semenáče javoru klenu a jasanu ztepilého). Z důvodů absence údržby je hojně rozšířené keřové patro, lokalita je víceméně neprůchozí. Nejcennější je zde pár dospělých a zdravých jedinců javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*). Při ulici Řeznická roste dospělý jedinec jerlínů japonského (*Sophora japonica*). Tento strom by se v případě úpravy toku mohl stát zajímavou solitérou.

Parčík Dornych – Zvonařka

Jedná se plochu obdélníkového tvaru, silně ovlivněnou přilehlou komunikací Dornych. Plocha byla celkově rekonstruována před cca 5 lety, byla nově vytvořena kamenná šlapáková cesta ve střední části a doplněn terénní val oddělující parčík od komunikace, doplněn mobiliář a založena nová alej z platanu javorolistého. Celkový technický stav plochy není dobrý, plocha je silně negativně ovlivněna zejména hlukem a exhalacemi z přilehlých komunikací. Výsadba platanů (*Platanus acerifolia*) je poškozena lidským zaviněním. Tok Staré Ponávky je oddělen od plochy parčíku, je zapuštěn několik metrů pod úroveň pobytové plochy a sevřen betonovými stěnami.

Důležitým prvkem je zde linie vzrostlých topolů černých, rostoucích ve stopě zrušeného Svrateckého náhonu (tekla z řeky Svatky přes Mendlovo náměstí a v tomto místě se vléval do Staré Ponávky).

Park při ulicích Zvonařka – Řeznická

Park je stejně jako předešlá plocha silně ovlivněn dopravou z přilehlé komunikace Zvonařka (součást velkého městského okruhu), jedná se zejména o rušivý vliv hluku a exhalací. Není v současnosti příliš využíván návštěvníky k pobytu. Ve střední části je poměrně kvalitní dětské hřiště, technický stav ostatních ploch je špatný. Vegetace je bez kompozice, při ulici Zvonařka jsou neurčité skupiny keřů a zahuštěné porosty borovice černé, ve střední části pak dožívající stromy.

Doprovodná vegetace při OD Lidl

Jedná se kompaktní liniový porost tvořený dospělými jedinci javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*), jasanu ztepilého (*Fraxinus excelsior*) a topolu bílého (*Populus alba*). Stav porostu je celkově dobrý, rizikovým faktorem je blízkost parkoviště – některé stromy mají poškozený kmen od parkujících aut. Dalším negativem je přítomnost trnovníku akátu (*Robinia pseudoacacia*), který zde tvoří kořenové výmladky a expanzivně se šíří dále do porostu.

Ruderální porost mezi Škrobárnou a sídlištěm Komárov

Při levé straně toku se jedná o samovolně vzniklý kompaktní porost, tvořený převážně javorem jasanolistým (*Acer negundo*), jasanem ztepilým (*Fraxinus excelsior*) s občasným výskytem vrby bílé (*Salix alba*).

Využitelnost tohoto porostu při případné revitalizaci může být pouze jako dočasná zeleň s nutností koncepční úpravy. Také se na ploše expanzivně rozrůstá trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*).

Na pravé straně toku se vyskytují dospělí jedinci olše lepkavé (*Alnus glutinosa*) a topolu bílého (*Populus alba*). Jedinci olše jsou kvalitní, bohužel za objektem č.p. 572 došlo letos na podzim k značnému neodbornému ořezu jejich korun.

Plocha je v současnosti neprostupná, inspirativní je plošné rozšíření břečťanu (*Hedera helix*) jako půdopokryvné dřeviny a přísavníku (*Parthenocissus sp.*) na kmenech stromů.

Prostor mezi panelovým sídlištěm Komárov a ulicí Svatopetrskou

Jedná se o stabilizovanou plochu s pravidelnou údržbou a dosadbou stromů. Technický stav je dobrý, bohužel tok Staré Ponávky je hluboko pod stávajícím terénem, a proto není v současnosti přirozenou součástí parkově upravených ploch.

Doprovod toku od ulice Svatopetrské k soutoku s řekou Svratkou

Vegetace se v převážné míře uplatňuje na svazích nad vodním tokem (tok Staré Ponávky je zde hluboko pod okolním terénem, cca 4 m). Jedná se o rozvolněný nestejnorodý porost stromů s podílem podrostových keřů. Hojný je zde výskyt topolu vlašského (*Populus nigra Italica*) a to zejména v aleji při ulici Komárovské nábřeží a za oplocením areálu Corfix Distribution. Celá lokalita je poznamenána velkým podílem krátkověkých dřevin. Z tohoto důvodu by bylo vhodné při revitalizaci toku maximálně respektovat stávající ojedinělé hodnotnější dřeviny.

Při ulici Komárovské nábřeží se nachází alej topolu vlašského (*Populus nigra Italica*), v současnosti je požádáno o povolení ke kácení 10 kusů v rámci rekonstrukce kanalizační stoky jdoucí pod těmito stromy (součást přípravy stavby Tramvaj Dornych – Plotní). Náhradní výsadba v hodnotě 600 tis. Kč plánovaná v okolí toku Ponávky.

Na levé straně toku (za zahradami rodinných domů na ulici Jeneweinova) se téměř nevyskytuje stromové a keřové patro, svah k řece je zatravněn. Absence vegetace je zde způsobena nejspíše likvidací majiteli sousedících rodinných domů a zahrádek.

Soutok s řekou Svratkou

Lokalita má veliký potenciál – Stará Ponávka se stýká s vegetačním doprovodem řeky Svratky. Cenné prvky na lokalitě jsou zejména vzrostlí jedinci jerlínu japonského (*Sophora japonica*) v doprovodu toku Staré Ponávky a alej z téhož taxonu při ulici Jeneweinova, která vytváří ojedinělé překlenutí celé ulice. Taktéž možné pohledy na vodní plochu řeky Svratky dávají místu jedinečný ráz. Bohužel je plocha ve špatném technickém stavu a bude dotčena plánovanými protipovodňovými úpravami.

9. PŘÍRODNÍ HODNOTY

V této kapitole jsou uvedeny jak přírodní hodnoty zájmového území, které mají oporu v platné legislativě (chráněné přírodní prvky znázorněné ve výkrese č. 11), tak skutečnosti vyplývající z provedených biologických průzkumů zájmového území. Tyto průzkumy byly provedeny ve specializacích hydrobiologie, ichtyologie, biologie ostatních obratlovců a botanika. Lokality, na nichž byl biologický průzkum jednotlivými specialisty prováděn, jsou znázorněny ve výkrese č. 12.

9.1 CHRÁNĚNÉ PŘÍRODNÍ PRVKY

Ve výkrese č. 11 Chráněné přírodní prvky jsou zakresleny veškeré prvky přírody (stávající i návrhové), které podléhají ochraně ze zákona č. 114/1992 Sb., O ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky města Brna č. 15/2007, O ochraně zeleně v městě Brně.

Pokladem byly Územně analytické poklady a výsledky z botanického, ichtyologického, biologického a hydrobiologického průzkumu.

Přírodní prvky ze zákona o ochraně přírody a krajiny:

- Navržená lokální biocentra ÚSES. Toku Staré Ponávky se přímo dotýkají dvě navržená biocentra a to v prostoru jezu Radlas na řece Svitavě a při soutoku s řekou Svratkou.
- Navržené regionální biokoridory ÚSES sledující tok řeky Svratky a Svitavy. Nachází se mimo řešené území, avšak mají přímou návaznost na navržená biocentra.
- Dvojice starých mohutných stromů platanu javorolistého (*Platanus acerifolia*) o stáří cca 170 let a obvodu kmenů 495 a 535 cm před vstupem do areálu firmy Setra.
- Významný krajinný prvek – vodní tok včetně břehových porostů je významný krajinný prvek ze zákona
- Výskyt chráněných druhů ryb: hořavka duhová (*Rhodeus amarus*) a bylin: drnavec lékařský (*Parietaria officinalis*) a krtičník křídlatý (*Scrophularia umbrosa*). Jejich podrobný popis je v kapitole ichtyologického a botanického průzkumu.

Vyhláška č. 15/2007

upravuje ochranu ploch nejvýznamnější zeleně v městě Brně, které jsou ve vlastnictví statutárního města Brna. Plošný rozsah chráněných ploch nesmí být zmenšen. Výjimka z tohoto ustanovení podléhá schválení Zastupitelstvem města Brna. Jedná se o tyto plochy:

- Park při jezu Radlas – viz. kap. 8.2
- Předprostor kostela na ulici Křenová – drobná plocha před vstupem do kostela, dominantní dvojice lípy srdčité (*Tilia cordata*).
- Parčík Dornych – Zvonařka – viz. kap. 8.2
- Park při ulicích Zvonařka – Řeznická – viz. kap. 8.2
- Prostor před a za Vysokou školu Karla Engliše (Šujanovo náměstí) – plochy ve špatném technickém stavu, chybějící mobiliář. V prostoru za školou kompaktní porost javoru mléče (*Acer platanoides*), stromy se však vytahují, nutná komplexní úprava.

- Parkově upravená plocha mezi ulicí Svatopetrská a sídlištěm Komárov – viz. kap 8.2
- Parčík na ulici Komárovské nábřeží – drobná plocha zapojená do doprovodné zeleně toku, v současnosti je parčík využíván pro dětské hřiště. Dva kvalitní jedinci javoru mléče (*Acer platanoides*). V blízkosti alej z topolu vlašského (*Populus nigra Italica*), která bude asanována v rámci rekonstrukce stávajícího vodovodu.
- Soutok s řekou Svratkou – viz. kap. 8.2

9.2 HYDROBIOLOGICKÝ PRŮZKUM (ZOOBENTOS)

Zpracovatel: Bc. Jan Černý

ÚVOD

Metodika hodnocení stavu tekoucích vod dle rozboru makrozoobentosu (tj. vodních bezobratlých živočichů žijících v oblasti dna vodního toku) je založená na citlivosti vybraných taxonů vůči zatížení povrchových vod znečištěním. Nalezené druhy a struktura společenstva jsou využívány jako indikátory kvality vodního prostředí. Tato metoda poskytuje informace o kvalitě vodního prostředí a mnohdy o ní vypovídá lépe než sledování chemické, které musí být prováděno v pravidelných intervalech v minimálně ročním období a přesto nemusí postihnout krátkodobá znečištění, která vodní prostředí ovlivňují.

Tento průzkum byl proveden za účelem doplnění podkladů pro „*Komplexní revitalizační studii Staré Ponávky*“ (v rámci projektu *REURIS*), kterou zpracovává firma *1. ČERNOPLNÍ, s.r.o.* v délce od jejího ústí do Svratky po odpojení řeky Ponávky od Svitavy. Na základě rozboru odebraného makrozoobentosu (bezobratlí živočichové žijící na dně toku) byl u vybraných lokalit stanoven index saprobity, ASPT index a Shannon-Wienerův index druhové pestrosti.

SEZNAM ODBĚROVÝCH LOKALIT

- Z1** Soutok řeky Ponávky se Svratkou
- Z2** U škrobáren
- Z3** U Mosilany
- Z4** Řeka Ponávka – u parku

METODIKA

Odběry makrozoobentosu proběhly jednorázově dne 15. 10. 2009. Makrozoobentos byl odebírán kovovým sítím o velikosti oka 1 mm ve směru proti proudu toku ze všech dostupných mikrohabitatů dané odběrové lokality. Odebraný vzorek byl následně proprán, zbaven přebytečného detritu, na bílé misce přetříděn a následně fixován 4% roztokem formaldehydu. Takto zpracovaný materiál byl následovně determinován s použitím Klíče vodních larev hmyzu (*Rozkošný et al., Praha, 1980*) a s použitím dostupných klíčů a check – listů na internetu.

Stanovení saprobního indexu slouží pro posuzování jakosti vod. Pro výpočet saprobního indexu byla využita norma ČSN 75 7716 (Jakost vod – Biologický rozbor – Stanovení saprobního indexu), ve které jsou uvedeny saprobní třídy jednotlivých organismů, ekologická valence, výpočet saprobního indexu dle rovnice uvedené níže a zařazení vzorku do stupně saprobity.

rovnice:
$$S = \frac{\sum (S_i \cdot h_i \cdot I_i)}{\sum (h_i \cdot I_i)}$$

Kde: S... saprobní index společenstva
 S_i ... individuální saprobní index
 h_i ... individuální hojnost druhu:
 1 (ojediněle, pod 1 %)
 2 (roztroušeně, 1–3 %)
 3 (řídce, 3–10 %)
 5 (hojně, 10–20 %)
 7 (velmi hojně, 20–40 %)
 9 (hromadně, nad 40 %)
 I_i ... individuální indikační váha

Stupnice saprobity:

Zkratka	Stupeň saprobity	Saprobní index S		
		Rozsah	Střední hodnota	slovní hodnocení
x	xenosaprobita	- 0,51 až 0,50	0,0	
o	oligosaprobita	0,51 až 1,50	1,0	
β	β - mesosaprobita	1,51 až 2,50	2,0	mírné znečištění
α	α - mesosaprobita	2,51 až 3,50	3,0	silné znečištění
p	polysaprobita	3,51 až 4,50	4,0	velmi silné znečištění

ASPT index patří mezi jednoduché a rozšířené metody hodnocení kvality vod. U odebraného vzorku makrozoobentosu se jednotlivé druhy determinují na úroveň čeledi, které mají určitou indikační hodnotu (skóre). Tyto hodnoty se sečtou a vydělí počtem nalezených taxonů. Platí, že čím vyšší hodnota, tím lepší kvalita prostředí.

ASPT index:

třída čistoty	ASPT index	kvalita
5	1,0 - 2,5	
4	2,5 - 4,0	nízká
3	4,0 - 5,5	střední
2	5,5 - 7,0	dobrá
1	> 7,0	výborná

Pro charakteristiku druhového složení společenstva byl využit **Shannon-Wienerův index druhové pestrosti**, který charakterizuje vztah mezi počtem druhů a velikosti jejich populace. Jeho hodnoty se pohybují obvykle v rozmezí 0 až 3,5.

rovnice:
$$H' = - \sum_{i=1}^S \left(\frac{N_i}{N} \log_2 \frac{N_i}{N} \right)$$

Kde: N_i ... počet jedinců druhu
 i, N ... celkový počet jedinců všech druhů ve společenstvu
 S ... celkový počet druhů ve společenstvu

VÝSLEDKY:

Lokalita Z 1 – Soutok se Svratkou

Na této lokalitě byl zoobentos odebrán ve vzdálenosti cca 40 m od ústí řeky Ponávky do řeky Svratky. Koryto má zde lichoběžníkový tvar a nachází se přibližně 3 m pod úrovní terénu. Břehy jsou zde poměrně strmé, takže netvoří téměř žádné litorální pásmo. Dnový substrát je zejména tvořen jemnozrnným štěrkem s kameny, místy nahromaděným detritem a jemným organickým sedimentem. V době odběru zde byla hloubka cca 0,5 m.

Saprobní index má hodnotu 2,99, která odpovídá α -mesosaprobite, tedy silněji znečištěné vodě. ASPT index má hodnotu 3,88, což odpovídá nízké kvalitě vody. Druhová diverzita má hodnotu 1,66, ta odpovídá nižší diverzitě.

Na lokalitě bylo zaznamenáno celkem 10 druhů, z nichž početně dominoval blešivec hřebenatý (*Gammarus roeseli*), pakomár (*Chironomus thummi*) a nítěnka (*Tubifex sp.*).

Lokalita Z 1 – výskyt druhů

skupina		druh	
máloštětinatci	<i>Oligochaeta</i>	nítěnka	<i>Tubifex sp.</i>
pijavice	<i>Hirudinea</i>	hltanovka bahenní	<i>Erpobdella octoculata</i>
rakovci	<i>Malacostraca</i>	beruška vodní	<i>Asselus aquaticus</i>
		blešivec hřebenatý	<i>Gammarus roeseli</i>
jepice	<i>Ephemeroptera</i>	jepice předjarní	<i>Baetis rhodani</i>
		jepice dvoukřídlá	<i>Cloeon dipterum</i>
chrostíci	<i>Trichoptera</i>	chrostík	<i>Hydropsyche sp.</i>
		chrostík	<i>Hydropsyche bulbifera</i>
		chrostík	<i>Polycentropus favomaculatus</i>
dvoukřídlí	<i>Diptera</i>	pakomár	<i>Chironomus thummi</i>

Lokalita Z 2 – U Škrobáren

Na této lokalitě se koryto toku nachází cca 2 m pod úrovní terénu. Koryto má tvar obdélníku, břehy jsou zpevněny rovinaninou a betonem. Dnový substrát byl zde tvořen pískem, jemnozrnným štěrkem a menšími kameny. Místy se zde nacházel i jemný organický sediment. V době odběru zde byla hloubka cca 15 cm.

Saprobní index má hodnotu 2,8, která odpovídá α -mesosaprobitě, tedy silněji znečištěné vodě. ASPT index má hodnotu 3,75, což odpovídá nízké kvalitě vody. Druhovú diverzita má hodnotu 1,69, což odpovídá nižší diverzitě.

Na lokalitě bylo zaznamenáno celkem 10 druhů, z nichž početně dominoval blešivec hřebenatý (*Gammarus roeseli*) a nítěnka (*Tubifex* sp.).

Lokalita Z 2 – výskyt druhů

skupina		druh	
máloštětinatci	<i>Oligochaeta</i>	nítěnka	<i>Tubifex</i> sp.
pijavice	<i>Hirudinea</i>	hltanovka bahenní	<i>Erpobdella octoculata</i>
měkkýši	<i>Mollusca</i>	kamomil písčinný	<i>Ancylus fluviatilis</i>
		škeble říční	<i>Anodonta anatina</i>
		hrachovka	<i>Pisidium</i> sp.
rakovci	<i>Malacostraca</i>	blešivec hřebenatý	<i>Gammarus roeseli</i>
jepice	<i>Ephemeroptera</i>	jepice předjarní	<i>Baetis rhodani</i>
chrostíci	<i>Trichoptera</i>	chrostík	<i>Hydropsyche angustipennis</i>
dvoukřídlní	<i>Diptera</i>	pakomár	<i>Chironomus thummi</i>
		pakomár	<i>Cryptochironomus</i> sp.

Lokalita Z 3 – U Mosilany

Na této lokalitě se nacházelo koryto cca 1,5 m pod úrovní terénu. Jeho levý břeh ve směru proudění toku byl zpevněn cihlovou zdí se zbytky dřevěných kůlů, pravý břeh opevněn nebyl. Sklon pravého břehu byl pozvolný a umožňoval tak vzniku pásu litorálního porostu, kde se akumulovalo velké množství jemného organického sedimentu. V proudné části toku byl dnový substrát tvořen zejména jemnozrnným štěrkem, kameny a drobnou sutí. V době odběru byla v příbřežní části hloubka vody cca 10 cm a ve středu koryta cca 0,5 m.

Saprobní index má hodnotu 2,65, která odpovídá α -mesosaprobitě, tedy silněji znečištěné vodě. ASPT index má hodnotu 4,91, což odpovídá střední kvalitě vody. Druhovú diverzita má hodnotu 1,37, což odpovídá nižší diverzitě.

Na této lokalitě bylo zaznamenáno celkem 15 druhů, z nichž početně dominoval blešivec hřebenatý (*Gammarus roeseli*) a pakomár *Chironomus thummi*.

Lokalita Z 3 – výskyt druhů

skupina		druh	
máloštětinatci	<i>Oligochaeta</i>	nítěnka	<i>Tubifex sp.</i>
pijavice	<i>Hirudinea</i>	hltanovka bahenní	<i>Erpobdella octoculata</i>
		chobotnatka rybí	<i>Piscicola geometra</i>
měkkýši	<i>Mollusca</i>	bahnivka nadmutá	<i>Bithynia leachii</i>
		levatka říční	<i>Physa fontinalis</i>
		hrachovka lesklá	<i>Pisidium nitidum</i>
rakovci	<i>Malacostraca</i>	blešivec hřebenatý	<i>Gammarus roeseli</i>
jepice	<i>Ephemeroptera</i>	jepice žlutá	<i>Potamanthus luteus</i>
vážky	<i>Odonata</i>	motýlice lesklá	<i>Calopteryx splendens</i>
polokřídlí	<i>Hemiptera</i>	hluběnka skrytá	<i>Aphleocheirus aestivalis</i>
chrostíci	<i>Trichoptera</i>	chrostík	<i>Hydropsyche angustipennis</i>
		chrostík	<i>Polycentropus flavomaculatus</i>
dvoukřídlí	<i>Diptera</i>	pakomár	<i>Chironomus thummi</i>
		pakomár	<i>Cryptochironomus sp.</i>
		bahnomilka	<i>Pedicia sp.</i>

Lokalita Z 4 – U parku

Na této lokalitě byl zoobentos odebrán ve vzdálenosti cca 135 m od odbočení Svitavského náhonu ze Svitavy. Koryto se zde nachází cca 2 m pod úrovní terénu. Koryto má lichoběžníkový tvar, břehy zde byly částečně zpevněny kameny. Dnový substrát byl tvořen zejména jemnými sedimenty, místy jemným štěrkem a detritem. V době odběru byla na této lokalitě hloubka vody cca 0,5 m.

Vzhledem k nedostatečnému množství odlovených druhů makrozoobentosu zde nebyl stanoven index saprobity, index druhové pestrosti, ani ASPT index.

SHRNUTÍ A ZÁVĚR

V rámci hydrobiologického průzkumu provedeného 15.10. 2009 na toku Svitavský náhon byly prozkoumány čtyři lokality, kde bylo nalezeno celkem 23 taxonů bezobratlých. Abundancemi dominoval blešivec hřebenatý (*Gammarus roeseli*), pakomár (*Chironomus thummi*) a místy i nítěnka (*Tubifex sp.*).

V rámci odběrů v terénu byl zjištěn i výskyt ryb, a to jelce tloušť (*Leuciscus cephalus*), hrouzka obecného (*Gobio gobio*) a hořavky duhové (*Rhodeus sericeus amarus*), která patří mezi evropsky významné druhy živočichů uvedené ve směrnici 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Tato ochrana byla začleněna do zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb.

Struktura společenstva makrozoobentosu byla zjištěna pomocí Shannon-Wienerova indexu druhové pestrosti, která se pohybovala v rozmezí 1,37–1,69. Toto rozmezí hodnot odpovídá nižší diverzitě společenstva. Nejnižší diverzita byla spočítána na třetí lokalitě

odběru a nejvyšší na lokalitě druhé. I když na třetí lokalitě byl nalezen větší počet taxonů než na lokalitě druhé, tyto taxony byly oproti druhé lokalitě zastoupeny méně rovnoměrně, což ovlivnilo výsledek spočítaného indexu.

Hodnoty ASPT indexu se pohybují v rozpětí hodnot 3,75–4,91 a svědčí o nízké až střední kvalitě vody Svitavského náhonu.

Stupeň organického znečištění toku byl zjištěn pomocí výpočtů saprobních indexů dle normy ČSN 75 7716 (Jakost vod – Biologický rozbor – Stanovení saprobního indexu). Z výsledků vyplývá, že se indexy pohybovaly v rozpětí 2,99–2,65, tedy v rozmezí α -mesosaprobity, která odpovídá silnějšímu znečištění toku organickými látkami. V případě toku Ponávky tato kvalita vody závisí na kvalitě vody v řece Svitavě, odkud náhon odtéká.

Závěrem lze konstatovat, že by se vypočtené indexy saprobity odpovídající silnějšímu zatížení Svitavského náhonu organickými látkami měly po provedení revitalizace toku a diverzifikaci habitatů alespoň částečně zlepšit na úroveň mírného znečištění při zachování habitatů pro evropsky významný druh hořavku duhovou (*Rhodeus sericeus amarus*).

Souhrnná tabulka zjištěných taxonů

skupina		druh	
máloštětinatci	<i>Oligochaeta</i>	nítěnka	<i>Tubifex sp.</i>
pijavice	<i>Hirudinea</i>	hltnovka bahenní	<i>Erpobdella octoculata</i>
		chobotnatka rybí	<i>Piscicola geometra</i>
měkkýši	<i>Mollusca</i>	kamomil písečný	<i>Ancylus fluviatilis</i>
		škeble říční	<i>Anodonta anatina</i>
		bahnivka nadmutá	<i>Bithynia leachii</i>
		levatka říční	<i>Physa fontinalis</i>
		hrachovka lesklá	<i>Pisidium nitidum</i>
		hrachovka	<i>Pisidium sp.</i>
rakovci	<i>Malacostraca</i>	beruška vodní	<i>Asselus aquaticus</i>
		blešivec hřebenatý	<i>Gammarus roeseli</i>
jepice	<i>Ephemeroptera</i>	jepice předjarní	<i>Baetis rhodani</i>
		jepice dvoukřídlá	<i>Cloeon dipterum</i>
		jepice žlutá	<i>Potamanthus luteus</i>
vážky	<i>Odonata</i>	motýlice lesklá	<i>Calopteryx splendens</i>
polokřídlí	<i>Hemiptera</i>	hluběnka skrytá	<i>Aphleocheirus aestivalis</i>
chrostíci	<i>Trichoptera</i>	chrostík	<i>Hydropsyche angustipennis</i>
		chrostík	<i>Hydropsyche bulbifera</i>
		chrostík	<i>Polycentropus flavomaculatus</i>
		chrostík	<i>Hydropsyche sp.</i>
dvoukřídlí	<i>Diptera</i>	pakomár	<i>Chironomus thummi</i>

		pakomár	<i>Cryptochironomus sp.</i>
		bahnomilka	<i>Pedicia sp.</i>

Souhrnná tabulka vyhodnocení lokalit

lokalita	znečištění vody	kvalita vody	druhovká pestrost
	dle Saprobního indexu	dle ASPT indexu	dle Shannon – Wienerova indexu
Z1	2,99 – silněji znečištěná	3,88 – nízká	1,66 – nízká
Z2	2,8 – silněji znečištěná	3,75 – nízká	1,69 – nízká
Z3	2,65 – silněji znečištěná	4,91 – střední	1,37 – nízká
Z4	nestanoveno	nestanoveno	nestanoveno

9.3 ICHTYOLOGICKÝ PRŮZKUM

Zpracovatel: Ing. Jiří Vicenec

ÚVOD

Průzkum byl prováděn dne 13. 10. 2009 terénní obchůzkou a odlovem ryb.

Stará Ponávka (Svitavský náhon) protéká intravilánem města Brna. Jde o rameno řeky Svitavy oddělující se od hlavního toku na jezu v Brně – Zábrdovicích a vtékající do řeky Svratky v Brně – Komárově. Celková délka toku je cca 4 km.

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ RYBÍ OBSÁDKU PONÁVKY

hospodaření Moravského rybářského svazu (MRS)

Stará Ponávka (Svitavský náhon) je součástí rybářského revíru Svitava 1. Ryby se do něj dostanou jak ze Svitavy, tak vytahují ze Svratky. Z rybářského hlediska není pro svou nedostupnost prakticky využíván. Do náhonu se ryby nevysazují. Jelikož je tento vodní tok součástí rybářského revíru Svitava 1, nelze oddělit počet docházek a úlovků od celkového výkazu za celý revír. Obecně lze říci, že je rybářská návštěvnost tohoto toku velmi nízká až nulová.

spad z řeky Svitavy

Morfologie toku řeky Svitavy je velmi pestrá, od peřejnatých pstruhových úseků, přes lipanové partie toku s hlubšími proudy a tůněmi, po pasáže parmové s hlubokým tažným proudem, až ke klidným cejnovým úsekům v nadjezí. Díky tomuto faktu, ale také díky vyhovující kvalitě vody a péči MRS MO 3 Brno je v rybářském revíru Svitava 1 poměrně vysoká diverzita rybí obsádky a kvantita ryb. Zvýšená kvantita ryb je ovlivněná také režimem sportovního rybolovu, dravé druhy ryb (štika obecná a okoun říční) jsou zde považovány za ryby nežádoucí a jsou potlačovány. Rybám se zde dobře daří, je doloženo přirozené rozmnožování původních reofilních druhů ryb v revíru: ostroretky stěhovavé, podoustve říční a parmy obecné. V revíru se vyskytují také chráněné druhy ryb: střevle potoční, ouklejka pruhovaná a mřenka mramorovaná. Daří se zde také pstruhům obecným a nepůvodním

pstruhům duhovým, kteří zde dosahují značných rozměrů. V revíru jsou hlášeny i úlovky trofejních ryb.

tah z řeky Svratky

Stará Ponávka (Svitavský náhon) ústí do řeky Svratky v úseku rybářského revíru Svratka 3. Tento úsek obhospodařuje MRS MO 1 Brno. Na spodním úseku řešeného toku se může projevit dočasná změna kvantity a diverzity rybí obsádky o ryby migrující proti toku.

migrační prostupnost

Z hlediska rybí obsádky je důležitá také analýza objektů na toku, tvořících migrační bariéry. Jedná se o stupně, shybky, ale také dlouhé úseky zatrubnění toku. Z pohledu řešeného toku se jedná také o délku úseku, ovlivněnou přirozenou migrací dravých ryb z řeky Svratky.

morfologie

Morfologie toku je značně proměnlivá od kamenitých peřejnatých úseků přes úseky s tvrdým dnem a tažnou vodou až po pomalé bahnité úseky a tůň, koryto se zde nachází ve stavu od přirozeného charakteru přes tvrdé vodohospodářské úpravy ve stísněných prostorech až po poměrně dlouhé úseky zaklenutí. Dle subjektivního vizuálního posouzení se v korytě nachází dostatečné množství úkrytů.

množství vody

Odběr vody z řeky Svitavy je stálý a z hlediska rybí obsádky dostatečný, odběr technologické vody ze Staré Ponávky (Svitavského náhonu) Tepláren je nárazový a vzhledem k rybí obsádce s největší pravděpodobností netvoří problém. Povodňové průtoky z povodí Svitavy jsou převáděny hlavním korytem řeky Svitavy. V profilu ulice Úzká je zaústěno odlehčení městské dešťové kanalizace do náhonu, od tohoto profilu je koryto výrazně zatíženo splachem ze zpevněných ploch a případných jiných zaústění do této dešťové kanalizace.

znečištění a teplota

Pro rybí obsádku jsou tyto parametry limitující. Zásadní výsledky lze získat z chemického rozboru vody a sedimentu, ale především pak z hydrobiologického průzkumu.

Vizuálně vykazoval řešený vodní tok v dlouhých úsecích značné znečištění odpadem různého původu. Zatímco inertní odpad nemusí z pohledu rybí obsádky znamenat žádnou velkou tragédii, ba naopak může vytvářet úkryty pro biotu, je pravděpodobné, že se z části odpadu mohou uvolňovat i látky ovlivňující kvalitu vody. Díky značnému odpřírodnění toku a odpadu v korytě má tok v současné době charakter spíše stoky lákající k dalšímu ukládání odpadu.

Nezanedbatelné je také vypouštění odpadních vod. Vzhledem k poměrně dlouhým úsekům zatrubnění toku je pravděpodobné, že se na toku může vyskytovat i skrytý lokální zdroj znečištění, který může navíc kvalitu vody v toku zatěžovat i nespojitě v čase.

TERÉNNÍ HODNOCENÍ PROFILŮ A ÚSEKŮ

Rybářská terénní obhlídka byla provedena dne 13. 10. 2009 v době od 11:00 do 18:00. V tento termín byl projitý celý řešený úsek od oddělení průtoku od hlavního toku řeky Svitavy na jezu v Brně – Zábrdovicích až po zaústění toku do řeky Svratky v Brně – Komárově. Hodnocení jednotlivých profilů a úseků je provedeno z vizuálního posouzení stavu vodního

toku a viditelné rybí obsádky a z výsledků zkušebního odlovu udicí. Počasí bylo v den průzkumu značně proměnlivé, voda slabě přikalená. Bylo použito nástrah živočišného i rostlinného původu, na vhodných místech bylo využito také vnaďení. Jelikož se jedná pouze o jednodenní několikahodinovou pochůzku okolo toku, mají výsledky pouze velmi orientační charakter.

Mapování bylo provedeno na celkem sedmi úsecích – lokalitách (označení lokality v závorce odpovídá jejímu označení v grafické příloze): Tkalcovská ulice (R7), ulice Špitálka (R6), nad ulicí Vlhká (R5), pod ulicí Zvonařka (R4), ulice Dornych (R3), ulice Za Mostem (R2) a ulice Komárovské nábřeží (R1). Celkový počet druhů ulovených ryb je tři, jedná se o jelce tloušť, plotici obecnou a hrouzka obecného. Vizually byly pozorovány i jiné druhy ryb. Vzhledem ke značné diverzitě rybí obsádky v revíru Svitava 1 se jedná o výsledek neuspokojivý. Z ulovených druhů ryb může jako indikátor kvality vody posloužit nejvíce hrouzek obecný, oproti tomu jelec tloušť je ryba s velmi širokým rozpětím výskytu od spodních partií pstruhových úseků až do cejnového pásma. Jde o rybu, která velmi dobře snáší poměrně značné znečištění a proteplení vody. Pod kanalizačními výústmi se objevují celá hejna těchto ryb. Pokud se v revíru vyskytuje pouze nebo převážně tento druh ryby, je pravděpodobné, že se může jednat o znečištěnou vodu.

Hojný výskyt hrouzka obecného společně s jelcem tloušťem byly odlovem zjištěny pouze v horních třech úsecích, tedy nad ulicí Vlhká, největší kvantita ulovených ryb pak byla právě v úseku nad ulicí Vlhká, kde bylo uloveno i několik kusů plotice obecné a kde byl zpozorován také ledňáček říční. V úseku ulice Špitálka bylo vidět velké množství ryb, kromě již zmíněných druhů také několik kusů perlínů ostrobříchých a hejna drobných kaprovitých ryb. Větší kusy jelců tloušťů se zde nachází za okrajem vtoku do zatrubnění.

Od úseku pod ulicí Zvonařka byli loveni pouze jelci tloušti. Z vizuálního pozorování lze konstatovat, že i kvantita této ryby po proudu klesá. Úsek pod ulicí Zvonařka má vhodné parametry i pro výskyt větších ryb. Koryto je zde široké a hluboké na poměrně dlouhém úseku. Při lovu v tomto úseku bylo použito vnaďení. Během poměrně dlouhé doby byla ulovena pouze jedna ryba – jelec tloušť. Kolem toku nejsou patrné známky rybářského navštěvování tohoto úseku. Přesto je pravděpodobné, že se zde budou vyskytovat i jiné druhy ryb, kvantita ryb zde může být také ovlivněna přítomností dravých druhů ryb.

V úseku prizmatického koryta vedle ulice Dornych nebyly v toku pozorovány žádné ryby, po přechodu do koryta s přirozenými břehy a hlubšími partiemi byli pozorovány a loveni ojedinělé kusy jelce tloušť. Na Komárovském nábřeží v profilu kde sešlapaná půda a množství kachen nasvědčuje krmení tohoto ptactva místním obyvatelstvem byla pozorována téměř absence ryb. Nad zaústěním do řeky Svatky byly pozorovány ojedinělé kusy jelců tloušťů.

V řece Svitavě, z níž se náhon odděluje, se vyskytuje značné množství zákonem chráněných ouklejek pruhovaných. Jedná se o drobnou rybku s vysokými nároky na čistotu a neporušenost prostředí a na obsah rozpuštěného kyslíku ve vodě. Tyto rybky nejsou ostražitě a jejich žravost není příliš závislá na počasí. Vrhají se okamžitě na nástrahu a v případě použití jemného náčiní jich lze během poměrně krátké doby nalovit i několik desítek. Zvýšený výskyt těchto ryb byl zjištěn v řece Svitavě jak v profilu nad rozdělovacím objektem na Svitavě, tak i níže po toku řeky Svitavy. Na celé Staré Ponávce (Svitavském náhonu) však nebyla během zkušební odlovu ulovená jediná ouklejka pruhovaná.

ZÁVĚR

- Morfologie toku je značně proměnlivá od kamenitých peřejnatých úseků přes úseky s tvrdým dnem a tažnou vodou až po pomalé bahnité úseky a tůně, koryto se zde nachází ve stavu od přirozeného charakteru přes tvrdé vodohospodářské úpravy ve stísněných prostorech až po poměrně dlouhé úseky zaklenutí.
- V toku se nachází dostatečné množství úkrytů, ale také velké množství odpadu.
- Ulovená a viditelná druhová pestrost ryb v toku byla proměnlivá a poměrně nízká.
- Množství a druhová pestrost viditelné a ulovené rybí obsádky po toku klesala, přičemž zlom nastal mezi úseky nad ulicí Vlhká a pod ulicí Zvonařka.
- V mělkých partiích podobných vodních toků jsou celoročně pozorována početná hejna drobných ryb, tyto toky mohou plnit funkci trdlišť. Například v úseku vedle ulice Dorných však nebyla upozorována jediná ryba.
- Na morfologicky nejatraktivnějším objeveném místě pro výskyt velkých ryb (úsek pod ulicí Zvonařka) nebyly pozorovány známky rybářského navštěvování.
- Místa krmení kačen jsou charakteristická kumulací drobných ale i větších ryb, které se živí pečivem, které ptáci nestačí zpracovat. Na Komárovském nábřeží byl výskyt ryb velmi slabý.
- Zaústění drobných vodních toků do řek bývá plné drobných rybek, u řešeného toku byly pozorovány pouze ojedinělé kusy jelce tloušť.
- Přirozený výskyt například ouklejky pruhované, ale i jiných druhů ryb (indikátorů kvality), v řece Svitavě nad i pod profilem odbočení náhonu ukazuje na poměrně dobrou kvalitu vody v řece Svitavě, tedy i na vtoku do Svitavského náhonu. Nezjištění výskytu ouklejky pruhované v náhonu může znamenat značné zhoršení kvality vody (znečištění, teplota) někde v prvních úsecích toku.
- Vzhledem k nízké nebo nulové rybářské navštěvovanosti toku a také vzhledem k poměrně značně dlouhým nepřístupným úsekům se zde dá v toku očekávat výskyt trofejních ryb, především jelců tloušť.
- Výsledky jsou velmi orientační vzhledem k velmi krátké době pozorování, k přírodním faktorům (počasí, průtok, přikalení, teplota vody a vzduchu, tlak), případně také vzhledem k navštěvování jednotlivých úseků rybožravými ptáky nebo hlodavci (ryby sem nejsou nasazovány – může to mít velký vliv) a hlavně také vzhledem k rybářskému umění lovící osoby.

Ostatní informace

Povodí Moravy má (mělo) zájem u jezu na Svitavě postavit MVE, pokud zájem trvá, je třeba prostorově a funkčně sesouladit návrh MVE s návrhem revitalizace.

9.4 BIOLOGICKÝ PRŮZKUM

Zpracovatel: RNDr. Mojmír Vlašín

ÚVOD

Biologický průzkum (viz výkres č. 12) byl zpracován formou průzkumu příbřežních lokalit, vyhodnocení jejich potenciálu pro ekologickou revitalizaci toku a jejich možné využití

coby biotopu pro život a rozmnožování živočichů. Závěry z průzkumu jsou doporučením pro návrhovou fázi studie z hlediska oživení toku.

Posudek se zabývá dvěma základními okruhy otázek:

1. které úseky Staré Ponávky by měly být upraveny (revitalizovány) a jak
2. které druhy volně žijících obojživelníků a plazů, případně dalších obratlovců by měly být brány v potaz při úpravách

METODIKA

K průzkumu jsem obdržel od zpracovatele dvě sady map v měřítku 1 : 2000.

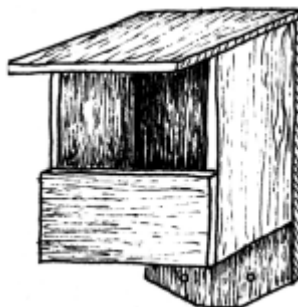
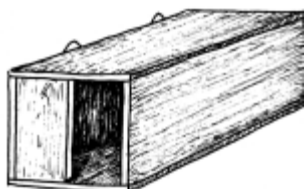
Během tří návštěv jsem prošel všechny úseky otevřeného toku a většinu úseků uzavřených. Jednotlivé lokality, kde navrhuji nějaké změny či opatření jsem označil v mapě pořadovými čísly a k tomu se vztahuje text označený příslušným číslem. Mimo to jsem ještě samostatně pojednal jednotlivé druhy obojživelníků a plazů, částečně i ptáků, na které by při revitalizaci Staré Ponávky měl být brán zřetel.

LOKALITY

- B1** Zde by bylo vhodné odstranit z pravé strany toku beton, nahradit kamennou rovinou nebo gabiony, zde také umístit umělou noru pro ledňáčka (viz níže).
- B2** Odstranit zjevně nelegální zábor půdy u toku na levé straně, osadit stromy (jasan, vrba, topol černý).
- B3** Postupně odstranit akát, nahradit vrbami.
- B4** Velmi hodnotná část, aspoň částečně odstranit betonové hrazení, v případě nutnosti gabiony a nebo nechat tak.
- B5** Odstranit nefunkční most, vybudovat hnízdiště ledňáčka. Zde se vyskytují kachny obecné. Navrhuji tok rozdvojit a uprostřed vytvořit šterkovitý obtékaný ostrov.
- B6** Z ohledem na mnou zkoumané organismy asi nejhodnotnější část celé Staré Ponávky. Navrhuji vykoupit zahrádky, odstranit ploty, odstranit pylony (beneše), nahradit kamennou rovinou či gabiony nebo nechat tak. V zákrutě říčky zřejmě bývalý sad, staré odumírající stromy, místy až pralesovitý porost, ponechat samovolnému vývoji, opatřit budkami pro ptáky. V části rozsáhlá nelegální skládka – odstranit. Možnost vytvořit dvě tři tůně pro obojživelníky.
- B7** Odstranit most, nahradit lávkou pro pěší, pod ní umístit polobudky pro konipasy.
- B8** Ponechat tak jak je.
- B9** Území navštěvováno hodně bezdomovci a narkomany. Navrhuji po levé straně otevřít a upravit parkově.
- B10** Revitalizovat. Dosadit stromy, beton aspoň pomístně nahradit gabiony.
- B11** Pravý břeh slouží jako parkoviště, zbylá plocha je využita, doporučuji osadit vrostlými stromy a umístit dosedací berličky pro dravce (výskyt krahujce).
- B12** Toto je asi nejambicióznější návrh. Celou lokalitu doporučuji odtrubnit a koryto upravit alespoň částečně bez betonových hrází, pouze svahovat a osadit zelení, vytvořit parkovou zónu s keři a stromy. Nebude na závalu (spíš naopak) ponechat celou plochu uzavřenou veřejnosti, částečně jde zřejmě o území patřící k činžovním domům, částečně k průmyslovým podnikům, v tomto území navrhuji vytvořit tůňky

pro obojživelníky, viz níže. Zatrubnění v tak dlouhém úseku neumožňuje propojení mezi nezatrubněnými úseky, vodoteč přestává fungovat jako biokoridor.

- B13** Část toku pod tratí, která je v areálu Teplárny Brno odtrubnit.
- B14** Alespoň pomístně odstranit beton a nahradit gabiony.
- B15** Parkově upravená část, pouze vhodné dosadit stromy částečně i keře může sloužit jako vzor pro případnou úpravu ad 9 či ad 12. Pod most je možno umístit polobudky pro konipasy, viz níže.

DRUHY

V této kapitole jsou uvedeny druhy živočichů (obratlovců), které se na lokalitě vyskytují nebo v nedávné době vyskytovaly a je vhodné pro ně vytvořit podmínky pro život a rozmnožování.

ropucha zelená

Do vody přichází zpravidla v dubnu, na podmínky k rozmnožování je značně nenáročná. Mimo období rozmnožování žije na souši. Přes den se obvykle ukrývá pod kameny či v mělkých norách, aktivní je za soumraku a v noci. K rozmnožování vyhledává velmi mělké nádrže různého typu, často osídluje periodické vody. Vodní plochy však musejí být dobře osluněné, s hloubkou vody nejlépe 15–30 cm. Pulci se rychle vyvíjejí. Jsou velmi odolní vůči organickému znečištění vody. Pohlavní zralosti dosahuje ropucha zelená po třech a více letech.

Minimálně jedna tůň by měla být velmi mělká s velmi povlovným přístupem na všech stranách. Pokud bude v létě taková tůň zcela vysychat, není to na závadu, spíše naopak.

rosnička zelená

Po celou vegetační sezónu mimo dobu rozmnožování žije suchozemsky. Ve vodě se objevuje v dubnu až květnu. Rosnička je typickou šplhavou žábou, která tráví většinu života na vegetaci. Na podmínky k rozmnožování je rosnička náročná. Upřednostňuje otevřená, osluněná stanoviště v blízkosti drobných a středně velkých vodních nádrží s přiléhajícími lučními biotopy a roztroušenými porosty dřevin. Jako místo rozmnožování vyhledává pobřežní partie vodních ploch. Vajíčka a larvy jsou značně citlivé na organické znečištění vody, ale snášejí tvrdou alkalickou vodu. Páří se na osluněných místech s hloubkou vody 10–30 cm a hladinou pokrytou plovoucí vegetací.

V lokalitě B6 je vhodné vytvořit řadu jednotlivých tůň, vzájemně nepropojených, jejichž hloubka nebude větší než 50 cm a další tůň, které budou větší a hluboké maximálně 1 m. Hloubkou myslím hloubku vody v zimním období, nikoliv rozdíl kóty dna a kóty okolního terénu.

ještěrka obecná

je poměrně stálá. Obývá především sušší slunečná místa, kde preferuje travinná a nižší bylinná stepní společenstva s malou pokryvností vegetace a hlubší vrstvou půdy. Místům, kde není možné vyhledat dostatečně hluboký úkryt k přezimování, se vyhýbá. Pro snůšku vajíček samice vybírá jemnou, sypkou a mírně vlhkou půdu ve svém teritoriu. Pro úkryty často využívají ještěrky hromady kamení a nebo hromady tlejících větví. Na lokalitě je vhodné vytvořit na osluněných místech zídky z kamenné rovinaniny. Zídka je třeba vyhovět z kamenů o velikosti cca 20 x 20 x 20 cm a to tak, aby vznikla zídka o základně 45 cm, výšce 1 m a délce 20 m. Souběžně s touto zídou s odstupem 50–60 cm se postaví ještě jedna zídka. Vzniklý prostor se vyplní zeminou. Lze použít k vytvoření tohoto mikrobiotopu gabiony. Další podpůrné opatření pro ještěrku je shodné jako pro slepýše a je popsáno níže.

slepýš křehký

je druh poměrně stálý. Na jaře se objevuje v březnu. K přezimování zalézá v polovině září obvykle do zemních skulin a jiných prostor. Je pravděpodobné, že na lokalitě se bude vyskytovat celoročně. Je však třeba pro něj vytvořit speciální místa rozmnožování, a to takto: Na lokalitě v místě, kde nebude vodní plocha, se umístí rám z klád. Jeho umístění ponechávám na vůli projektanta, protože je ho možno umístit v kterémkoliv místě lokality. Rám bude sestávat ze čtyř klád o průměru 35–45 cm, které budou do sebe začepovány tzv. na rybinu tak, že budou tvořit obdélník o velikosti 2 x 4 m. Do takto vzniklého rámu bude natlačeno větší množství větví o průměru 3–10 cm a délce 0,5 až 4 m. Vznikne kupa materiálu o výšce asi 2–3 m. Na tento materiál se nanese bagrem asi dva kubíky ornice, čímž se výška hromady sníží na 0,5 až 1 m. Takto vytvořená hromada se ponechá jako místo pro úkryty a případné rozmnožování slepýšů.

krahujec obecný

Je to stálý druh ptáka a na lokalitě se může vyskytovat víceméně náhodně a může ji využívat jako loviště. Proto je vhodné na lokalitě umístit dvě takzvané dosedací berličky. Jedná se o bidla vysoká 3–4 metry, připevněná k železné masivní tyči nebo „I“ profilu zatlučeném 1–1,5 metru hluboko do terénu. Bidlo je tvořeno nejlépe smrkovou tyčevinou o spodním průměru 10–15 cm, na jeho horním konci je připevněno dosedací bidélko o délce 25 cm a průměru 2–3 cm.

ledňáček říční

Ledňáček říční je silně ohroženým druhem, je stálý, resp. potulný druh ptáka. Loví ryby a hnízdí nory si staví ve strmých březích vodních toků. Je vhodné postavit umělou hnízdní stěnu či přímo hnízdiště, z tvárnic „ytong“ a plastové trubky. V tvárnicích se vydlabe otvor pro budoucí hnízdo a slepí se dohromady. Jako vchod slouží ledňáčkům právě plastová trubka. Toto vše se zahrabe do břehu a před vyústěním se vytvoří kolmá stěna s výškou min 2 m odspodu a 1 m shora.

konipas bílý

Je hojně rozšířen na rozsáhlém území Evropy, Asie a severní Afriky. Je zpravidla tažný, evropské ptáky pravidelně migrují. K životu preferuje otevřené, pokud možno vlhké lokality, proto se velmi často vyskytuje v blízkosti řek, potoků, jezer i rybníků, kde chytá především drobný hmyz, v poslední době se také častěji začal vyskytovat i ve větších městech. Hnízdí v přírodních i umělých výklencích a polodutinách, kam klade obvykle 5–6 vajec.

ZÁVĚRY

Ponávka je v této části města hodnotným vodním prvkem. Je poškozena především zatrubněním, technickou regulací (betonové stěny) a znečištěním břehů a znečištěním vody.

POUŽITÁ LITERATURA

- Fauna, Anděra M., Libri Praha, 2003, 307 s.
- Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů, Baruš V. a kol., 1989:
- ČSSR 2, SZN Praha, 136 s.
- Fauna ČSFR, Plazi, Baruš, V., Oliva, O. a kol., 1992, Academia Praha, 222 s.
- Fauna ČSFR, Obojživelníci, Baruš, V., Oliva, O. a kol., 1992, Academia Praha, 338 s.
- Ledňáček říční (*Alcedo atthis*), jeho ochrana a výzkum. Čech, P., 2008, Metodiky ČSOP. Praha
- Savci střední Evropy, Dungel, J. 1993, Jota, Brno
- Atlas savců České a Slovenské republiky, Dungel, J., Gaisler J., 2002, Academia, 150 s.
- Ochrana obojživelníků, Mikátová, Vlašín M., 2000, ÚVR ČSOP Praha
- Ochrana plazů. - MŽP ČR, Mikátová B., Roth P., Vlašín M., 1995, Praha, 48 s.
- Atlas rozšíření obojživelníků v České republice, Moravec J. a kol., 1994, Národní muzeum Praha, 136 s.
- Ptačí budky a další způsoby zvyšování hnízdních možností ptáků. Zasadil P. (editor) 2001, Ústřední výkonná rada ČSOP Praha

9.5 BOTANICKÝ PRŮZKUM

Zpracovatel: Doc. Ing. Radomír Řepka PhD.

Průzkum Mlýnského náhonu proběhl v posledním týdnu září 2009 Doc. Ing. Radomírem Řepkou Ph.D. Celá trasa toku byla rozdělena na 13 úseků, z nichž úsek č. K6 byl shledán jako zcela nepřístupný; nebyl tedy inventarizován. V ostatních úsecích, které byly vždy alespoň částečně přístupné, byly zapsány všechny druhy cévnatých rostlin, bylin i dřevin, které rostly přímo na břehu nebo na svazích koryta náhonu. U bylin byly rozlišeny 2 typy hojnosti: prostá prezence a dominance druhu (tedy pokryvnost druhu na ploše větší než 40% z celkové plochy porostlé bylinami). Z dřevin byly zapsány pouze ty druhy a jejich exempláře, které zde rostly jako náletové přímo v korytě, tedy nikoliv všechny stromy vysazené podél toku.

Celkem bylo zjištěno 26 druhů dřevin a 100 druhů bylin.

ÚSEK K1

Koryto přímé, zastíněné stromy vysazenými podél toku, v délce cca 50 m, tedy od výtoku z řeky Svitavy po silnici na ul. Tkalcovská. Na břehu nalezeno dosti druhů, jejichž výskyt

však souvisí s břehy řeky Svitavy. Z významnějších lze jmenovat *Cardamine amara*, *Epilobium roseum*, a *Scrophularia umbrosa* (C3), druh kategorie ohrožený dle Červeného seznamu, roztroušeně se vyskytující na bahnitých eutrofních březích menších toků pahorkatiny, v Brně vzácný druh. Dále *Myosotis palustris* a *Veronica beccabunga*, typické druhy břehů potoků a zastíněných mokřadů.

ÚSEK K2

Otevřené koryto v délce cca 50 metrů. Litorální porost vyrůstající ze sedimentů, tvořen převážně invazivním druhem *Artemisia tournefortiana*.

ÚSEK K3

Břehy toku v podniku BMT Medical technology. Překvapuje hojnost invazních druhů *Artemisia tournefortiana*, *Bidens frondosa*, dominantní trávou je *Phalaris arundinacea*, významným druhem pro území města Brna je náš největší šťovík *Rumex hydrolapathum*.

ÚSEK K4

Otevřené betonové koryto podél ul. Špitálka hostí především soubor eutrofních až hypereutrofních druhů, dominanci zaujímá opět chrastice *Phalaris arundinacea*. Část úseku na pozemku tepláren nepřístupná.

ÚSEK K5

V úseku na pozemku bývalého závodu Mosilana byla zjištěna poměrně vysoká druhová diverzita, i když se opakuje situace z předešlých úseků: břehy zarůstají druhy silně nitrofilní (především *Urtica* a *Phalaris*), avšak zde jsou přimíšeny další, relativně cenné druhy jako *Rorippa amphibia* (opakující se na více místech) a silně ohrožený i když nepůvodní druh *Parietaria officinalis* (C2) a *Cymbalaria muralis*, na sušších místech břehů doprovázející tok náhonu.

ÚSEK K7

Nízká druhová diverzita, zapsáno pouze několik bezvýznamných nitrofytů.

ÚSEK K8

Relativně přirozená část toku za supermarketem LIDL. Nenalezen žádný významný druh.

ÚSEK K9

Revitalizované, vybagrované a kameny vyložené mělké koryto v prostoru části bývalého Závodu Škrobárny zarůstá postupně rostlinnými druhy. Kupodivu zde byly nalezeny relativně významné druhy jako *Chenopodium glaucum*, *Lycopus europaeus*, *Rorippa amphibia*, *Rumex maritimus* a *Veronica beccabunga*.

ÚSEK K10

Koryto ponecháno ve stavu od úprav v 70. letech, nachází se v druhé, dosud neupravené části pozemků býv. Škrobárny. Tok provází hustý nálet dřevin (*Acer negundo*, *Juglans regia*, *Fraxinus excelsior*, *Robinia pseudacacia*, *Sambucus nigra*), v bylinném patru několik bezvýznamných nitrofytů a hojně loubinec *Parthenocissus inserta*. Po 50 m se porost ztrácí a na strmých hlinitých březích rostou 2 významné invazní druhy ČR: *Reynoutria japonica*

v několika velkých trsech a bolševník *Heracleum mantegazzianum* (napočítáno 23 ex. odplozených i sterilních). V současnosti pravděpodobně jediná populace tohoto druhu na území Brna, všechny ostatní byly zlikvidovány.

ÚSEK K11

Pokračující tok v cípu býv. Škrobárny až k mostku na počátku panelového sídliště Komárov nehostí mimo invazní *Reynoutria* a druhu lesních stanovišť luhů *Brachypodium sylvaticum* žádný významný druh. Břehy jsou však spíše přirozeného charakteru, zaznamenán hojný výskyt kachen březňáček.

ÚSEK K12

Břehy nehostí žádný významný druh.

ÚSEK K13

Poměrně dlouhý úsek podél ul. Konopná a Komárovské nábřeží s hlinitými svažitými břehy, které místy zarůstají vegetací, kde jsou sečeny, místy však bez vegetace. Ojedinelý výskyt invazních druhů *Reynoutria* a *Heracleum* je tady managován, mimo tyto druhy nelezen opět krtičník *Scrophularia umbrosa* v blízkosti ul. Svatopetrská.

SEZNAM NALEZENÝCH DRUHŮ	STUPEŇ OHROŽENÍ	K1	K2	K3	K4	K5	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13
<i>Aegopodium podagraria</i>											1		
<i>Agrostis stolonifera</i>								1	1				
<i>Achillea collina</i>				1									
<i>Alliaria petiolata</i>								1					
<i>Amaranthus retroflexus</i>						1							
<i>Anthriscus sylvestris</i>						1	1				1		
<i>Arctium lappa</i>		1				1					1		1
<i>Armoracia rusticana</i>						1							1
<i>Arrhenatherum elatius</i>		1										1	
<i>Artemisia tournefortiana</i>			1	1	1	1			1				1
<i>Artemisia vulgaris</i>		1			1		1		1	1	1		
<i>Atriplex patula</i>		1											
<i>Atriplex sagittata</i>		1									1		
<i>Ballota nigra</i>										1		1	
<i>Bidens frondosa</i>		1		1	1	1			1				
<i>Brachypodium sylvaticum</i>												1	
<i>Bromus sterilis</i>												1	1
<i>Bryonia alba</i>											1		
<i>Calamagrostis epigejos</i>				1		1			1				
<i>Calystegia sepium</i>				1		1					1		
<i>Cardamine amara</i>		1											
<i>Cirsium arvense</i>		1			1	1		1	1			1	
<i>Cirsium vulgare</i>					1			1					1
<i>Conyza canadensis</i>				1	1								

SEZNAM NALEZENÝCH DRUHŮ	STUPEŇ OHROŽENÍ	K1	K2	K3	K4	K5	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13
<i>Cymbalaria vulgaris</i>						1							
<i>Dactylis glomerata</i>		1											
<i>Daucus carota</i>					1								1
<i>Dryopteris filix-mas</i>						1							
<i>Duchesnea indica</i>						1							
<i>Echinochloa crus-galli</i>									1				
<i>Elytrigia repens</i>						1	1			1	1		
<i>Epilobium ciliatum</i>					1				1				1
<i>Epilobium hirsutum</i>				1									
<i>Epilobium roseum</i>		1			1	1		1	1				
<i>Equisetum arvense</i>													
<i>Erigeron annuus</i>		1				1							1
<i>Eupatorium cannabinum</i>		1											
<i>Fallopia dumetorum</i>				1							1		
<i>Festuca arundinacea</i>													1
<i>Festuca pratensis</i>									1				1
<i>Festuca rubra</i>						1						1	
<i>Galinsoga parviflora</i>		1		1	1								1
<i>Galinsoga quadriradiata</i>							1		1				
<i>Galium aparine</i>						1					1	1	
<i>Geum urbanum</i>										1			1
<i>Heracleum mantegazzianum</i>											1		
<i>Humulus lupulus</i>		1						1			1		1
<i>Chelidonium majus</i>		1		1		1	1			1	1	1	
<i>Chenopodium album</i>						1		1					1
<i>Chenopodium glaucum</i>									1				
<i>Chenopodium hybridum</i>		1											
<i>Chenopodium strictum</i>				1									
<i>Impatiens parviflora</i>		1											
<i>Lactuca serriola</i>					1	1							
<i>Lamium album</i>												1	
<i>Lapsana communis</i>						1							
<i>Lolium perenne</i>									1				
<i>Lycopersicon esculentum</i>						1		1	1			1	
<i>Lycopus europaeus</i>		1			1	1			1		1	1	1
<i>Lythrum salicaria</i>													1
<i>Melilotus alba</i>					1								1
<i>Myosotis palustris</i>		1				1							
<i>Myosoton aquaticum</i>					1	1			1				
<i>Parietaria officinalis</i>	C2					1							
<i>Persicaria hydropiper</i>		1		1		1			1				
<i>Persicaria maculosa</i>									1				
<i>Phalaris arundinacea</i>		1		2	2	1		1		1			

SEZNAM NALEZENÝCH DRUHŮ	STUPEŇ OHROŽENÍ	K1	K2	K3	K4	K5	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13
<i>Picris hieracioides</i>													1
<i>Poa nemoralis</i>													1
<i>Poa palustris</i>					1	1			1				1
<i>Poa trivialis</i>						1		1					
<i>Polygonum aviculare</i>									1				
<i>Ranunculus repens</i>		1			1	1							
<i>Ranunculus sceleratus</i>				1									
<i>Reynoutria japonica</i>											1	1	
<i>Rorippa amphibia</i>		1		1	1	2			1				1
<i>Rorippa sylvestris</i>									1				
<i>Rubus caesius</i>				1									
<i>Rubus dollnensis</i>										1			
<i>Rumex hydrolapathum</i>				1									
<i>Rumex maritimus</i>					1				1				
<i>Rumex obtusifolius</i>		1		1	1	1			1				
<i>Scrophularia umbrosa</i>	C3	1			1								1
<i>Scutellaria galericulata</i>					1								1
<i>Setaria pumila</i>									1				
<i>Setaria verticillata</i>					1								
<i>Setaria viridis</i>					1								
<i>Solanum dulcamara</i>				1		1		1				1	
<i>Solanum nigrum</i>		1		1		1		1	1				1
<i>Solidago canadensis</i>					1						1		
<i>Sonchus oleraceus</i>		1			1								
<i>Sparganium erectum</i>						1							
<i>Stellaria media</i>		1				1				1			
<i>Symphytum officinale</i>					1								
<i>Trifolium repens</i>									1				
<i>Tripleurospermum inodorum</i>									1				
<i>Typha latifolia</i>									1				
<i>Urtica dioica</i>		1		1	2	2	2	2	1	1	1	2	
<i>Veronica beccabunga</i>		1			1				1				2
<i>Viola odorata</i>		1								1			

pozn. druh kategorie dle Červeného seznamu:

C3 – ohrožený

C2 – silně ohrožený

1 – prostá prezence druhu

2 – druh dominantní

10. VLASTNICKÉ VZTAHY

Vyhodnocení majetkových vztahů je zpracováno s rozdělením na pozemky ve vlastnictví České republiky, Statutárního města Brna, podíl vlastnictví Statutárního města Brna, fyzických osob, právnických osob a ostatních. K pozemkům v k. ú. Zábrdovice, p. č. 853/39 a 854 nejsou údaje o vlastnictví k dispozici. Vlastnické vztahy jsou zobrazeny ve výkresu č. 13.

Použité podklady: Data Odboru městské informatiky Magistrátu města Brna.

V řešeném území se nachází poměrně velké plochy jednoho vlastníka, což zjednodušuje komunikaci a je možné řešit a projednávat větší ucelené úseky. Jedná se zejména o území bývalých průmyslových areálů – Mosilany, Vlněny a Škrobárny.

Pro návrh je výhodné vlastnictví pozemků koryta Staré Ponávky Českou republikou v severní čtvrtině úseku, po viadukt na Třebovské trati (Právo hospodařit s majetkem státu má Povodí Moravy, s.p.) a Statutárním městem Brnem v převažujícím zbývajícím úseku.

11. ZÁMĚRY V ÚZEMÍ

V řešeném území se nachází velké množství záměrů, které významně ovlivní řešení a které je ve většině případů nutné respektovat.

Plánované investice jsou uspořádány do dvou kategorií: a) záměry, které jsou podloženy konkrétní dokumentací (proběhlo projednání s dotčenými orgány); b) náměty, které nejsou podloženy dokumentací a projednány.

Záměry a náměty jsou pojednány ve výkrese č. 14, ve kterém je u jednotlivých záměrů uvedena dokumentace, ze které byly převzaty. Jedná se zejména o dokumentace pořízené Magistrátem města Brna, ve třech případech se jedná o investorské záměry. Náměty u kterých v současné době nemáme k dispozici dokumentaci jsou uvedeny pouze obecně.

V následujícím textu jsou popsány záměry rozdělené dle témat na silniční, kolejovou, cyklistickou a pěší dopravu, městskou zeleň, vodní hospodářství, záměry městských částí a soukromých investorů. Čísla záměrů a námětů (v následujících kapitolách uvedené pod nadpisy) odpovídají číslům záměrů ve výkresu.

11.1 SILNIČNÍ DOPRAVA

(záměry č. 3, 6, 7, 10, 13, 21, 28, 31)

Úprava silniční sítě – v rámci regenerace území mezi ulicemi Cejl – Křenová – Koliště a řekou Svitavou (Regulační plán Průmyslová zóna Cejl – Křenová). V dnešní době už proběhla rekonstrukce několika ulic – Špitálka, Radlas, Plynářská. RP uvažuje také s protažením ulice Tkalcovské v místě dnešní vlečky do Tepláren.

Nová městská třída začíná na křižovatce ulice Milady Horákové a Traubova, odtud pokračuje směrem na jih až po ulici Křenová. Jedná se o čtyřpruh směrově rozdělený zeleným pásem, doplněný oboustranným chodníkem a podélným stáním. Ulici Křenovou kříží v úrovni dnešních tramvajových zastávek. Od ulice Křenová pokračuje už jako dvoupruh s podélným stáním. Trasa NMT koliduje s korytem Staré Ponávky v místě mezi ulicemi Křenová a Mlýnská, avšak na druhou stranu vytváří prostor pro souběžné vedení cyklostezky. Od ulice Mlýnská až po Zvonařku počítá trasa komunikace s povrchovým vedením Staré Ponávky. Zaústění NMT na VMO (ulice Zvonařka) počítá s přeložením ulice Zvonařka kolem železničního tělesa a kolem pozemku firmy Lidl umísťuje čtyři sdružené křižovatky. Především prodloužení ulice Hladíkovy kolem železničního tělesa koliduje s pravděpodobnou trasou CS.

Bratislavská magistrála – jedná se o prodloužení ulice Dornych – přímé napojení na nový VMO a na křižovatku dálnic D1 a D2. Vzhledem k funkční kategorii (B) a šířkovému uspořádání (MS4d 20,5/60) není přípustné jiné křížení s CS než mimoúrovňové. Proto je nutné navrhnout trasu cyklostezky sníženou co nejvíce k hladině toku tak, aby bylo možné podejít s CS pod mostem.

Součástí souboru staveb – Tramvaj Plotní je propojení ulice Dornych a ulice Masná, tzv. ulice **Nová – Agrozet**. Ulice přemostňuje náhon asi 120 m severně od ulice „Za Mostem“. Jedná se o dvoupruhovou obslužnou komunikaci, funkční kategorie C a šířkového uspořádání MO2 9,0/50. Toto uspořádání dovoluje úrovně křížení s cyklostezkou.

11.2 KOLEJOVÁ DOPRAVA

(záměry č. 9, 17, 18, 19, 20, 23, 26, 30, 33, 34)

Zrušení železničního násypu a zřízení obslužné komunikace (Regulační plán Průmyslová zóna Cejl – Křenová). Tato stavba je závislá na přesunu hlavního nádraží ŽUB. Poté nebude tato spojka na Českou Třebovou potřeba. Zrušení či ponechání viaduktu nemá zásadní vliv na vedení cyklotrasy.

Tramvaj Plotní – soubor staveb se zásadně nedotýká našeho území (ulicí Dorných prochází hranice řešeného území). Jedná se o přesunutí kolejové dopravy do ulice Plotní na místo současného vedení po ulici Dorných. Silniční doprava bude přesunuta na ul. Dorných, zde tedy musíme uvažovat v budoucnu se zvýšeným hlukem.

Železniční uzel Brno řeší posunutí osobního nádraží do prostoru dnešního nákladního nádraží (tzv. Rosické). Do území Staré Ponávky zasáhne pouze přestavba železničních tratí. „Vlárská trať“ bude zkapacitněna z dnešních 2 kolejí na 6 kolejí. Most přes náhon (číslo stavebního objektu dle dokumentace: SO 30–19–08) je navrhnout s dostatečnými prostorovými dispozicemi a je možné vést pod ním zároveň vodoteč i cyklostezku.

Severojižní kolejový diametr ve třech variantách. Dlouhodobý záměr. Varianta C3 řešení studii neovlivňuje (je vedena podpovrchově). Varianta C2 – nutno počítat s prostorovou rezervou v ulici Svatopetrská.

11.3 CYKLISTICKÁ DOPRAVA

(záměry č. 4, 5, 8, 12, 22, 24, 25)

V celém území je plánováno několik tras cyklostezek. Mnohé z nich přebíráme od Ing. Jebavého, který v současnosti zpracovává generel cyklistické dopravy pro město Brno. Stěžejním bodem generelu má být umístění cyklistické dopravy do ulic, dnes výhradně určených automobilovému provozu. Ve výkresu záměrů jsou navrhnuté trasy cyklistů zakresleny běžovou přerušovanou šipkou.

Cyklostezka kolem Svitavy (dnes nejvyužívanější trasa po posvratecké cyklostezce) je v úseku mezi Křenovou a Cejlem ve výstavbě. Plánovaná je také trasa na pravém břehu Svitavy.

RP Křenová – Cejl zahrnuje cyklostezku → zač. na ulici Radlas → souběhem kolem Špitálky a Ponávky a podchází pod Viaduktem za Starou Ponávkou. Tato trasa bude zohledněna v návrhové části.

V rámci NMT je uvažována souběžná trasa cyklostezky odděleně od hlavní komunikace.

Regulace území dotčeného stavbou ŽUB počítá s několika cyklostezkami. Jedná se o cyklostezku z nového přednádražního prostoru kolem trati směřující kolem železničního tělesa k řece Svitavě (přímo kříží trasu náhonu na jižní straně Vlárské trati). Další trasa vede po zklidněné Plotní ulici (spojení mezi centrem a Komárovským sídlištěm). Poslední pak vede pod novým nádražím na ulici Plotní. Napojení trasy kolem Staré Ponávky na uvedené cyklotrasy bude řešeno v návrhové etapě.

11.4 PĚŠÍ PROPOJENÍ

(záměry č. 1, 2, 16, 29, 40)

Územní plán města Brna počítá s novou pěší lávkou přes Svitavu ve směru z ulice Pastrnkovy. Podrobnější údaje k tomuto záměru nejsou známy.

RP Křenová – Cejl zahrnuje pěší propojení od ulice Tkalcovská až po ulici Radlas. Vzhledem k současnému postoji vlastníků dotčených pozemků se jedná o dlouhodobý záměr.

Regulace území v rámci ŽUB počítá s novou pěší lávkou nad soutokem Svratky a Staré Ponávky. Podrobnější údaje k tomuto záměru nejsou známy.

11.5 PLOCHY MĚSTSKÉ ZELENĚ DLE ÚPMB

V ÚPMB je celá řada ploch podél Staré Ponávky v návrhových plochách městské zeleně. Jedná se o tyto lokality:

- Úsek mezi ulicemi Tkalcovská, Cejl, Radlas, Plynářská. Vzhledem k nesouhlasu vlastníků zůstává jako dlouhodobý záměr.
- Třebovská trať, areál bývalé Mosilany. V trase náspu je záměr podmíněn realizací ŽUB, v areálu Mosilany bude předmětem detailnějšího řešení.
- Areál bývalé Vlněny. Záměr je pozměněn v rámci DÚR Vlněna.
- Areál bývalé Škrobárny. Záměr prakticky realizován.
- Areály přístupné z ulice Dorných až Svatopetrská, pravý břeh. Návrh městské zeleně zasahující do areálů obecně není v souladu se současnými požadavky na provoz areálů.
- Meandr bývalé Škrobárny, ulice Za Mostem u panelových bytových domů v Komárově – závisí na konkrétním řešení.
- Komárovské nábřeží, soutok se Svratkou – v areálu Corfix Distribution zůstává městská zeleň jako dlouhodobý záměr, na veřejných pozemcích závisí na konkrétním řešení. Realizace městské zeleně v areálu současné stavební firmy Pohl je v zájmu městské části Brno-jih.

11.6 VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

(záměry č. 36, 37, 38, 41, 42)

- Výstavba retenční a odlehčovací komory Jeneweinova na kmenové stoce B. Záměr je v projektové přípravě.
- Realizace protipovodňové ochrany na řece Svratce. Součástí návrhu je výstavba protipovodňové zdi podél Svratky, výstavba stavidlového uzávěru na náhonu a výstavba čerpací stanice k převádění vody z náhonu do Svratky. Realizace všech těchto opatření ochrání oblast Komárova před rozlivy povodňových průtoků. Nejasnosti přetrvávají zejména v řešení čerpací stanice. Není stanoven návrhový průtok (čerpané množství) ani umístění stanice.

11.7 ZÁMĚRY MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ

(záměry č. 32, 39)

MĚSTSKÁ ČÁST BRNO-STŘED

V řešeném území nemá záměry, které by měly být zohledněny.

MĚSTSKÁ ČÁST BRNO-JIH

Městská část se dlouhodobě snaží o nabídku umělého kluziště pro občany (tvorba ledu). Existuje záměr vybudování vodní plochy napájené z koryta náhonu na pozemcích Statutárního města Brna.

Pozemek meandru za objekty v bývalé Škrobárně je nyní nevyužívaný a nepřístupný z ulice Dornych. Snaha o jeho zpřístupnění přes městské pozemky, Dornych 61.

Záměr realizace vegetace v prostoru nynější stavební společnosti Pohl (u soutoku Staré Ponávky se Svatkou).

11.8 INVESTORSKÉ ZÁMĚRY

(záměry č. 11, 14, 15, 27, 35)

AREÁL BÝVALÉ VLNĚNY

DÚR, zpracovatel K4 a. s., 6/2008, nabytí právní moci. Záměr s navrženými polyfunkčními objekty zahrnuje Novou městskou třídu (dvoupruh, v rezervě pro čtyřpruh) a prostor pro vegetaci vedle otevřeného koryta Staré Ponávky.

Příležitost pro revitalizaci celého bloku, dnes v silně neutěšeném stavu, a k detailnímu řešení nábreží a přístupu k vodě. Záměr bude respektován.

STUDIE LOKALITA TRNITÁ

K4 a. s., Imos Development, zadavatel Portland Trust s. r. o.

Studie polyfunkčního terasového objektu na ulici Dornych, možná při směně pozemku s městem Brnem. Směnou dochází k záboru části nyní veřejného prostoru při městském parku na ulici Dornych. Pozemek nabízený Statutárnímu městu Brnu je v těsném sousedství Svitavského náhonu.

Příležitost pro cíle revitalizační studie, v tomto krátkém úseku řeší záměr možnost přístupu k náhonu, úpravu nábreží a vedení pěší a cyklistické stezky.

AREÁL BÝVALÉ ŠKROBÁRNY

CTZone Brno, CTP INVEST, spol. s r. o., K4 a. s. Dostavba plánovaných hal dle studie K4. Záměr bude respektován.

MOSILANA

Obecný záměr na revitalizaci Mosilany zpracovaný firmou Arch.Design, s. r. o. pro společnost Daramis Management s. r. o. – polyfunkční objekty.

SVÚM REALITY

Obecný záměr SVÚM reality s. r. o. na revitalizaci areálu zpracovaný firmou Arch.Design, s. r. o. Realizace záměru v současné době není aktuální.

11.9 VÝCHOZÍ PODKLADY

PODKLADY ZÁMĚRŮ (DOKUMENTACE)

- Územní plán města Brna (ÚPmB)
- RP Průmyslová zóna Cejl – Křenová (závazná ÚPD, 2001)
- Nová městská třída (ÚPP, 2004)
- Soubor staveb „Tramvaj Plotní“ (DÚR, BKOM a.s.)
- Regulace centrálního území dotčeného přestavbou ŽUB (ÚPP, Arch Design 2005)
- Přestavba ŽUB (DÚR)
- Přeložka silnice I/41, Brno – Bratislavská radiála (studie, 12/2007, PK OSSENDORF)
- Dopravně urbanistická studie Severojižního diametru s dořešením jižního ukončení dle varianty prověřované v novém ÚPmB, PK OSSENDORF s.r.o., 5/2007
- Retenční nádrž Jeneweinova – v rámci dokumentace Přestavba ŽUB, městská infrastruktura, V. etapa (Pöyry, 2008)
- Cyklostezka ve výstavbě, zpracovatel dokumentace BKOM, Ing. Keller
- Generel odvodnění města Brna (Pöyry, 2007–2009)

DALŠÍ PODKLADY

- Generel geologie, hydrogeologie a inženýrské geologie města Brna (Aqua-Enviro, aktualizace 008)
- Územně analytické podklady (Výkres č. 1a) Současné využití území, výkres č. 2 Limity využití území)
- RP Křenová – Masná – trať ČD (ÚPD, 2000)
- Úprava a revitalizace malého vodního toku Ponávka k. ú. Komárov (Půža, 2008)
- Generel pěší dopravy (zadání)
- Generel cyklotras, v rozpracovanosti
- most Tkalcovská – Pastrnkova (výhled)

INVESTORSKÉ ZÁMĚRY

- Vlněna, DÚR, K4 a. s., 6/2008
- Studie lokalita Trnitá, Imos Development, K4 a. s., zadavatel Portland Trust s. r. o.
- Areál bývalé škrobárny, CTZone Brno, CTP INVEST, spol. s r. o., K4 a. s.
- Obecný záměr na revitalizaci Mosilany zpracovaný firmou Arch.Design, s. r. o. pro společnost Daramis Management s. r. o. – polyfunkční objekty.
- Obecný záměr SVÚM reality s. r. o. na revitalizaci areálu zpracovaný firmou Arch.Design, s. r. o. Realizace záměru v současné době není aktuální.

DALŠÍ INVESTORSKÉ ZÁMĚRY

- Firemní komplex Romill, Tkalcovská – mimo řešené území

- Bytový dům, Skořepka 11 – mimo řešené území

12. VYHODNOCENÍ PROBLÉMŮ V ÚZEMÍ

Z průzkumů a rozborů vyplynuly problémy v území, které budou předmětem řešení v návrhové části, graficky jsou zpracovány do výkresu č. 15.

12.1 POSTOJE VLASTNÍKŮ

V této kapitole jsou shrnuty postoje významných vlastníků k záměru revitalizace Staré Ponávky.

V současné době jsou v některých případech zájmy vlastníků v rozporu s cíli revitalizace Staré Ponávky. Jedná se o většinu vlastníků v území mezi ulicemi Tkalcovská / Plynárenská / Radlas a Cejl a vlastníka areálu Corfix Distribution na Komárovském nábřeží. Důvodem je zejména provoz v těchto areálech, které jsou přímo v trase nebo v těsné blízkosti toku Staré Ponávky.

V řadě případů jsou vlastníci ochotni jednat o konkrétním řešení (BMT, Teplárny, Direct Media, Alfa Properties, Imos Development, Lidl, Škrobárna Reality, SVÚM reality). V ostatních případech nebyla informace zjištěna.

U připravovaných investic je revitalizace závislá na dalším postupu vlastníků (jedná se o přestavby areálu bývalé Vlněny a areálu bývalé Škrobárny).

12.2 VÝZNAMNÉ KONCEPČNÍ ZÁMĚRY

Budoucí rozvoj řešeného území je závislý na významných koncepčních záměrech. Jedná se zejména o Novou městskou třídu, která prochází v souběhu se Svitavským náhonem a výrazně ovlivňuje možnosti využití území. Pro řešení je důležitým místem průchod přes trasu třebovské železniční tratě na ulici Špitálka, řešení je závislé na projektu železničního uzlu Brno. Zamýšlená cyklotrasa bude křížit navrženou trasu bratislavské radiály, která ovlivňuje také využití volného prostoru v meandru Staré Ponávky. Do řešení bude také zasahovat podoba protipovodňových opatření a retenční nádrže na ulici Jeneweinově.

12.3 CYKLISTICKÁ DOPRAVA

Řešené území podél Staré Ponávky prochází jihozápadně od centra města Brna a je protnuto mnoha silničními i železničními trasami. Pro záměr cyklotrasy prověřovaný studií jsou klíčové současné cyklostezky vedoucí podél Svratky a Svitavy, které slouží jako hlavní nástupy pro cyklisty do řešeného území.

Bohužel v současné době je celé sledované území pro cyklisty jak nedostupné, tak nepřítazlivé. Hlavní prioritou následných návrhů bude vytvoření jednotlivých úseků, které budou mít logický začátek i cíl, tzn. že budou napojeny na stávající dopravní síť.

V budoucnu (dle záměrů zpracovávaného generelu cyklistické dopravy) se počítá s využitím hlavních komunikací i pro cyklisty, prostor pro vedení cyklostezky se nachází kolem železničních naspů. Jedná se o vstupy z ulice Cejl, Tkalcovská, Křenová, Mlýnská, Zvonařka, Nová Agrozet a Plotní. Lze uvažovat o spojnici kolem železničního tělesa z předprostoru nového hlavního nádraží, další vstup do území lze provést kolem „třebovky“ z centra směrem do Židenic.

12.4 KVALITA PROSTŘEDÍ

Na základě průzkumů v území bylo vymezeno území doporučené k revitalizaci a nedostatečně využívané plochy. Jedná se zejména o plochy městských parků, úseky mezi třebovskou a vlárskou tratí a nevyužívané území mezi meandry Staré Ponávky a plánovanou bratislavskou radiálou v Komárově.

Kvalita obytného prostředí je snížena hlukem způsobeným dopravou na ulicích Cejl, Křenová, Zvonařka, Svatopetrská a z provozu na železničních tratích.

Obecným problémem v některých částech toku je zahloubení vodní hladiny vzhledem k okolnímu terénu.

12.5 LIMITY VYUŽITÍ ÚZEMÍ

Využití území je limitováno technickou infrastrukturou v jižní části areálu Tepláren (vzdušné vedení 110 kV, měřicí vedení STL plynovodu) a ochrannými pásmy železničních tratí a vlečků.

Celé území je součástí OP městské památkové rezervace, nachází se v něm 6 památkově chráněných objektů a dva památné stromy.

Řešené území je zasaženo stanoveným záplavovým územím. Záplavové území oblasti soutoku Svratky a Svitavy bylo stanoveno pro rozliv souběhu Q_{100} ve Svratce a ve Svitavě dne 16. 1. 2004 Krajským úřadem JmK, OŽP pod č. jednací JMK 30644/2003 OŽP-Hm.

Svratka, Svitava a celý tok Staré Ponávky jsou významným krajinným prvkem ze zákona.

12.6 LOKÁLNÍ STŘETÝ A PROBLÉMY

Lokální střety, čísla odkazují na problémový výkres (č. 15).

1. Svitavské stavidlo – nízký odbíraný průtok

Účelem jezu Radlas je zajištění odběru pro Teplárny Brno. Manipulace na jezu tedy probíhá za účelem zajištění možnosti odběru 250 l/s v souladu s povolením k nakládání s vodami. Průtok ve vodním toku tedy běžně nabývá hodnot kolem cca 400 l/s, což není dostatečné pro plnění ostatních funkcí vodního toku (např. ekologická, estetická, urbanistická) a pro zajištění lepší jakosti vody.

2. Svitavské stavidlo – křížení vlečky a cyklotrasy

3. Úsek Tkalcovská / Plynárenská / Radlas / Cejl – nesouhlas vlastníků

V úseku mezi ulicemi Tkalcovská a Radlas je náhon zatrubněn. Pozemek nad tokem je využíván v rámci provozu jednotlivých areálů, např. k parkování, v případě pozemků Polymer Institutu probíhá výroba na obou stranách toku. Ve většině případů vlastníci z důvodů potřeby zachování stávajícího provozu nebo z bezpečnostních důvodů se záměrem zpřístupnění části areálu nebo stezkou pro pěší případně pro cyklisty nesouhlasí.

V územním plánu je navržena podél toku městská zeleň, vzhledem k současnému využití pozemků a nesouhlasu vlastníků je tento záměr třeba chápat jako dlouhodobou rezervu a bude řešen v etapě.

4. Část BMT – současné využití × záměr městské zeleně

Na většině pozemku BMT Medical Technology po levé straně náhonu je v územním plánu navržena městská zeleň. Stávající budovy a plochy jsou v současné době využívány ke skladování, parkování a pronájmu jako autodílny. Nezbytná rekonstrukce jedné z budov není z důvodu navrženého funkčního využití v ÚPmB možná. Majitel je připraven jednat se Statutárním městem Brnem o podmínkách budoucího využití této plochy.

Příjezd vozidel integrovaného záchranného systému do východní části areálu je v současné době možný pouze z ulice Špitálka mostkem přes náhon, v budoucnu je pravděpodobně technicky řešitelný z ulice Valcha.

5. Svitavské stavidlo až železniční viadukt Špitálka – alternativní vedení cyklotrasy

V úseku mezi ulicí Tkalcovská a železniční tratí Brno – Česká Třebová bude vzhledem ke stávajícímu využití areálů a nesouhlasu vlastníků s vedením pěší nebo cyklostezky podél Staré Ponávky nutné hledat pro cyklotrasu alternativní trasu. Bude prověřen prostor vlečky vedoucí do Tepláren. V této trase je navržena cyklotrasa v regulačním plánu průmyslové zóny Cejl – Křenová. V současné jsou využívány jen některé koleje.

6. Předprostor Tepláren – k revitalizaci veřejného prostoru

V ulici Špitálka probíhá náhon v délce cca 150 m v souběhu s chodníkem. Prostor mezi náhonem a objekty je uzavřen ploty. Provedená úprava ulice s plochou pro parkování před vstupem do Tepláren je omezená na účel parkování a nevyužívá prostor jako veřejný k pobytu.

7. Železniční viadukt, Špitálka – prostorový střet cyklostezky, stávajícího a plánovaného využití

Jižně od areálu tepláren prochází ulice Špitálka a Svitavský náhon pod železničním viaduktem. Na pozemcích Tepláren je území mezi korytem a železničním náspem využito pro měřicí úsek plynu, vzdušné vedení VVN 110 kV a odpadní vedení využití vody do Svitavy. Pro trasování cyklostezky je nutné vyřešit prostorový střet s uvedenými sítěmi TI.

Oblouky historického a architektonicky cenného železničního viaduktu jsou využívány jako skladové prostory.

V územním plánu je navrženo zrušení železnice, využití pásu pro městskou zeleň a nová sběrná komunikace ve směru k plánované nové městské třídě (prostorový střet s cyklostezkou).

Realizace územního plánu je podmíněna dlouhodobým záměrem železničního uzlu Brno. Rozhodnutí o konečném řešení bude ponecháno až do finálního rozhodnutí v konkrétním čase. Tento uzel bude řešen v etapách.

Vzhledem k současné ekonomické situaci považujeme za vhodnější hledat hospodárnější řešení v zachování železniční tratě pro potřeby celoměstské a regionální hromadné dopravy.

8. Areál bývalé Mosilany – prostorová omezení pro cyklostezku

9. Nová městská třída – využití území, střet s vodním tokem

Prostorový střet k řešení náhonu s návrhem nové městské třídy (součást základního komunikačního skeletu města Brna). Jedná se o dlouhodobý záměr, který omezuje okamžité využití území.

Nutné řešení v této lokalitě po etapách.

10. Areál bývalé Mosilany – silně ohrožený druh byliny

V blízkosti vodního toku se vyskytuje drnavec lékařský (*Parietaria officinalis*). Jedná se o u nás nepůvodní, avšak zdomácnělý taxon, ruderalní druh, rostoucí na půdách bohatých na dusík. Na lokalitě se jedná o ojedinělý výskyt.

11. Odlehčovací komora Vlhká – znečištění vody

Odlehčovací komora Vlhká je objektem na kmenové stoce jednotné kanalizace C, který slouží k odlehčení části průtoku do níže ležícího úseku Staré Ponávky. K odlehčení průtoku dochází pouze příležitostně, v případě, kdy je přítokem dešťových vod do stoky C vyčerpána kapacita níže ležícího úseku stoky C v trase ulice Křenová i stoky vedoucí směrem k ulici Mlýnská. Při tomto odlehčení je do vodního toku vnášeno znečištění, byť ředěné dešťovými vodami. Četnost a množství odlehčených vod přitom nejsou správcem objektu ani toku sledovány (měřeny). Četnost odlehčení je správcem objektu (Brněnské vodárny a kanalizace, a.s.) odhadována na 1x – 4x ročně. Zhoršení jakosti vod pod odlehčovací komorou je však zřejmé a vyplývá jak z údajů Generelu odvodnění města Brna, tak ze závěrů biologického průzkumu.

12. Vnitroblok Křenová / Rumiště / Mlýnská / Štěpánská – souvisle zatrubněný úsek

V úseku mezi ulicemi Křenovou a Mlýnskou je náhon souvisle zatrubněn, území je výrazně zanedbané. Ponávka zde kříží významnou městskou ulici Křenovou, úsek má velký potenciál ve zviditelnění a zapojení (vtažení) Ponávky do obrazu města.

Dochází k prostorovému střetu řešení náhonu s návrhem Nové městské třídy. Jedná se o dlouhodobý záměr, který omezuje okamžité využití území.

13. Areál bývalé Vlněny

Jedná se o zanedbaný areál bývalé Vlněny dotčený dlouhodobým záměrem Nové městské třídy. Pro lokalitu je zpracována DÚR, jedná se o demolici téměř všech objektů a výstavbu nových polyfunkčních objektů. Součástí řešení v DÚR je Nová městská třída a tok Staré Ponávky.

V detailu by bylo vhodné v maximální míře využít Starou Ponávku (přístup k vodě apod.), který DÚR dle získaných podkladů neřeší.

14. Zvonařka – průchod cyklotrasy přes čtyřproudovou silnici

Nízká světlá výška pod mostem na ulici Zvonařka nedovoluje mimoúrovňové křížení s VMO. Proto je nutné hledat alternativní řešení. Blízko náhonu se nachází přechod u křižovatky Dorných × Zvonařka.

15. Lidl – stávající parkoviště

Před nákupním střediskem Lidl je vybudováno parkoviště až k břehovému kraji. Při převedení cyklistické dopravy je nutné toto parkoviště upravit tak, aby zde byl umožněn provoz jak motoristický tak cyklistický.

16. Pata náspu vlárské železnice – střet s navrženou sběrnou komunikací

Je nutné řešit střet cyklostezky s navrženou sběrnou komunikací a vyhnout se riziku oddělení náhonu od zbývajících ploch u OD Lidl. Problematický je časový rámec budování komunikace a s tím související omezení úpravy v této části toku.

17. Areál bývalé Škrobárny – nová úprava koryta

V roce 2007 byla v areálu bývalé Škrobárny provedena technická úprava koryta vodního toku. Tato úprava bezesporu zlepšila dřívější neutěšený technický stav toku, ale svými parametry a způsobem řešení nevyužívá potenciál, který tato lokalita nabízí. Na širokém dně lichoběžníkového koryta dochází k poklesu rychlosti proudění a k zanášení profilu sedimenty. Jednotvárné uspořádání břehů neumožňuje kontakt s vodním tokem a neplní ekologické funkce, není umožněn přístup k vodní hladině apod.

18. Areál bývalé Škrobárny – křížení s návrhem bratislavské radiály

Dochází zde ke střetu cyklostezky a navrženého využití území pro městskou zeleň v areálu bývalé Škrobárny s dlouhodobým záměrem bratislavské radiály. Je potřeba řešit oddělení prostoru kolem meandru (hluk, bezpečnost) od navržené komunikace a křížení pěších a cyklistických tras (např. úpravou nivelety cyklostezky oproti okolnímu terénu). V této lokalitě bude nezbytné řešení v etapách.

19. Areál bývalé Škrobárny – křížení s návrhem komunikace Nová Agrozet

Mezi komárovským panelovým sídlištěm a areálem Škrobárny dochází ke střetu zamýšlených pěších a cyklistických tras s návrhem obslužné komunikace „Nová agrozet“. V lokalitě existuje námět Městské části Brno-jih na vybudování plochy pro bruslení. V návrhové části bude nutné zpracovat řešení v etapách.

20. Ulice Za Mostem, panelové bytové domy v Komárově – úzký profil

Stávající silnice probíhá v těsné blízkosti koryta náhonu a pro samostatnou cyklostezku by bylo nutné provést větší stavební úpravy (je řešitelné, nabízí se několik variant typu úpravy vozovky, úpravy nivelety nebo úpravy koryta řeky).

21. Ulice Svatopetrská – bezpečný průchod cyklotrasy

Nízká světlá výška pod mostem na ulici Zvonařka nedovoluje mimoúrovňové křížení se silnicí I/41. Proto je nutné hledat alternativní řešení. Možným řešením je převést cyklistickou dopravu přes přechod za křižovatkou Dorných × Svatopetrská (nutná úprava přechodu).

22. Zaústění Staré Ponávky do Svratky – protipovodňová ochrana

Oblast Komárova je součástí rozsáhlého záplavového území. V rámci návrhu řešení protipovodňové ochrany okolí toku Svratka (dle Generelu odvodnění) je v oblasti ústí Staré Ponávky do Svratky navržen systém liniových protipovodňových opatření (zídek) a koryto Staré Ponávky je vybaveno stavidlem proti zpětnému vzduť vod ze Svratky. Vody přitékající korytem Staré Ponávky do Svratky budou v případě zahrazení stavidla přečerpávány.

Umístění čerpací stanice není v návrhu systému protipovodňové ochrany řešeno. Přecherpávané množství bude dosahovat až 16 m³/s, čerpací stanice bude plošně významným objektem a může významně ovlivnit využití oblasti soutoku.

Území je v současné době neucelené, s velkým potenciálem využití. Zpevněné plochy a městský mobiliář jsou ve špatném technickém stavu. V okolí se nachází kvalitní zeleň.

23. Zaústění Staré Ponávky do Svratky – úzký profil cyklostezky na lávce

Na soutoku Ponávky a Svratky je umístěna pěší lávka, která je už v současné době vzhledem k vytíženosti cyklostezky kolem Svratky nevyhovující (min šířka by měla být 3,5 m).

12.7 VÝCHODISKA PRO NÁVRH

Schéma na následující straně, tzv. „semafor“ zobrazuje předpoklad možnosti realizace cílů studie. Řešené území je rozděleno na území s výraznými překážkami ve vztahu k cílům studie, území s příležitostmi k řešení a území s příznivými podmínkami pro řešení cílů studie.

VÝRAZNÉ PŘEKÁŽKY

červená

Jedná se o území, které aktuálně není využitelné pro revitalizaci. Většinou se jedná o areály, které jsou z důvodu stávajícího provozu, nedostatku prostoru, z bezpečnostních důvodů apod. s cíli revitalizace v rozporu. Návrhové plochy městské zeleně z ÚPmB zůstávají jako dlouhodobá rezerva zakotvená v územním plánu.

Jedná se o území vymezené ulicemi Cejl, Tkalcovská, Plynárenská, Radlas, areály přístupné z ulice Dornych a areál Corfix Distribution v Komárově.

PŘÍLEŽITOST K ŘEŠENÍ

oranžová

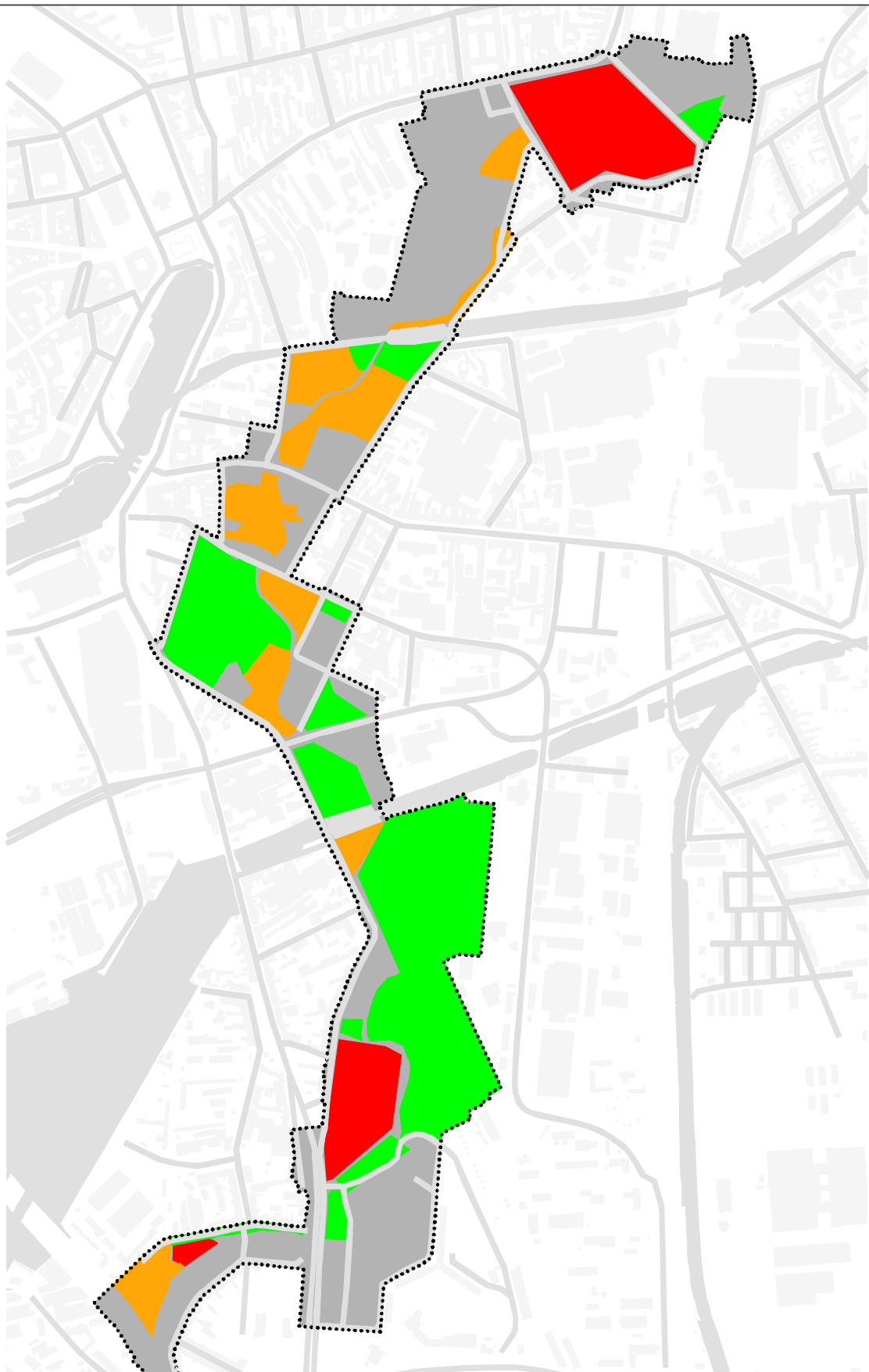
Oranžově jsou vymezeny areály ve kterých předpokládáme možnost řešení cílů revitalizace. Vlastníci těchto areálů studii obecně podporují a jsou ochotni jednat o konkrétním řešení, případně se jedná o pozemky ve vlastnictví města Brna nebo České republiky.

Jedná se o část areálu BMT, ulici Špitálka a jižní část areálu Tepláren podél železniční trati, areál Alfa Properties, vnitroblok vymezený ulicemi Křenová, Rumiště, Mlýnská a Štěpánská, areály podél ulice Mlýnské, areál Imos Development a Nafi, park u Zvonařky, nevyužitou plochu ČD u vlárské trati na Dornychu a park u soutoku Ponávky se Svratkou.

PŘÍZNIVÉ PODMÍNKY PRO ŘEŠENÍ

zelená

Jedná se o území, ve kterých existují příznivé podmínky k řešení cílů studie. Mezi těmito plochami jsou městské parky, předprostor panelových bytových domů Komárov a areál bývalé Vlněny se záměrem na revitalizaci areálu (existuje DÚR). Dále se jedná o areály, ve kterých vlastníci souhlasí se záměrem a jsou ochotni jej nějakým způsobem podporovat – Direct Media, LIDL a areál bývalé Šrobárny, dnes obchodní park CTP.

**Shrnutí příležitostí
pro návrhovou etapu, "semafor"**

výrazné překážky

příležitost k řešení

příznivé podmínky pro řešení

13. SHRnutí VÝSLEDKŮ PRŮZKUMŮ A ROZBORŮ

- Trasa Svitavského náhonu a Staré Ponávky je spolu s urbanistickou strukturou jedním z posledních výrazně patrných historických otisků v území a má smysl jej zachovat.
- Svitavský náhon se nyní v obrazu města uplatňuje velmi málo. Zčásti je zatrubněn, v mnoha úsecích prochází areály, které nejsou přístupné. Malý průtok a poměrně hluboké koryto omezují možný kontakt s vodou.
- Okolí náhonu je zejména v horní části značně odpřírodněno. Posílení přírodního prostředí je žádoucí z důvodů ekologických i rekreačních.
- Ve větší části toku protéká Stará Ponávka bývalými výrobními areály; při postupné rekonverzi areálů může být náhon s výhodou využit jako zázemí pro zaměstnance a návštěvníky. Areály jsou poměrně rozsáhlé – výhodné pro možnost řešení v delších úsecích.
- Rozvoj území je závislý na celé řadě připravovaných záměrů na změnu využití území. Některé z nich jsou celoměstského významu a v konkrétních případech omezují využití území. V návrhové části budou tyto úseky řešeny v etapách. Nejvýznamnější záměry jsou Nová městská třída, změny plynoucí z realizace Železničního uzlu Brno, bratislavská radiála, tramvaj Plotní a protipovodňová ochrana na soutoku Staré Ponávky se Svatkovou.
- Spodní část úseku je výrazně negativně ovlivňována existencí odlehčovací komory Vlhká. Níže ležící část úseku je postižena přísunem znečištění a má vyšší nároky na kapacitu koryta.
- Charakter prostředí podél náhonu vyžaduje na mnoha místech revitalizaci – přitom je možné využít náhon jako zpestření a oživení městského charakteru okolí. Výrazným omezením pro pobytovou funkci náhonu je hluk ze silničních komunikací.
- V řešeném území a v jeho blízkosti se nachází nejméně 21 architektonicky hodnotných staveb (v několika případech památkově chráněných); většina se nalézá především v těsné blízkosti městského centra – u ulice Křenové.
- Vysoká míra využití stávajících cyklistických tras ukazuje poptávku po tomto druhu dopravy a každý realizovaný úsek mimo silniční komunikace je důležitý. Pro trasování cyklostezek / cyklotras bude problematický průchod přes jednotlivé areály a průchod přes uzlová místa (ulice Křenová, Zvonařka, Svatopetrská), který je ale technicky řešitelný.
- V současné době jsou úseky v severní části obtížně přístupné pro veřejnost, v jižní části (od ulice Zvonařka) je území zcela veřejně přístupné.
- Technická infrastruktura limitující využití území se nachází především v jižní části areálu Tepláren.
- Šance na uskutečnění záměru jsou závislé na územních podmínkách, připravovaných záměrech a zejména na postoji konkrétních vlastníků. Nejnadhlednější celistvý úsek je v areálu CTP – bývalé Škrobárny mezi ulicemi Masná a Dorných.